

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Fakulta bezpečnostního managementu

Katedra veřejného práva

Ústavné principy soudnictva podľa Ústavy Českej republiky

Diplomová práca

Constitutional principles of the judiciary according to the Constitution of the Czech Republic

VEDÚCI PRÁCE

JUDr. Jan TRYZNA, Ph.D.

AUTOR PRÁCE

Bc. Karolína GAŽOVÁ

PRAHA

2023

Čestné prehlásenie

Prehlasujem, že predložená práca je mojim pôvodným autorským dielom, ktoré som vypracovala samostatne. Všetku literatúru a ďalšie zdroje, z ktorých som čerpala v práci riadne citujem a sú uvedené v zozname použitej literatúry.

V Bratislave 22.8. 2023

Bc. Karolína Gažová

Pod'akovanie

Rada by som poďakovala vedúcemu mojej diplomovej práce JUDr. Janovi Tryznovi Ph.D. za odborné vedení a pomoc pri plnení diplomovej práce.

ANOTÁCIA

Diplomová práca „Ústavné princípy súdnictva podľa Ústavy Českej republiky“ sa zaoberá problematikou ústavných princíпов, ich vývojom a zakotvením hlavne vo vnútroštátnych, ale aj medzinárodných dokumentoch. Cieľom práce je poukázať na fungovanie súdnej moci na základe princíпов, ktoré vyplývajú z Ústavy Českej republiky a tým pádom aj na jej odlišnosť a nezávislosť od ostatných zložiek moci. V prvej časti načrtávam dôležitosť oddelenia zložiek moci na horizontálnej úrovni a princíp brzd a protiváh ako ich vzájomnú kontrolu a neskôr aj vývoj súdnej moci vzhľadom na momentálnu politickú situáciu v štáte. V druhej časti sa už konkrétne venujem sústave súdnej moci zakotvenej v Ústave a jednotlivým princípom súdnictva, ktoré vyplývajú z Ústavy Českej republiky.

KLÚČOVÉ SLOVÁ

Ústava, ústavné princípy, právny štát, Česká republika, del'ba moci, súdna moc, sudca, spravodlivosť, nezávislosť, nestrannosť

ANNOTATION

The diploma thesis "Constitutional principles of the judiciary according to the Constitution of the Czech Republic" deals with the issue of constitutional principles, their development and embedding mainly in national, but also international documents. The aim of the work is to point out the functioning of the judiciary based on the principles that follow from the Constitution of the Czech Republic and thus also its difference and independence from other branches of power. In the first part, I outline the importance of the separation of the components of power on a horizontal level and the principle of checks and balances as their mutual control, and later the development of the judicial power in view of the current political situation in the state. In the second part, I specifically address the system of judicial power enshrined in the Constitution and the individual principles of the judiciary, which follow from the Constitution of the Czech Republic.

KEY WORDS

Constitution, constitutional principles, rule of law, Czech Republic, separation of powers, judiciary, judge, justice, independence, neutrality

Obsah

Úvod	7
1 Del'ba moci.....	8
1.1 Zákonodarná moc.....	9
1.2 Výkonná moc.....	9
1.3 Charakteristika súdництва	10
1.3.1 Vzťah súdnej moci ku moci zákonodarnej a výkonnej.....	11
2 História súdnej moci v Českej republike	12
2.1 Obdobie Prvej Československej republiky 1918-1938	12
2.2 Obdobie Druhej Československej republiky 1938-1948.....	13
2.3 Obdobie komunistického režimu 1948-1989	14
2.4 Obdobie po novembri 1989.....	16
3 Sústava súdництва.....	18
3.1 Všeobecné súdnictvo.....	20
3.1.1 Najvyšší súd.....	22
3.1.2 Najvyšší správny súd	23
3.1.3 Vrchné súdy	25
3.1.4 Krajské súdy	26
3.1.5 Okresné súdy.....	26
3.2 Ústavné súdnictvo	27
3.2.1 Ústavný súd ČR.....	28
4 Ústavné princípy súdництва.....	30
4.1 Výkon súdnej moci v mene republiky.....	34
4.2 Nestrannosť sudcov.....	35
4.3 Nezávislosť súdov a sudcov	40
4.3.1 Menovanie sudcov	44
4.3.2 Neodvolateľnosť a nepreložiteľnosť sudcu.....	48
4.3.3 Inkompabilita funkcií	51
4.3.4 Plat sudcov.....	52
4.3.5 Sudcovská imunita	58
4.3.6 Vylúčenie sudcu z dôvodu zaujatosti	59
4.3.7 Viazanosť sudcu zákonom, Ústavou a medzinárodnou zmluvou	63
4.4 Princíp právnej istoty	65
4.4.1 Zákaz retroaktivity.....	65
4.5 Rozhodovanie v senáte alebo samosudcom.....	66
4.6 Zásada rovnosti účastníkov	68

4.7	Zásada ústnosti a verejnosti	70
4.8	Zásada výlučnosti súdnej moci	72
	Záver	75
	Zoznam použitej literatúry	78

Úvod

Súdnictvo predstavuje jednu zo základných zložiek demokratického právneho štátu, ktorá zaisťuje rovnosť, spravodlivosť a ochranu práv všetkých občanov. Ústavné princípy súdnictva tvoria neodmysliteľnú súčasť každého moderného právneho systému a zabezpečujú jeho kvalitu, nezávislosť a transparentnosť. Moja diplomová práca sa zaoberá analýzou ústavných princípov súdnej moci v rámci Ústavy Českej republiky, s cieľom hlbšie porozumieť ich povahe, významu a praktickým dopadom na súdny systém Českej republiky.

Súdna moc, ako jedna z troch základných zložiek štátnej moci, má za úlohu nielen rozhodovať v sporoch medzi jednotlivcami či inštitúciami, ale tiež slúžiť ako garancia dodržovania ústavných a iných súdnych princípov, ľudských práv a zásad právneho štátu a spravodlivého procesu. Mohli by sme povedať, že súdny systém zastáva kľúčovú úlohu vo vytváraní stability a istoty v právnom prostredí, čo má vplyv a dopad na celú spoločnosť.

V rámci Ústavy Českej republiky sú zavedené konkrétne ústavné princípy, ktoré majú zabezpečiť hlavne nezávislosť, nestrannosť, kvalitu a s nimi spojenú aj dôveru v súdnu moc. Tieto princípy ovplyvňujú organizáciu súdov, procesné pravidlá, postavenie sudcov a mnohé ďalšie aspekty súdneho systému. Ich správne chápanie a dodržiavanie má zásadný vplyv na fungovanie štátnej moci ako celku.

Cieľom tejto diplomovej práce je systematicky analyzovať ústavné princípy súdnictva, ako sú zakotvené v Ústave Českej republiky, zhodnotiť ich aplikáciu v praxi a vplyv súdnej moci na ostatné zložky štátnej moci. Na začiatku práce sa venujem del'be moci a vplyvu zložiek moci na seba navzájom, vývoju súdnictva a jeho princípov v priebehu rokov a bližšie približujem súdnu sústavu, ktorá takisto má základ v Ústave Českej republiky. Neskôr opisujem jednotlivé princípy, ako je nezávislosť a nestrannosť súdov, zásada rovnosti účastníkov, zásada verejnosti, zákaz retroaktivity, a ďalším. Dôkladnejšie ich opisujem aj na základe nálezov Ústavného súdu, ktoré sa zaoberajú danými princípmi a majú dopad na súdny systém.

1 Deľba moci

Predtým, než sa dostaneme k samotnému pojmu súdnictva a jeho princípom je dôležité zmieniť aj rozdelenie moci a vzájomné vzťahy medzi jednotlivými druhmi. Právny štát je štát, ktorý je legitimovaný jednak legalitou aj voči orgánom štátu a verejnej moci a zároveň naplňuje zásadu suverenity ľudu, deľby moci, demokracie a koncepciu ľudských práv. Pojem legitimita moci môžeme chápať, ako¹ jej odôvodnenie, určenie jej zdroja a spôsob odvodenia danej moci od tohto zdroja. Aby sa zaistil princíp ústavnosti a legality, je žiadúci mechanizmus rozdelenia moci medzi viaceré zložky. Čo sa týka samotnej súdnej moci, dôležitosť sa kladie na nezávislý a nestranný výkon súdnej moci a postavenie Ústavného súdu.

Deľba moci je systém, ktorý ide ruka v ruke s teóriou spoločenskej zmluvy, ktorou sa vo svojom diele zaoberal aj John Locke. Táto teória vychádza z toho, že okrem prirodzeného práva na život, slobodu a vlastníctvo má každý človek právo na politickú moc, ktorej hranicou je jej účel. Ak tento účel politická moc neplní, môže ľud zveriť moc iným predstaviteľom politickej moci. Taktiež tu Locke položil základy oddelenosti mocí.

Základným zákonom, v ktorom je uvedená teória deľby moci v Českej republike, je ústavní zákon ČNR č. 1/1993 Zb., Ústava Českej republiky. Česká ústava je založená na princípe suverenity ľudu. V Ústave Českej republiky stojí, že na horizontálnej úrovni sa štátna moc deľí na zákonodarnú, výkonnú a súdnu. Mimo tieto tri zložky moci existujú ešte ďalšie dôležité orgány, ktorým sa venuje Ústava ČR a označuje ich za zvláštne. Prvým z nich je Najvyšší kontrolný úrad, ktorý vykonáva kontrolu hospodárenia a plnenia štátneho rozpočtu. Druhým je Česká národná banka, ktorá dbá o udržanie cenovej stability.²

Pre demokratické krajiny, medzi ktoré patrí aj Česká republika platí, že zdrojom štátnej moci je ľud a od neho sa aj moc odvíja. Systém deľby moci je založený na princípe ich oddelenosti, samostatnosti a nezávislosti. Takisto medzi nimi funguje aj inkompatibilita, čiže nezlučiteľnosť funkcií jednotlivých druhov

¹ GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEK a Vladimír ZOUBEK. Ústavní systém České republiky. 6. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-865-5.

² Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. z dňa 16. decembra 1992, Ústava České republiky.

moci.³ Okrem toho je systém del'by moci postavený na princípe brzd a protiváh, teda potrebe kontrolných mechanizmov medzi orgánmi reprezentujúcimi jednotlivé druhy moci, aby žiadna z nich nebola dominantná a neovplyvňovala ostatné.

Každý z nositeľov spomínaných mocí sa musí riadiť zákonmi, kedy každému z nositeľov verejnoprávne princípy umožňujú činiť iba to, čo im zákon výslovne dovoľuje.

Súčasná Ústava ČR, účinná od roku 1993, upravuje základ del'by moci v ústavnom systéme Českej republiky v čl. 2 odstavec 1, v ktorom znie: „*L'ud je zdrojom štátnej moci, ktorú vykonáva prostredníctvom orgánov moci zákonodarnej, výkonnej a súdnej.*“⁴

1.1 Zákonodarná moc

Česká republika má už od čias Československej republiky parlamentnú formu vlády, avšak s pomerne silným postavením prezidenta. Ako sa píše aj v zákone číslo 1/1993 Zb. Ústava Českej republiky, zákonodarnú moc má v rukách Parlament Českej republiky. Ten je dvojkomorový a skladá sa z dolnej komory - Poslanecká snemovňa a hornej komory, ktorou je Senát.⁵ Ako už aj z názvu vyplýva, hlavnou úlohou parlamentu je prijímanie právnych predpisov najmä vo forme zákonov v rámci legislatívneho procesu. Parlament má dôležité postavenie v rámci sústavy del'by moci, nakoľko jeho mandát pochádza na základe volieb občanov a okrem toho, že reprezentuje ústavodarnú a zákonodarnú moc, rozhoduje do určitej miery o zložení väčšiny ostatných mocí.⁶

1.2 Výkonná moc

Výkonná moc je zakotvená v Hlave 3 Ústavy. Jej predstaviteľmi sú v užšom zmysle prezident a vláda, v širšom ministerstvá a iné správne úrady a štátne zastupiteľstvá. Prezident má špecifické právomoci, ktorými častokrát zasahuje do zákonodarnej a súdnej moci. Jeho rozhodnutia však na základe Ústavy vyžadujú spolupodpis predsedu vlády alebo ním povereného člena vlády, aby boli platné. Na tomto je vidieť, že hlava štátu je pomerne dosť závislá na ústavných orgánoch,

³ WINTR, Jan. Princípy českého ústavního práva. 5. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2020. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-822-8, str. 81.

⁴ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. z dňa 16. decembra 1992, Ústava České republiky.

⁵ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. z dňa 16. decembra 1992, Ústava České republiky.

⁶ KLÍMA, Karel. Ústavní právo. 5. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-606-4, str. 502.

v ktorých majú dôležité postavenie politické strany. V prípade súdnej moci tomu tak nie je, nakoľko je aj v Ústave zakotvená jej nezávislosť a nestrannosť na vonkajších vplyvoch. Naopak, v rámci výkonnej moci má silné postavenie vláda, ktorej pôsobnosť a právomoci nie sú vymedzené pozitívne, ale v zmysle, že môže rozhodovať o všetkých otázkach, ktoré nie sú výslovne zverené prezidentovi alebo štátnemu zastupiteľstvu a nemajú povahu výkonu moci zákonodarnej, súdnej či kontrolnej. Pri rešpektovaní teórie delby moci je exekutíva dôležitým pilierom ústavnej konštrukcie.⁷

Predstavitelia moci zákonodarnej a výkonnej v zmysle prezidenta a vlády sú priamo volení občanmi. Na základe spomínaného môžeme povedať, že výkonná aj zákonodarná moc závisia od aktuálnych spoločenských nálad a politickej situácie. Na rozdiel od nich, sudcovia volení ľuďmi v priamych voľbách nie sú a to by malo zaistiť brzdu voči nim.

1.3 Charakteristika súdnictva

Takisto, ako aj u predchádzajúcich zložiek moci, aj u súdnej platí, že jej zdrojom je ľud. Súdna moc je v mene Českej republiky na základe Ústavy vykonávaná nezávislými súdmi, čo je aj jedným z jej princípov, ktorým sa podrobnejšie budeme venovať neskôr.⁸ Vo všeobecnosti je hlavnou úlohou súdov interpretácia práva a zákonov, v prípade Ústavného súdu aj Ústavy, nie ich vytváranie, ako je tomu v prípade legislatívnej moci. Súdnictvo v Českej republike môžeme rozdeliť do dvoch skupín. Prvou, rozsiahlejšou je všeobecné súdnictvo, kam patrí Najvyšší súd, Najvyšší správny súd, vrchné sudy, krajské sudy a okresné sudy. Druhou, samostatnou skupinou je ústavné súdnictvo, ktoré má za primárnu úlohu ochranu ústavnosti a je reprezentované Ústavným súdom Českej republiky.

Z hľadiska obmedzenia súdnej moci, ako samostatnej zložky štátnej moci, je možné jej limity rozdeliť na vnútorné a vonkajšie. Vonkajšie predstavujú väzby ostatných zložiek moci a ich predstaviteľov vo vzťahu ku súdnej moci v zmysle už spomínaného systému brzd a protiváh a zároveň ich vplyv na fungovanie súdnej moci a jej kontrolu. Napríklad podľa článku 95 odst. 1 Ústavy „*Sudca je pri*

⁷ GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEK a Vladimír ZOUBEK. Ústavní systém České republiky. 6. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-865-5.

⁸ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. z dňa 16. decembra 1992, Ústava České republiky.

rozhodovaní viazaný zákonem a mezinárodní zmluvou, ktorá je súčasťou právneho poriadku.“ Tomuto princípu sa budeme konkrétnejšie venovať neskôr. Vnútorne limity zas predstavujú autoreguláciu samotnej súdnej moci. Jedná sa ku príkladu o inštančné pravidlá súdneho prieskumu alebo morálnu integritu jednotlivých sudcov.

1.3.1 Vzťah súdnej moci ku moci zákonodarnej a výkonnej

Čo sa týka vzťahu súdnej moci ku moci zákonodarnej a výkonnej, funkcia sudcu je nezlučiteľná s funkciou prezidenta republiky, člena parlamentu, funkciami vo verejnej správe a ďalšími funkciami ktoré stanovuje zákon.⁹ Avšak nepatrí sem napríklad správa vlastného majetku, publikačná, vedecká, pedagogická či umelecká činnosť.

Parlament, ako reprezentant legislatívy schvaľuje procesné predpisy, ako napríklad Trestný a Súdny poriadok, čiže záväzný postup súdov pri aplikovaní práva, do ktorého patrí aj princíp rovnosti účastníkov konania. V rámci legislatívneho procesu môže Ústavný súd zrušiť protiústavný zákon, či zákonné opatrenia Senátu. Naopak, predstavitelia zákonodarnej moci môžu ovplyvniť postavenie Ústavného súdu prijatím zákonov, ktoré upravujú jeho zloženie, prípadne jednotlivé konania. Okrem toho v prípade trestného stíhania sudcu Ústavného súdu k tomu musí byť udelený súhlas od Senátu.¹⁰

Vo vzťahu ku exekutive, aj ona podlieha rozhodnutiam súdnej moci, nakoľko môže byť stranou občiansko-právneho sporu alebo v rámci správneho súdnictva, kedy je jej rozhodnutie preskúmateľné zo strany zákonnosti. Správa súdov podlieha exekutive, presnejšie Ministerstvu spravodlivosti, ktoré je ústredným orgánom v rámci správneho súdnictva. Exekutíva zároveň aj dopĺňa justíciu tým, že prezident republiky menuje sudcov na návrh ministra spravodlivosti a v prípade sudcov Ústavného súdu so súhlasom Senátu. V prípade spáchania trestného činu, ktorého sa dopustil sudca v súvislosti s výkonom jeho funkcie, môže byť zahájené trestné stíhanie len so súhlasom prezidenta republiky.

⁹ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. z dňa 16. decembra 1992, Ústava České republiky.

¹⁰ WINTR, Jan. Principy českého ústavního práva: (s dodatkom princípů práva evropského a mezinárodního). Praha: Eurolex Bohemia, 2006. ISBN 80-86861-75-9.

2 História súdnej moci v Českej republike

Prvopočiatky súdnictva a súdne moci Českej republiky siahajú až do Rakúsko-Uhorska, kedy sa predstavitelia českého národa zúčastnili Ústavodarného ríšskeho snemu, ktorý sa konal medzi rokmi 1848-1849. Na tomto sneme bol predstavený aj Rieglerov návrh ústavy, ktorá by obsahovala princíp moderného konštitucionalizmu.¹¹

2.1 Obdobie Prvej Československej republiky 1918-1938

Po 1. svetovej vojne došlo ku rozpadu Rakúsko-Uhorska a vzniku samostatného Československého štátu. Čo sa týka organizácie a fungovania súdov, rok 1918 neznamenal žiadne výrazné zmeny. Z Rakúsko-Uhorskej monarchie ostala sústava súdov nedotknutá, akurát sa u niektorých súdov zmenil názov alebo vznikli nanovo. Novou inštitúciou bol napríklad Najvyšší súd zriadený zákonom č. 5/1918 Zb. a neskôr pozmenený zákonom číslo 216/1919 Zb., kedy bolo zmenené jeho sídlo z Prahy do Brna. Na základe Pittsburgskej dohody však bola Slovensku prisľúbená vlastná administratíva a súdy.¹²

Dôležitým krokom bolo prijatie Ústavnej listiny z roku 1920, ktorá zakotvovala prvky demokracie a považovala ľud za jediný zdroj štátnej moci. Aj na jej základoch bola postavená Ústava samostatnej Českej republiky, ktorá je účinná od 1.1. 1993. Moc sa na základe Ústavnej listiny delila na zákonodarnú, sudcovskú, vládnu a výkonnú. Moc sudcovská bola zakotvená v Hlave štvrtej Ústavy. Už vtedy bol zakotvený princíp nezávislých súdov v rámci súdnej sústavy a dokonca aj dva články zákona o Ústavnom súde. Ten na rozdiel od súčasnosti malo reprezentovať sedem sudcov volených na desať rokov. Hlavnou úlohou Ústavného súdu malo byť posudzovanie súladu vznikajúcich zákonov s ústavným poriadkom, ale nepatrila tam ochrana politických a ľudských práv občanov, ako je

¹¹ GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEJK a Vladimír ZOUBEK. Ústavní systém České republiky. 6. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-865-5, str. 12.

¹² GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEJK a Vladimír ZOUBEK. Ústavní systém České republiky. 6. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-865-5, str. 16.

tomu dnes.¹³ K riešeniu týchto práv bol ustanovený Najvyšší správny súd, ktorý tvoril základ pre vznik správneho súdnictva. Súčasťou Najvyššieho správneho súdu bol aj Volebný súd, ktorý riešil platnosť volieb do Parlamentu.¹⁴ Okrem spomínanej zásady nezávislých súdov a sudcov boli v Ústavnej listine z 1920 zmienené aj iné dôležité princípy, ako menovanie sudcov natrvalo, zákaz výkonu iných platených funkcií, povinnosť riadenia sa zákonmi, oddelenie výkonu súdnej moci od správy, zásadu, že nikomu nemôže byť odňatý jeho zákonný sudca, čo bolo zabezpečené aj tým, že pre celé Československo bol zriadený jediný najvyšší súd.¹⁵ Čo sa týka samotného súdneho konania, to sa riadilo zásadami ústnosti, verejnosti a trestní konanie na základe obžalovacieho princípu.¹⁶ Celkovú sústavu vtedajších súdov tvoril už spomínaný Ústavný súd, Volebný súd, Najvyšší správny súd, v rámci civilných a trestných súdov to bol Najvyšší súd, vrchné, krajské a okresné súdy. Ďalej tam patrili mimoriadne civilné súdy ako napríklad banské, Štátny súd pre zvlášť ťažké trestné činy a zvláštnu sústavu tvorili súdy vojenské.¹⁷ Od roku 1931 fungovala špecializovaná súdna sústava súdov pre mládež v trestných veciach na úrovni okresov a krajov. Takisto, ako je tomu aj dnes, prezident mal právo menovať sudcov.

2.2 Obdobie Druhej Československej republiky 1938-1948

Obdobie Protektorátu prinieslo veľa zmien, hlavne v oblasti práv a slobôd, kedy boli potlačované všetky princípy demokracie. To samozrejme platilo aj pre oblasť súdnictva, ktoré prestalo dodržiavať zásady nestranného, nezávislého a spravodlivého súdnictva. Československo stratilo svoju suverenitu a malo len obmedzenú moc, nakoľko všetka moc v protektoráte bola podriadená Nemeckej ríši a jej orgánom. Súdna sústava protektorátu ostala v podstate nezmenená, ale bola doplnená sústavou súdov Nemeckej ríše. Jedna sústava bola určená

¹³ MALÝ, Karel. Dějiny českého a československého práva do roku 1945. Praha: Linde, 1997. ISBN 80-7201-045-x., str. 282 – 285.

¹⁴ OSTERKAMP, Jana. Ústavní soudnictví v meziválečném Československu. Právník, 2007, č. 6, str. 592.

¹⁵ Zákon č. 121/1920 Sb. Národního shromáždění z dňa 6. marca 1920, kterým se uvozuje ústavní listina Československé republiky.

¹⁶ MALÝ, Karel. Dějiny českého a československého práva do roku 1945. Praha: Linde, 1997. ISBN 80-7201-045-x., str. 286, 287.

¹⁷ GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEJK a Vladimír ZOUBEK. Ústavní systém České republiky. 6. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-865-5, str. 25.

Nemcom a druhá občanom Protektorátu. Právnym základom súdництва ríše bolo Nariadenie o nemeckom súdnictve v Protektoráte Čechy a Morava, ktoré porušovalo zásadu zákazu retroaktivity a doplňovalo českú sústavu súdov o nemecké úradné, zemské a zvláštne súdy a nemecký Vrchný súd, ktorý sídlil v Prahe.

Významnou postavou bol ríšsky protektor, ktorý mal právomoc blokovat' všetky nariadenia vtedajšej vlády a súdne rozhodnutia. To spôsobilo, ako som už aj vyššie spomínala, negatívne následky, akými bolo porušenie princípov nezávislosti, nestrannosti a spravodlivosti procesu.¹⁸ Okrem toho prišlo k zmene názvu okresných súdov na súdy úradné a zrušeniu pracovných súdov.

2.3 Obdobie komunistického režimu 1948-1989

Medzi rokmi 1948 a 1989 boli účinné dve ústavy. V máji 1948 bola prijatá nová Ústava Československej republiky pod číslom 150/1948 Zb. Táto Ústava bola rozdelená do 10 kapitol a súdy sa nachádzali v hlave siedmej Ústavy. Ústava z roku 1948 po formálnej stránke dodržiavala zásady demokracie a tradičnú del'bu moci na zákonodarnú, výkonnú a súdnu. Ku koncu roku 1948 Národné zhromaždenie prijalo viacero úprav, ktoré boli v rozpore s platnou Ústavou a predpokladali vznik rozsiahlej právnej represie. K týmto zákonom patrila aj zákon číslo 232/1948 Zb. o štátnom súde, spolu s ktorým bola zriadená aj štátna prokuratúra.¹⁹ Štátny súd bol zriadený ku posudzovaniu trestných činov najmä politickej povahy. Aplikácia týchto trestov mala naoko pôsobiť ako ochrana štátu, v praxi sa však boli využívané nezákonné metódy vynucovania priznaní.

Po víťazstve komunistov došlo okrem iného aj ku zľudoveniu súdництва a to zákonom číslo 319/1948 Zb, ktorým sa zjednodušila sústava súdov. Týmto zákonom a zákonom 320/1948 Zb., o územnej organizácii krajských a okresných súdov, sa zmenila doterajšia sústava súdov a súdy sa nástrojom vtedajšieho režimu.²⁰ Okrem profesionálnych sudcov hájili verejné záujmy aj sudcovia z ľudu.

¹⁸ MALÝ, Karel. Dějiny českého a československého práva do roku 1945. Praha: Linde, 1997. ISBN 80-7201-045-x., str. 378.

¹⁹ GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEJK a Vladimír ZOUBEK. Ústavní systém České republiky. 6. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-865-5, str. 46.

²⁰ SCHELLEOVÁ, Ilona a Karel SCHELLE. Soudnictví: (historie, současnost a perspektivy). Praha: Eurolex Bohemia, 2004. ISBN 80-86432-65-3., str. 349.

Títo sudcovia nemuseli mať žiadne špeciálne vzdelanie, stačilo, aby slúžili režimu, nakoľko ich menovala vláda na návrh krajských národných výborov. To spôsobilo, že súdy neplnili svoje primárne úlohy a popierali základné princípy súdnictva, ako princípy nezávislých a nestranných súdov a sudcov.

Ďalšou etapou novelizácie bolo prijatie ústavného zákona číslo 64/1952 Zb., o súdoch a prokuratúre, ktorý bol prijatý kvôli priblíženiu sa československého ústavného mechanizmu tomu sovietskemu.²¹ Tieto postupné zmeny obsahovali nedemokratické prvky, ktoré potláčali prvky del'by moci a prejavili sa okrem už spomínaných noviel aj zákonom číslo 36/1957 Zb., o voľbách sudcov a sudcov z ľudu ľudových a krajských súdov, z ktorého vyplývalo, že sudcovia budú volení okresným alebo krajským národným výborom. Národným výborom bola ústavodarcom zverená štátna moc, ktorá existovala vedľa klasickej del'by moci.

V roku 1960 bola prijatá tzv. socialistická ústava po ústavným zákonom 100/1960 Ústava ČSSR. Táto Ústava bola rozdelená do deviatich hláv a v hlave ôsmej sa nachádzalo ustanovenie o súdoch a prokuratúre. Vtedajšia sústava súdov pozostávala z Najvyššieho súdu, krajských súdov, okresných súdov, vojenských a miestne ľudových súdov, ktoré mali dodržiavať zásadu nezávislosti, avšak fungovali na základe komunistickej ideológie. Takýto systém súdnictva hovoril o zvýšenej účasti pracujúcich občanov na výkone súdnej moci, avšak v skutočnosti to spôsobilo neodobnosť niektorých sudcov.²²

V roku 1968 prišlo ku vzniku Československej federácii. Ústavným zákonom 155/1969 Zb., došlo ku zmene Hlavy ôsmej Ústavy ČSSR o súdoch a prokuratúre. Na základe tohto zákona sa najvyšším súdnym orgánom stal Najvyšší súd Československej socialistickej republiky, ktorý dozeral na rozhodovaciu činnosť najvyšších súdov republík federácie. Ďalšou novinkou bolo, že sudcov z povolania volila Česká národná rada na obdobie desiatich rokov a sudcov z ľudu volili národné výbory. Okrem toho bol ústavne upravený aj ústavný súd, ako súdny orgán ochrany ústavnosti, reálne však ustanovený nebol, pretože jeho funkcia sa nezhodovala s komunistickým režimom.²³ Čo sa týka princíпов, tak je jasné, že

²¹ GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEJK a Vladimír ZOUBEK. Ústavní systém České republiky. 6. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-865-5, str. 47.

²² SCHELLEOVÁ, Ilona a Karel SCHELLE. Soudnictví: (historie, současnost a perspektivy). Praha: Eurolex Bohemia, 2004. ISBN 80-86432-65-3, str. 365.

²³ SCHELLEOVÁ, Ilona a Karel SCHELLE. Soudnictví: (historie, současnost a perspektivy). Praha: Eurolex Bohemia, 2004. ISBN 80-86432-65-3, str. 424.

princípy demokracie ako také neexistovali a prevládala ideologická zásada materiálnej pravdy v rámci civilných konaní pred súdom.

Po Druhej svetovej vojne došlo v aj jej dôsledku ku rozširovaniu kompetencií súdnej moci. V Českej republike, ako postkomunistickej krajine prebehol proces demokratizácie, naplňovania princípu právneho štátu a posilňovaniu práv jednotlivca zrýchlene a tým pádom došlo ku nejednotnosti judikatúry. Preto bolo a stále aj je potrebné hľadať nástroje na zefektívnenie súdnej moci a dôvery v ňu.

2.4 Obdobie po novembri 1989

V novembri 1989 došlo ku zrúteniu komunistického režimu a spolu s tým nastalo obdobie zmien, ktoré viedli k naplneniu zásad právneho štátu, uznaniu základných práv a slobôd a politického pluralizmu.²⁴ To viedlo k vydaniu mnohých právnych predpisov a veľkým personálnym a organizačným zmenám s cieľom zakotviť novodobé demokratické zásady aj v oblasti súdnictva.

V septembri 1990, po zrušení Národnej fronty, sa začalo riešiť aj nové podávanie návrhov na sudcov a zmeny v dikcii ich sľubov. O súdoch a sudcoch boli prijaté aj ďalšie ústavné zákony s cieľom posilniť súdnu moc.²⁵ Zákonom číslo 119/1990 Zb., o súdnej rehabilitácii došlo ku zrušeniu rozhodnutí vydaných súdmi, ktoré porušovali demokratické zásady a ľudské práva. Medzi podstatné právne predpisy patrí aj zákon číslo 335/1991 Zb., o súdoch a sudcoch; zákon číslo 412/1991 Zb., o karnej zodpovednosti sudcov a zákon č. 436/1991 Zb., o niektorých opatreniach v súdnictve, o voľbách prísediacich, ich oslobodenie a odvolanie z funkcie a o štátnej správe súdov Českej republiky. Na základe novoprijatých zákonov boli sudcovia nezávislí a menovaní doživotne. Význam malo aj prijatie zákona číslo 91/1991 Zb., o Ústavnom súde, ktorým bol opätovne zavedený.²⁶

Po zániku ČSFR zanikli štátne orgány, ozbrojené sily a bezpečnostné zbory ČSFR. Ústavným zákonom číslo 524/1992 Zb. sa určil prechod právomocí Najvyššieho súdu a Ústavného súdu na totožné orgány v novovzniknutej Českej

²⁴ GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEJK a Vladimír ZOUBEK. Ústavní systém České republiky. 6. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-865-5, str. 52.

²⁵ GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEJK a Vladimír ZOUBEK. Ústavní systém České republiky. 6. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-865-5, str. 56.

²⁶ SCHELLEOVÁ, Ilona a Karel SCHELLE. Soudnictví: (historie, současnost a perspektivy). Praha: Eurolex Bohemia, 2004. ISBN 80-86432-65-3, str. 376.

a Slovenskej republike.²⁷ Okrem toho boli zákonom číslo 17/1993 Zb. zavedené vrchné súdy v Prahe a Olomouci, kde sú aj dnes. Čo sa týka vojenských súdov, tie boli zrušené s účinnosťou od 1.1. 1993, takisto, ako aj krajské obchodné súdy.²⁸ To spôsobilo zámienku pre obnovenie správneho súdnictva a vznik Najvyššieho správneho súdu.

Súdnictvo prešlo na území Českej republiky niekoľkoročným vývojom od prvej republiky až po súčasnosť, vďaka čomu sa vyvinulo do dnešnej podoby. Dnešná súdna moc je postavená na dodržiavaní princípov právneho štátu, demokracie, ľudských práv a slobôd a s tým spojenými zásadami nezávislosti a nestrannosti súdov. Aj na základe Preambule a hneď prvého článku Ústavy Českej republiky účinnej od 1.1. 1993 sa Česká republika prehlásila za „demokratický právny štát založený na úcte ku ľudským právam a slobodám človeka a občana.“ Týmto sa pridala ku „rodine“ svetových demokracií.²⁹

²⁷ GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEJK a Vladimír ZOUBEK. Ústavní systém České republiky. 6. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-865-5, str. 58.

²⁸ SCHELLEOVÁ, Ilona a Karel SCHELLE. Soudnictví: (historie, současnost a perspektivy). Praha: Eurolex Bohemia, 2004. ISBN 80-86432-65-3, str. 377.

²⁹ GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEJK a Vladimír ZOUBEK. Ústavní systém České republiky. 6. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-865-5, str. 109.

3 Sústava súdnictva

Štát je mocenská organizácia, ktorá prostredníctvom určitých prostriedkov donútenia reguluje správanie ľudí. Moc každého štátneho orgánu je ale zároveň odvodená od ľudí. Ako som už spomínala, existuje princíp takzvanej triády moci, ktorého cieľom je oddelenosť jednotlivých zložiek štátnej moci, aby nebola v rukách jednotlivcov, či určitých skupín. V tomto systéme je súdna moc prvkom ústavnosti, ktorá poskytuje ochranu fyzickým a právnickým osobám. Súdnictvo je špecifická činnosť, ktorá je uskutočňovaná zákonom stanovenými metódami a v zákonom stanovených procesných formách. Táto činnosť je vykonávaná na základe aplikácie práva, ktorého výsledkom je právni akt. Okrem toho špecifičnosť súdnictva potom tkvie v záväznosti a vynútitel'nosti rozhodnutí súdov štátnou mocou. Vo všeobecnosti súdna moc funguje spôsobom, že jednotlivé súdy rozhodujú spory medzi účastníkmi nestranne, bez záujmu na výsledku, čo je aj jedným z hlavných zásad súdnictva, ktoré si bližšie rozoberieme neskôr.

Tak isto, ako aj štátna moc všeobecne, aj súdna moc je zabezpečovaná vertikálne členenou sústavou súdov. Kvôli členeniu zákonodarnej, výkonnej a spomínanej súdnej moci je územie Českej republiky rozčlenené do územných jednotiek, ktoré majú vlastné územné orgány a na základe decentralizácie a dekoncentrácie disponujú verejnou mocou. Pre každú zložku moci však platí iné územné členenie.

Pod pojmom súdna sústava sa rozumie zoskupenie súdov, ich organizačné členenie a vzájomné vzťahy. Sústavu súdov nájdeme opísanú v hlave štvrtej čl. 91 Ústavy a Ústavný súd samostatne v článku 83 Ústavy. Aj napriek tomu, že v Ústave nenájdeme výslovne uvedenú dvojité sústavu súdov, môžeme v rámci Českej republiky rozlišovať dve sústavy súdnictva. Prvou z nich je všeobecné súdnictvo, kedy je súdna moc na základe článku 91 Ústavy ČR decentralizovaná na Najvyšší súd, Najvyšší správny súd, vrchné súdy, krajské a okresné súdy.³⁰ Druhú sústavu tvorí ústavné súdnictvo, ktoré na základe čl. 83 Ústavy tvorí Ústavný súd.

³⁰ GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEJK a Vladimír ZOUBEK. Ústavní systém České republiky. 6. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-865-5, str. 270-272.

Sústava súdov je ďalej delená aj na základe povahy práv súdnej ochrany, ktoré vyplývajú z jednotlivých hmotne-právnych odvetví a otázok, ktoré súdy riešia.

Druhy súdnictva na základe právomocí:

1. *Všeobecné súdnictvo:*

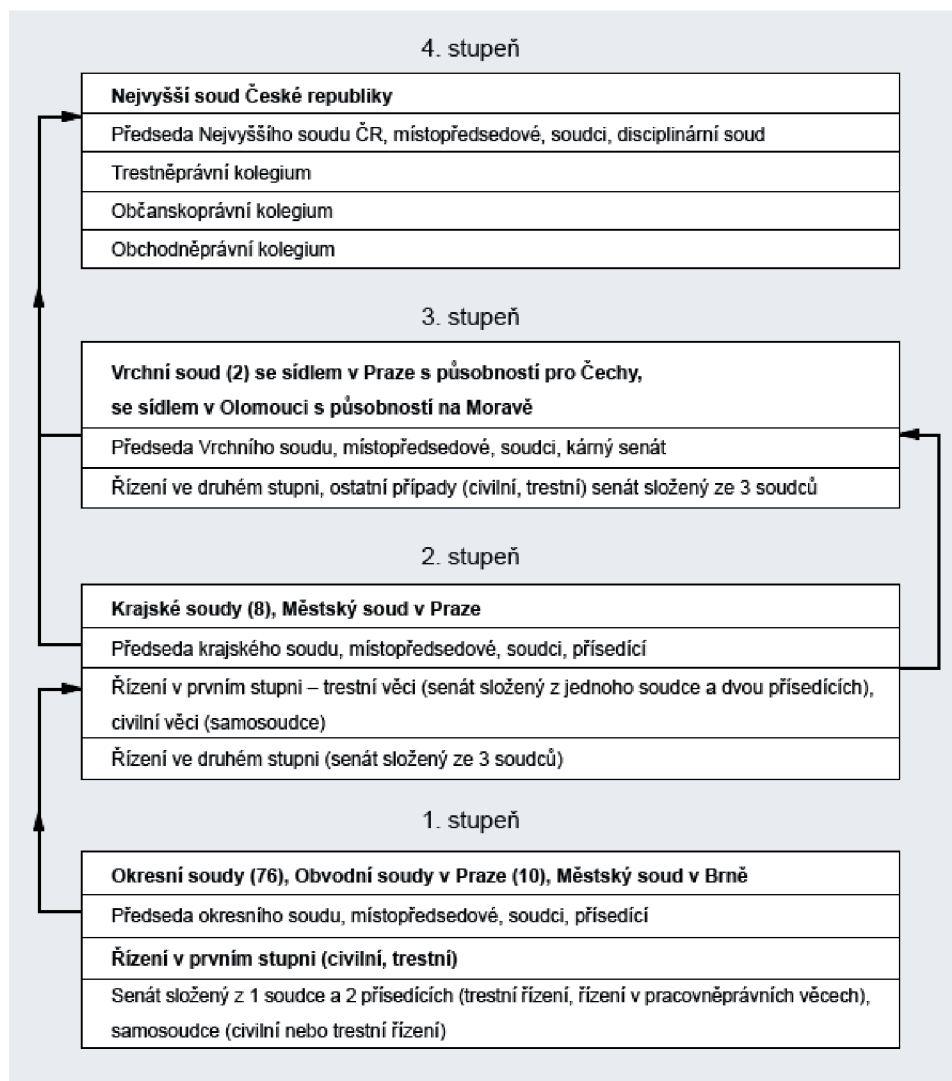
- a) civilne - právne, rieši spory a právo medzi dvomi stranami,
- b) trestne - právne, ochrana spoločnosti rozhodovaním o vine a treste,
- c) správne - právne, prostriedok ochrany pred nezákonnými zásahmi a rozhodnutiami moci výkonnej, jedná sa o formu súdnej kontroly na úseku výkonu štátnej správy.

2. *Ústavné súdnictvo:* rozhodovanie o ústavnosti zákonov, právnych predpisov a individuálnych právnych aktov.

Pre všetky spomínané druhy platí, že majú spoločné niektoré základné zásady súdnictva, funkcie a inštitúty.³¹

Okrem toho je sústava českých súdov dvojstupňová, čiže ak niekto nesúhlasí s rozhodnutím súdu na prvom stupni, môže sa odvolať a na druhom stupni bude rozhodovať súd nadriadení. Súdy v rámci súdnej sústavy ČR rozhodujú na základe svojej právomoci a príslušnosti. Právomoc, ako už z vyššie uvedeného delenia vyplýva, určuje okruh vecí, o ktorých môže súd rozhodovať. Príslušnosť, ktorú rozoznávame miestu, vecnú a funkčnú má za úlohu zabezpečiť čo najlepší priebeh konania. Príslušnosť súdov a sudcov je stanovená zákonom a tým sú občiansky súdny poriadok, trestný poriadok a zákon o súdnom konaní správnom. Sústava súdov je určená taxatívne a nie je ju možné meniť inak, než ústavným zákonom.

³¹ STAVINHOVÁ, Jaruška a Petr HLAVSA. Civilní proces a organizace soudnictví. Brno: Doplněk, 2003. ISBN 978-80-7239-155-4, str. 68.

Obrázok č.1 – sústava všeobecných súdov v ČR³²

3.1 Všeobecné súdnictvo

Právna úprava oblasti súdnictva je upravená v Hlave IV. Ústavy ČR, ďalej v Listine základných práv a slobôd, zákone č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů a v zákone č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců, státních zástupců a soudních exekutorů.³³ Ako som už písala, všeobecné súdnictvo na území ČR vykonávajú na od najnižšej po najvyššiu úroveň okresné, krajské, vrchní a najvyššie súdy. Čo sa týka hlavného mesta Prahy, tu vykonávajú pôsobnosť krajského súdu Městský

³² BusinessInfo.cz: Základy občanského soudního řízení [online]. [cit. 01.08.2023]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/navody/zaklady-obcanskeho-soudniho-rizeni-ppbi/2/>

³³ GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEJK a Vladimír ZOUBEK. Ústavní systém České republiky. 6. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-865-5, str. 250.

súd a pôsobnosť okresných obvodných súdov pre jednotlivé obvody mesta. V Brne zas vykonáva pôsobnosť okresného súdu Mestský súd v Brne.³⁴ Týmto taxatívnym výčtom Ústava ČR neumožňuje zriadenie špecializovaných súdov pre určité právne oblasti, ako je tomu napríklad na Slovensku v prípade Špecializovaného trestného súdu. Okrem sudcov na činnosti súdov participujú aj justiční kandidáti, asistenti sudcov, vyšší súdni úradníci, tajomníci a súdni vykonávatelia. Správu súdnej moci vykonáva ministerstvo spravodlivosti a predsedovia súdov, ktorí sú s výnimkou Najvyššieho a Najvyššieho správneho súdu menovaní na 7 rokov. Existuje však aj otvorená diskusia o možnosti existencie Najvyššej rady súdnictva a jej vzťahu ku prezidentovi a ministrovi spravodlivosti.³⁵

Súdy sú podľa čl. 90 Ústavy povolané hlavne k poskytovaniu ochrany práv zákonom stanoveným spôsobom. Na základe Ústavy aj Listiny sa každý môže domáhať svojho práva pred nezávislým a nestranným súdom.³⁶ Pre všeobecné súdy platí, že nemôžu zasahovať do kompetencií Ústavného súdu. Sústava všeobecných súdov v Českej republike je dvojinštančná, čiže proti rozhodnutiu súdu prvej inštancie je prípustný riadny opravný prostriedok.

Čo sa týka menovania sudcov všeobecného súdnictva, do funkcie ich menuje prezident a kontraskriptuje predseda vlády, prípadne im poverený člen vlády bez časového obmedzenia. Funkcia sudcu však na základe zákona zaniká ku poslednému dňu v roku, kedy sudca dovŕšil 70. rok života. Predpokladmi pre ich menovanie sú štátne občianstvo ČR, bezúhonnosť, vysokoškolské vzdelanie v oblasti práva prípadne ďalšie predpoklady stanovené zákonom. K týmto podmienkam patrí napríklad podľa zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, dosiahnutie minimálne 30. roku života, svojprávnosť, mravná a skúsenostná vyspelosť, súhlas s ustanovením a pridelením ku určitému súdu, zloženie odbornej justičnej skúšky a prijatie na základe výberového konania.³⁷

³⁴ GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEJK a Vladimír ZOUBEK. Ústavní systém České republiky. 6. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-865-5, str.252.

³⁵ GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEJK a Vladimír ZOUBEK. Ústavní systém České republiky. 6. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-865-5, str. 254.

³⁶ GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEJK a Vladimír ZOUBEK. Ústavní systém České republiky. 6. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-865-5, str. 251.

³⁷ Zákon č. 6/2002 Sb. z dňa 11. januára 2002, o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích).

Naopak funkcia sudcu môže zaniknúť buď už spomínaným uplynutím kalendárneho roku, v ktorom dovŕšil 70 rokov, dňom nabytia právomocného rozhodnutia o vine zo spáchania trestného činu, alebo v prípade obmedzenia svojprávnosti, uložením karného opatrenia, ďalej zlého zdravotného stavu, zmeny štátneho občianstva, smrťou alebo sa môže sudca svojej funkcie vzdať.³⁸

Ku základným povinnostiam každého sudcu patrí zachovanie mlčanlivosti aj po zániku funkcie, vyložiť zákony a rozhodovať o veciach podľa svojho najlepšieho vedomia a svedomia a bez zbytočných prietáhov, byť nestranní a nezávislí pri svojom rozhodovaní, dôstojne reprezentovať svoju funkciu aj mimo územia súdu³⁹ a podávať oznámenia o osobných záujmoch, činnostiach, majetku, príjmoch a záväzkoch.

3.1.1 Najvyšší súd

Najvyšší súd je vrcholným súdnym orgánom vo veciach, ktoré patria do právomoci súdov v občianskom súdnom a trestnom konaní, čiže mimo právomoc Najvyššieho správneho a Ústavného súdu. Tvorí štvrtý, najvyšší stupeň v rámci všeobecného súdnictva a sídli v Brne. Najvyšší súd zaisťuje najmä jednotnosť a zákonnosť pri rozhodovaní súdov nižšej inštancie. Sleduje ich právomocné rozhodnutia a s cieľom zjednotenia výkladu pri ich rozhodovaní zaujíma stanoviská.⁴⁰ Ako súd na prvom stupni rozhoduje len v prípadoch, ktoré sú určené zvláštnym právnym predpisom. Jeho hlavnou činnosťou je rozhodovanie o mimoriadnych opravných prostriedkoch proti rozhodnutiam odvolacích súdov, akými sú v prípade civilných záležitostí dovolanie a v trestných veciach sťažnosť na porušenie zákona a dovolanie. Ďalšou z činností je prijímanie oznámení sudcov o činnostiach, majetku, príjmoch a záväzkoch a vedie o nich register.⁴¹

Zloženie Najvyššieho súdu pozostáva z predsedu, miestopredsedu, predsedov kolégií, predsedov senátov a ďalších sudcov. Predseda a miestopredseda sú menovaní prezidentom republiky bez potreby kontrasignácie

³⁸ Zákon č. 6/2002 Sb. z dňa 11. januára 2002, o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích).

³⁹ GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEJK a Vladimír ZOUBEK. Ústavní systém České republiky. 6. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-865-5, str. 253-254.

⁴⁰ GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEJK a Vladimír ZOUBEK. Ústavní systém České republiky. 6. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-865-5, str. 252.

⁴¹ Zákon č. 6/2002 Sb. z dňa 11. januára 2002, o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích).

iného orgánu. Základnými organizačnými celkami Najvyššieho súdu sú kolégia. Momentálne existuje trestné, občianskoprávne a obchodné kolégium. Tieto kolégia potom vytvárajú senáty, ktoré vykonávajú vlastnú rozhodovaciu činnosť o mimoriadnych opravných prostriedkoch.⁴²

V rámci všeobecného súdnictva boli zákonom č.218/2003 Sb., o súdnictví ve věcech mládeže, zavedené súdy pre mládež, takže Najvyšší súd je príslušný aj v týchto prípadoch, kedy aj v trestných záležitostiach vykonávajú zvláštne senáty a spolupracujú s odborníkmi. V týchto prípadoch sa však sudcovia riadia Občianskym súdnym poriadkom, nakoľko osoby, ktoré nedosiahli veku 15 rokov nie sú trestne zodpovedné, takže je im udelený namiesto trestu nejaký druh opatrenia.⁴³

3.1.2 Najvyšší správny súd

Najvyšší správny súd je najvyšším súdnym orgánom v záležitostiach správneho súdnictva. Jeho právnú úpravu nájdeme okrem Ústavy, Listiny základných práv a slobôd, z. č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů aj v zákone č. 150/2002 Sb., soudní řád správní.

Najvyšší správny súd tvorí spolu s Najvyšším súdom štvrtý, najvyšší článok sústavy všeobecných súdov. Rozdiel medzi nimi je ten, že Najvyšší správny súd nevykonáva všeobecné súdnictvo, ale zaisťuje jednotu a zákonosť rozhodovania tým, že rozhoduje o kasačných sťažnostiach.⁴⁴ V rámci svojej činnosti sa zaujíma o právomocné rozhodnutia súdov nižšej inštancie v rámci správneho súdnictva, ktoré následne vyhodnocuje. V tomto smere rozhoduje o mimoriadnych opravných prostriedkoch proti pravomocným rozhodnutiam súdov nižšieho stupňa. Okrem toho rozhoduje v prípadoch rozpustení politických strán a hnutí,⁴⁵ pozastavení ich činnosti alebo prípadnej obnovy, takisto rozhoduje o kompetenčných sporoch orgánov verejnej správy, ktoré vznikli pri ich činnosti.

⁴² Zákon č. 6/2002 Sb. z dňa 11. januára 2002, o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích).

⁴³ STAVINHOVÁ, Jaruška a Petr HLAVSA. Civilní proces a organizace soudnictví. Brno: Doplněk, 2003. ISBN 978-80-7239-155-4, str. 101 – 103.

⁴⁴ Zákon č. 150/2002 Sb. z dňa 17. apríla 2002, Soudní řád správní.

⁴⁵ Zákon č. 424/1991 Sb. z dňa 1. novembra 1991, o sdružování v politických stranách a v politických hnutích.

Okrem Najvyššieho správneho súdu správne súdnictvo v ČR tvoria krajské súdy, ktoré rozhodujú v trojčlenných špecializovaných senátoch. Správne súdy rozhodujú o:

- a) žalobách proti rozhodnutiam vydaných orgánom verejnej moci v oblasti verejnej správy, prípadne ním oprávnenej FO alebo PO,
- b) ochrane proti nečinnosti správneho orgánu,
- c) ochrane pred nezákonným zásahom správneho orgánu,
- d) kompetenčných žalobách,
- e) vo veciach volebných a miestneho/krajského referenda,
- f) vo veciach politických strán a hnutí,
- g) zrušení opatření všeobecné povahy alebo jeho častí kvôli rozporu so zákonom.⁴⁶

Najvyšší správny súd tvorí predseda a miestopredseda súdu, ktorých menuje prezident v kontrasignácii s predsedom vlády, ďalej predsedovia kolégií, senátov a ďalší sudcovia. Najvyšší správny súd rozhoduje v senátoch. Jednanie v plénu je uskutočňované za účasti všetkých sudcov, prípadne ministra spravodlivosti alebo predsedu Najvyššieho súdu.⁴⁷

Pôvodne bolo správne súdnictvo upravené v piatej časti Občianskeho súdneho poriadku. To však trvalo len do roku 2001, respektíve 2003, kedy sa nálezom Ústavného súdu č. 276/2001 Sb., zrušili niektoré ustanovenia piatej časti Občianskeho súdneho poriadku. Hlavným dôvodom zrušenia týchto ustanovení bola neústavnosť z dôvodu, že napadnuté rozhodnutia správnych orgánov boli preskúmateľné len po právnej stránke, čo narušovalo princíp práva na spravodlivý proces.⁴⁸ Ku ďalším dôvodom zrušenia bola neexistencia opravných prostriedkov a že niektoré oblasti verejnej správy, nepodliehajú súdnej kontrole.

Od roku 2002 existuje pod zákonom č. 150/2002 Sb., Súdny správny poriadok, ku ktorého novelizácii prišlo v roku 2003. Na jeho základe bol zriadený Najvyšší správny súd sídliaci v Brne. Okrem toho došlo k spomínanej úprave piatej

⁴⁶ Zákon č. 150/2002 Sb. z dňa 17. apríla 2002, Soudní řád správní.

⁴⁷ SCHELLEOVÁ, Ilona a Karel SCHELLE. Soudnictví: (historie, současnost a perspektivy). Praha: Eurolex Bohemia, 2004. ISBN 80-86432-65-3, str. 318-320.

⁴⁸ Nález Ústavního soudu ČR z dňa 27. 6. 2001, Zrušení části páté občanského soudního řádu - správní soudnictví. Sp. zn. Pl. ÚS 16/99.

časti Občianskeho súdneho poriadku, kedy došlo aj ku zavedeniu základných princípov správneho súdnictva.⁴⁹

3.1.3 Vrchné súdy

Na tretom stupni všeobecného súdnictva sa nachádzajú vrchné súdy. V Českej republike pôsobia dva vrchné súdy, prvý pre Čechy v Prahe a druhý pre Moravu v Olomouci. Túto inštitúciu novo zriadila Ústava z roku 1993. Na základe zákona č.6/2002 Sb., o sodech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, začali oba súdy svoju pôsobnosť. Od 1. januára 1993 tak nahradili bývalý republikový Najvyšší súd. Vrchný súd v Olomouci, na rozdiel od toho v Prahe, však začal svoju činnosť až v roku 1996. Dovtedy vykonával jeho pôsobnosť Vrchný súd v Prahe.⁵⁰

Do pôsobnosti Vrchného súdu v Prahe spadajú obvody krajských súdov a Mestského súdu v Prahe, ďalej krajských súdov v Českých Budějoviciach, Plzni, Ústí nad Labem a Hradci Králové. Pôsobnosť Vrchného súdu v Olomouci tvorí Krajský súd v Brne a Krajský súd Ostrave. Vrchné súdy rozhodujú iba na druhom stupni v trestných, v zákonom stanovených prípadoch, kedy už o danej veci rozhodovali súdy prvej inštalácie, ktoré patria do ich obvodu.⁵¹ Samozrejme toto neplatí v prípadoch rozhodnutia krajských súdov v rámci správneho súdnictva. Okrem toho riešia aj spory o príslušnosť súdov v daných veciach a takisto je tomu aj v prípade iných orgánov štátnej správy.⁵² Vrchný súd je zložený z predsedu, miestopredsedov súdu, predsedov senátov a ďalších sudcov. Oproti Najvyššiemu a Najvyššiemu správneému súdu, vrchné súdy neskladajú pléna ani kolégiá, ale sudcovia rozhodujú v senátoch zložených z predsedu senátu a dvoch sudcov.⁵³

⁴⁹ SCHELLEOVÁ, Ilona a Karel SCHELLE. Soudnictví: (historie, současnost a perspektivy). Praha: Eurolex Bohemia, 2004. ISBN 80-86432-65-3, str. 218 – 220.

⁵⁰ GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEJK a Vladimír ZOUBEK. Ústavní systém České republiky. 6. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-865-5, str.252.

⁵¹ Zákon č. 6/2002 Sb. z dňa 11. januára 2002, o sodech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o sodech a soudcích).

⁵² SCHELLEOVÁ, Ilona a Karel SCHELLE. Soudnictví: (historie, současnost a perspektivy). Praha: Eurolex Bohemia, 2004. ISBN 80-86432-65-3, str. 218 – 220.

⁵³ Zákon č. 6/2002 Sb. z dňa 11. januára 2002, o sodech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o sodech a soudcích).

3.1.4 Krajské soudy

Krajské soudy sa nachádzajú uprostred sústavy, na druhom stupni všeobecného súdnictva ČR. Spravidla sú umiestnené v krajských mestách. Zvláštnosťou je Mestský súd v Prahe, ktorý v tomto prípade vykonáva pôsobnosť krajského súdu, okrem neho sa tu však nachádza aj Krajský súd v Prahe, ktorý však vykonáva pôsobnosť pre Stredočeský kraj.

Krajské soudy sú zaujímavé tým, že rozhodujú o konaniach pred súdmi ako soudy druhého stupňa v prípade záležitostí, v ktorých bolo už rozhodnuté súdmi prvého stupňa, ktoré spadajú do ich obvodu a v zákonom stanovených prípadoch však rozhodujú aj ako soudy prvého stupňa. Jedinečnosť týchto súdov tkvie v tom, že do nich spadá agenda správneho súdnictva a v tomto smere sú súdmi jediného stupňa.⁵⁴ V trestných záležitostiach pôsobia ako soudy prvého stupňa, pokiaľ je za nich stanovená hranica najmenej 5 rokov odňatia slobody, prípadne výnimočný trest. Ako soudy druhého stupňa vystupujú v prípadoch civilných a trestných, ak na prvom stupni rozhodovali okresné soudy v ich obvode.⁵⁵

V prípadoch, kedy krajské soudy pôsobia ako soudy prvej inštancie, je možné sa proti nim odvolať ku vrchnému súdu. V čele stojí predseda a miestopredsedia, ďalší sudcovia a prísediaci.

3.1.5 Okresné soudy

Na najnižšom stupni súdnej sústavy sa nachádzajú okresné soudy, ktoré rozhodujú o civilných a trestných záležitostiach len na prvom stupni. Proti rozsudkom okresných súdov je možné podať odvolanie ku krajskému súdu, v ktorého obvode okresný súd pôsobí. Spravidla rozhodujú samosudcom a v zákonom stanovených prípadoch v senátoch, ktoré sú zložené z predsedu senátu a dvoch prísediacich.⁵⁶ V prípade civilných konaní podľa občianskeho súdneho poriadku riešia záležitosti, ktoré nepatria do vecnej príslušnosti krajských súdov a v prípade trestných činov rozhodujú o veciach, ktoré nie sú zákonom určené do pôsobnosti krajských súdov.⁵⁷

⁵⁴ Zákon č. 6/2002 Sb. z dňa 11. januára 2002, o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích).

⁵⁵ SCHELLEOVÁ, Ilona a Karel SCHELLE. Soudnictví: (historie, současnost a perspektivy). Praha: Eurolex Bohemia, 2004. ISBN 80-86432-65-3, str. 251 – 256.

⁵⁶ Zákon č. 6/2002 Sb. z dňa 11. januára 2002, o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích).

⁵⁷ SCHELLEOVÁ, Ilona a Karel SCHELLE. Soudnictví: (historie, současnost a perspektivy). Praha: Eurolex Bohemia, 2004. ISBN 80-86432-65-3, str. 249 – 251.

Ako som už spomínala, v Prahe pôsobia miesto okresných súdov obvodné súdy a v Brne Mestský súd v Brne. Zloženie okresných súdov tvorí predseda súdu, miestopredseda či miestopredsedia súdu, predsedov senátov a iných sudcov.

V rámci súdnej sústavy vidím priestor k zlepšeniu. Podľa môjho názoru by malo dôjsť ku jej revízii, aby sa činnosť súdov zefektívnila. Počet súdnych inštancií by sa mohol zredukovať, nakoľko napríklad v prípade okresných súdov panuje nesymetria, keď zbor jedného okresného súdu tvorí omnoho viac sudcov, ako zbor druhého. Plus okresy od roku 2002 prestali mať zákonom stanovené svoje sídlo, takže aktuálna súdna sústava ani nekorešponduje s územným členením štátu. Myslím si, že sústava súdov by sa mohla zredukovať, kedy by na prvom stupni rozhodovali krajské súdy, nad nimi odvolacie súdy a na najvyššom stupni by bol Najvyšší súd, ako je tomu aj dnes, ktorý by rozhodoval v prípade mimoriadnych opravných prostriedkoch. Samozrejme, aktuálna súdna sústava je zakotvená v Ústave Českej republiky, takže ohľadom jej zmeny by muselo dôjsť ku zhode celého spektra odborníkov a štátnych predstaviteľov.

3.2 Ústavné súdnictvo

Ústavné súdnictvo je relatívne novou súčasťou súdnej moci. Jeho vznik je spojený na formálne vyčlenenie ústavných zákonov zo sústavy zákonov. Ústavné súdnictvo Českej republiky môžeme zaradiť do klasického európskeho koncentrovaného modelu, nakoľko tu existuje jeden samostatný orgán ochrany ústavnosti.⁵⁸ V tomto prípade sa jedná o Ústavný súd, zriadený zákonom č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu. Ústavné súdnictvo v Českej republike sa zaoberá posudzovaním ústavnosti zákonov, medzinárodných zmlúv a ďalších právnych noriem, a ochranou základných práv a slobôd občanov. Ústavné súdnictvo je jedným z kľúčových prvkov demokratického právneho štátu, ktoré slúži ako ochrana občanov pred prípadným zneužitím štátnej moci a dbá na zachovanie a dodržiavanie základných práv a slobôd.

⁵⁸ GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEJK a Vladimír ZOUBEK. Ústavní systém České republiky. 6. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-865-5, str.233.

Ku významným aspektom kontroly ústavnosti patrí:

- a) ochrana rovnováhy ústavných inštitúcií a princíp del'by moci,
- b) posudzovanie ústavnosti medzinárodných zmlúv, zákonov a nižších právnych noriem.

Ústavné súdnictvo je všade tam, kde je ústava a ústavní zákony, ktoré majú vyššiu právnu silu než zákon. Ústavní súd však nestojí nad ústavou, ale je jej súčasťou. Z uvedeného vyplýva, že právny štát je v prvom rade ústavným štátom.

3.2.1 Ústavný súd ČR

Veľmi silné postavenie má v rámci ústavnej koncepcie Ústavný súd, ktorého nálezy ovplyvňujú celý ústavný systém Českej republiky. Ústavný súd má pomyselnú ochrannú ruku nad dodržovaním ústavnosti v Českej republike. Ústavný súd je Ústavou charakterizovaný ako súdny orgán ochrany ústavnosti, ktorý stojí mimo sústavu súdov. Svoju činnosť však vykonáva takými prostriedkami a postupmi, aké sú charakteristické aj pre všeobecné súdy. Jedná sa o ústavný štátny orgán, ktorý aplikuje ústavné normy ako základné meradlo pre hodnotenie konkrétneho prípadu.

Ústava ČR ďalej predpokladá, že Ústavný súd by mal byť kontrolným orgánom nie len abstraktným, kedy rieši možné rozpory zákonov, medzinárodných zmlúv a iných právnych predpisov s Ústavou a ústavnými predpismi, ale aj konkrétnym, teda by mal riešiť aj individuálne sťažnosti porušovania ústavnosti a zákonnosti.⁵⁹ Ako však vyplýva z nálezu Ústavného súdu 23/93 Ústavný súd nie je oprávnený zasahovať do činnosti všeobecných súdov, pretože nespadá na vrchol ich sústavy a tým pádom nemôže nad nimi vykonávať dohľad, pokiaľ dodržiavajú hlavu V. Listiny základných práv a slobôd. Ústavný súd môže zrušiť právomocné rozhodnutie inak nezávislých všeobecných súdov aj v prípade, keď zistí, že došlo ku porušeniu základných práv a slobôd, zaručených ústavným zákonom, či medzinárodnou zmluvou podľa článku 10 Ústavy.

⁵⁹ GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEJK a Vladimír ZOUBEK. Ústavní systém České republiky. 6. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-865-5, str. 238.

Ochranu ústavnosti vykonáva Ústavní súd v niekoľkých typoch konania:

- a) o zrušení zákonov o iných právnych predpisov,
- b) o súlade medzinárodných zmlúv s ústavnými zákonmi,
- c) o ústavných sťažnostiach,
- d) o opravnom prostriedku proti rozhodnutiu vo veci overenia voľby poslanca/senátora,
- e) v pochybnostiach o strate voliteľnosti a nezlúčiteľnosti výkonu funkcií poslanca/senátora,
- f) o ústavnej žalobe proti prezidentovi republiky,
- g) o návrhu prezidenta na zrušenie uznesenia PS a Senátu,
- h) o opatreniach nevyhnutných k výkonu rozhodnutí medzinárodného súdu,
- i) v sporoch o rozsah kompetencií štátnych orgánov a orgánov územnej samosprávy.⁶⁰

Ústavný súd rozhoduje o konkrétnom prípade nálezom a v ostatných záležitostiach uznesením. Nálezy musia byť odôvodnené a musia obsahovať poučenie, že proti rozhodnutiu nie je možné sa odvolať.⁶¹ V prípade zrušenia zákona alebo jeho časti, Ústavný súd svojimi nálezmi môže priamo ovplyvniť jeho znenie alebo dotvoriť zákon výkladom neurčitých ústavných pojmov.

Ústavný súd má sídli v Brne a skladá sa z 15 sudcov, ktorí rozhodujú v štyroch trojčlenných senátoch, s výnimkou vecí, ktoré patria do pôsobnosti pléna. O najdôležitejších otázkach v pôsobnosti ÚS rozhoduje jeho plénum, ktoré je zložené zo všetkých 15 sudcov ÚS. Rozhodnutia Ústavného súdu sú konečné a nie je možné sa proti nim odvolať.

⁶⁰ GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEK a Vladimír ZOUBEK. Ústavní systém České republiky. 6. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-865-5, str. 244.

⁶¹ Zákon č. 182/1993 Sb. z dňa 29. júna 1993, o Ústavním soudu.

4 Ústavné princípy súdnictva

Pred tým, ako sa budeme venovať samotným ústavným princípom súdnictva ČR, musíme si objasniť samotný pojem právnych princíпов a ich význam ako súčasť práva a odlišnosť od právnych noriem. Právne princípy sa vyvíjali stovky rokov od starovekého Ríma, cez počiatky konštitucionalizmu, ľudských práv a s nimi spojenou zásadou rovnosti. Sú takisto spojené s verejnou mocou a právnym štátom. Jedná sa o akési všeobecné pravidlá, ktoré sú chápané ako zásady spravodlivosti. Sú pomerne, stabilné, nepodliehajú zmenám právnych noriem a samostatne nevedia pôsobiť. Vždy musia byť spojené s nejakým právnym predpisom.

Ak sa nejaké pravidlo má považovať za právny princíp, musíme ho kvalitatívne odlíšiť od právnej normy v procese aplikácie práva.⁶² Právne princípy spolu s právnymi normami sú najvýznamnejšími oblasťami objektívneho platného práva. Právne princípy sú akési zásady, na ktorých stojí právny systém štátu a aj jednotlivé právne odvetvia. Obe nám niečo predpisujú, ale právne princípy majú abstraktnejší charakter ako normy. Zároveň im určujú akési východiská, ktorými sa právne normy, ich tvorba, aplikácia a interpretácia majú riadiť. To znamená, že z nich nevyplývajú bezprostredne práva a povinnosti, ale sú to idey, ktoré musia v našom prípade súdy dodržiavať. Hlavne v komplikovaných prípadoch, kedy sa musí posúdiť dôležitosť konkrétnej právnej úpravy s jej principiálnymi východiskami.⁶³ Aj napriek tomu, že predchádzajúcu činnosť vykonávajú ústavné súdy, vo všeobecnosti musia právne princípy pri svojej aplikačnej a interpretačnej činnosti dodržiavať všetky súdy v súdnej sústave. Ďalším rozdielom je, že právne normy si nemôžu vzájomne odporovať, ale princípy kvôli ich vzájomnej nezlučiteľnosti hodnôt môžu. Preto sa medzi nimi uplatňuje metóda proporcionality a špecifikácie.⁶⁴

Právne princípy môžeme klasifikovať na základe viacerých parametrov na tradičné a moderné, všeobecné a univerzálne, hmotneprávne a procesneprávne

⁶² TRYZNA, Jan. Právní princípy a jejich použití v procesu aplikace práva: disertační práce . Praha: Univerzita Karlova, 2006. str. 100.

⁶³ GERLOCH, Aleš. Teorie práva. 6., aktualiz. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-454-1, str. 34.

⁶⁴ GERLOCH, Aleš. Teorie práva. 6., aktualiz. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-454-1, str. 35.

alebo podľa právnych odvetví. Právne princípy sa úzko spájajú s ľudskými právami a slobodami, ktoré spolu so spomínanou del'bou moci tvoria základ každého právneho štátu a sú obsiahnuté v rôznych právnych predpisoch. V prípade súdnictva, môžeme ich nájsť v Ústave ČR, zákone č. 6/2002, o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, z.č. 182/1993 Sb. o Ústavním soudu, v zákone č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, Občianskom súdnom poriadku, Trestnom poriadku a aj v medzinárodných dokumentoch, akými je Listina základných práv a slobôd alebo Listina základných práv európskej únie. V mojej diplomovej práci sa budem podrobne zaoberať najmä princípmi, ktoré vychádzajú z Ústavy ČR a Listiny základných práv a slobôd, ktorá je súčasťou ústavného poriadku ČR. Veľké množstvo princíпов existuje aj na ústavnej úrovni, kedy hovoríme o „*prežarovaní ústavných princíпов celým právnym poriadkom*.“⁶⁵

Pojem ústavný princíp sa týka základných zásad a hodnôt, na ktorých je postavená ústava a právny systém štátu. Ústava je charakterizovaná ako základný zákon štátu, s najvyššou právnou silou a na jej dodržiavanie je postavený celý systém štátu. Ústava aj Listina základných práv a slobôd obsahujú len veľmi všeobecné zásady, ktoré sa musia konkretizovať zákonmi, prípadne inými právnymi predpismi, ktoré im však nemôžu odporovať. Ak by ku takej situácii došlo, Ústavný súd by musel konštatovať, že sa jedná o protiústavný zákon.⁶⁶

Ústavné princípy majú za cieľ zabezpečiť stabilitu a kontinuitu právneho poriadku, zabezpečiť dodržiavanie základných práv a slobôd občanov a zabezpečiť rovnováhu medzi rôznymi mocami a orgánmi štátu. Ich charakteristika zahŕňa:

1. *Základné hodnoty a zásady* - ústavné princípy sú základnými hodnotami a zásadami, ktoré definujú charakter štátu a jeho právny systém. Môžu zahŕňať demokraciu, základné ľudské práva, právny štát, oddelenie moci, právnu rovnosť a ďalšie.

⁶⁵ GERLOCH, Aleš. Teorie práva. 6., aktualiz. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-454-1, str. 35.

⁶⁶ GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEK a Vladimír ZOUBEK. Ústavní systém České republiky. 6. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-865-5, str. 93.

2. *Stabilita a trvácnosť* - ústavné princípy sa zvyčajne menia len ťažko a cez zložité legislatívne procesy. To zabezpečuje stabilitu a trvácnosť právneho rámca štátu a chráni pred náhodnými zmenami.
3. *Záväznosť* - ústavné princípy sú záväzné pre všetkých občanov a orgány štátu. Poskytujú rámec pre tvorbu a uplatňovanie práva a nemali by byť porušované.
4. *Kontrola a vyváženosť moci* - ústavné princípy často zabezpečujú vyváženosť a kontrolu medzi rôznymi orgánmi a mocami štátu, ako sú zákonodarná, výkonná a súdna moc. Tým sa zabraňuje koncentrácii moci v rukách jednej skupiny alebo osoby.
5. *Základ pre ústavnú interpretáciu* - ústavné princípy poskytujú rámec pre interpretáciu ústavy a jej ustanovení. Súdna rozhodnutia a právne argumenty môžu byť založené na týchto princípoch.
6. *Reflektovanie spoločenských hodnôt* - ústavné princípy odrážajú spoločenské hodnoty a vývoj danej krajiny. Môžu sa meniť v závislosti od spoločenských zmien a pokroku.
7. *Obmedzenia štátnej moci* - ústavné princípy stanovujú obmedzenia pre štátnu moc, aby sa zabránilo zneužívaniu moci a porušovaniu základných práv občanov.
8. *Zabezpečenie práv a slobôd* - ústavné princípy zaručujú základné práva a slobody občanov tým, že stanovujú štandardy, ktoré musí štát dodržiavať.
9. *Odrážanie histórie a kultúry* - ústavné princípy môžu odrážať históriu, tradície a kultúru danej krajiny, čím prispievajú k jedinečnému charakteru jej právneho systému.
10. *Predstavujú základný rámec* - ústavné princípy sú základom pre celý právny systém štátu a ovplyvňujú tvorbu zákonov, súdne rozhodnutia a riadenie verejných záležitostí.

Celkovo možno povedať, že ústavné princípy predstavujú základné zásady, na ktorých je založená ústava a ktoré určujú charakter a fungovanie právneho systému štátu. Ústavné princípy sú vždy nadradené nad princípmi takzvaného

podústavného práva, samozrejme, ak aj v nich nie je obsiahnutý niektorý z ústavných princípov. Ústavné princípy sú definované celkom obsiahlo, čo spôsobuje v realite problém, kedy skoro vo všetkých podústavných princípoch môžeme objaviť znak niektorého z ústavných.⁶⁷ Aj napriek tomu, že správne orgány a v prípade dôležitom pre túto diplomovú prácu, súdy musia pri aplikácii práva ústavné princípy dodržiavať, nenahradzujú podústavné právo a ani z nich nie je možné vytvoriť iné právo.

Čo sa týka ústavných princípov súdnej moci, jedná sa o základné zásady a hodnoty, ktoré určujú štruktúru, fungovanie a vzťahy súdnej moci vo vzťahu k ostatným mociam a občanom. Tieto princípy slúžia ako záruka nezávislosti a spravodlivosti súdnictva. Ako som písala, v tomto zmysle má dôležité postavenie Ústavný súd, ktorý v prípade rozporu medzi podústavnou normou a ústavných princípov v tejto veci rozhoduje.

Ústavné princípy vyplývajú z Ústavy a Listiny základných práv a slobôd, ktorá je od vzniku republiky súčasťou ústavného poriadku Českej republiky. Z hľadiska ústavnej úpravy môžeme rozdeliť ústavné princípy súdnej moci a spravodlivosti, na tie, na ktorých základe je postavený systém súdnictva. Medzi základné a hlavné princípy súdnej moci, ktoré vychádzajú z Ústavy ČR patrí nezávislosť súdov a sudcov, nestrannosť sudcov, výkon súdnej moci v mene republiky a v podstate z nich ďalej vyplývajúce menovanie sudcov prezidentom republiky, zloženie sľubu, inkompabilita funkcií⁶⁸, ďalej sú to nepreložiteľnosť a neodvolateľnosť sudcov, viazanosť sudcu zákonom. Čo sa týka procesných zásad, patrí sem zásada rovnosti účastníkov pred súdom, zásada ústnosti a verejnosti, rozhodovanie v senáte/samosudcom a zásada výlučnosti súdnej moci pri rozhodovaní o vine a treste.

Listina základných práv a slobôd obsahuje mnoho procedurálnych a materiálnych princípov, ktoré dopĺňajú predchádzajúci výčet z Ústavy ku lepšiemu pochopeniu významu právneho štátu v zmysle súdmi vykonávanej spravodlivosti. Listina obsahuje navyše nasledujúce zásady, ktoré sú celkovo zhrnuté pod pojmom právo na súdnu a inú právnu ochranu. V článku 36-40 je

⁶⁷ KOVÁŘOVÁ, KOCHOVÁ, Ingrid. Právní principy. [online].[cit. 7.7. 2023]. Dostupné z https://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2008/files/pdf/civil/kovarova%20kochova_ingrid.pdf

⁶⁸ GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEK a Vladimír ZOUBEK. Ústavní systém České republiky. 6. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-865-5, str. 232.

uvedené právo na spravodlivý proces, súdny prieskum správnych rozhodnutí v rámci správneho súdnictva, právo na náhradu škody spôsobenú nezákonným rozhodnutím, právo odoprieť výpoveď, právo na právnu pomoc, rovnosť účastníkov konania, právo na tlmočníka, právo na zákonného sudcu, podmienky vylúčenia verejnosti z pojednávania, zásada Nullum crimen, nulla poena sine lege a zákaz retroaktivity. Okrem týchto zásad Listina obsahuje aj práva obvineného, ktoré tvoria základné zásady trestného konania. Sú nimi rozhodnutie o vine a treste, prezumpcia nevinoty a právo na obhajobu.⁶⁹ Okrem toho, ku záväzným zásadám súdneho rozhodovania, ktorými sa sudcovia riadia pri svojej činnosti zas patrí v prípade kolegiálneho rozhodovania princíp väčšiny, publikácia odchylného stanoviska člena senátu, ktorý pre väčšinový verdikt nehlasoval, odôvodnenie rozsudku, verejné vyhlásenie rozsudku, možnosť účasti laikov (sudcov z ľudu) na výkone súdnej moci, zásada verejnosti a ústnosti súdneho pojednania, princíp voľného hodnotenia dôkazov, princíp legality, zákaz retroaktivity a princíp prezumpcie nevinoty. Ďalej sem môžeme zaradiť zákaz trestného stíhania za čin, pre ktorý už bola osoba právomocne odsúdená či sprostena obžaloby, zákaz stíhania alebo z iných než zákonných dôvodov.⁷⁰ Týmito zásadami sa však bližšie zaoberať v mojej diplomovej práci nebudeme.

4.1 Výkon súdnej moci v mene republiky

Ako prvý princíp, ktorý je uvedený hneď v prvom článku spadajúceho pod hlavu štvrtú Ústavy ČR, moc súdna, je výkon súdnej moci v mene republiky. V článku 81 Ústavy ČR je napísané, že „*Súdna moc vykonávajú v mene republiky nezávislé súdy*“ a v čl. 2 Ústavy ČR je uvedené, že „*Ľud je zdrojom všetkej štátnej moci; vykonáva ju prostredníctvom orgánov moci zákonodarnej, výkonnej a súdnej*“.⁷¹ Celkovo môžeme povedať, že výkon súdnej moci v mene republiky je kľúčovým aspektom demokratického právneho systému a zaisťuje, že súdy plnia svoju úlohu nezávisle a nestranne v prospech štátneho záujmu a právnej spravodlivosti. Takisto to aj znamená, že napríklad v prípade škody nesprávnym

⁶⁹ Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb. z dňa 16. decembra 1992, o vyhlásení Listiny základných práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky.

⁷⁰ KLÍMA, Karel. Ústavní právo. 5. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-606-4, str. 544 – 545.

⁷¹ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. z dňa 16. decembra 1992, Ústava České republiky.

rozhodnutím súdu, zodpovednosť za tento prehrešok nesie štát. Okrem toho, dodržiavanie spravodlivosti je verejným záujmom a štát drží monopol jej ochrany.

Výkon súdnej moci v mene republiky znamená, že sudy a sudcovia jednájú a rozhodujú v mene štátu a nie v mene jednotlivých politických strán, vlády, alebo záujmov jednotlivcov. Tento princíp podporuje koncept nezávislosti súdnej moci, ktorý je kľúčovým pro zaistenie spravodlivosti a právnej istoty.

Keď povieme, že sudy rozhodujú v mene republiky, to znamená, že jednájú na základe platných právnych predpisov a zákonov tak, aby zaistili spravodlivé a objektívne rozhodnutie bez ohľadu na politické alebo osobné vplyvy. Ich rozhodnutia sú založené na zákonoch, dokazovaní a právnych normách, čo zaisťuje, že právo je uplatňované konzistentne a zároveň chráni aj práva jednotlivcov a zaisťuje právnu ochranu občanov. Takisto to znamená, že sudy majú právomoc rozhodovať o rôznych sporoch a prípadoch v súlade s platnými právnymi predpismi a príslušnými procesnými pravidlami. Týmto spôsobom je zaistené, že súdny systém je nezávislý na politickej moci a môže plniť svoju rolu v kontrole zákonnosti, zaisťovania spravodlivosti a ochrane práv občanov.

4.2 Nestrannosť sudcov

Nestrannosť je jedným zo základných princípov a predpokladom pre výkon funkcie sudcu a súvisí s právom na spravodlivý proces. Na základe tohto princípu musí sudca vykonávať svoju funkciu vždy nestranne, nezaujato a bez akýchkoľvek predsudkov. Nestrannosť sudcov je zdôraznená v článku 82 Ústavy ČR a znamená, že sudca nesmie mať žiadny vzťah k veci, predmete či účastníkom konania a ich zástupcom, o ktorých prípade rozhoduje. Tento princíp je zakotvený aj v čl. 36 Listiny, kde je písané, že *„Každý sa môže domáhať stanoveným postupom práva u nezávislého a nestranného súdu“*. Ak príde ku rozporu ústavnej zásady nestrannosti a zásady zákonného súdu je tento spor vyriešený tak, že sa na prvé miesto stavia nestrannosť.⁷²Nestrannosť sudcu môžeme chápať v zmysle nezúčastnenej osoby, ktorá oproti stranám konania nie je nositeľom žiadnych hmotných práv a ktorej cieľom je spravodlivo vo veci rozhodnúť a nenadržiavať ani jednej zo strán.

⁷² GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEJK a Vladimír ZOUBEK. Ústavní systém České republiky. 6. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-865-5, str. 233.

Táto zásada neplatí len na pôde súdu, ale aj v bežnom živote, kedy sa každý sudca musí správať tak, aby to nenarúšalo dôveru ľudí v jeho nestrannosť a aby nenastali žiadne pochybnosti, ktoré by mohli spôsobiť vylúčenie z prejedávaných záležitostí. Tak isto sudca musí byť otvorený voči médiám, samozrejme so zreteľom na princíp nestrannosti, nezávislosti a mlčanlivosti. V prípade pochybností o nestrannosti sudcu je tento sudca z rozhodovania vylúčený. Spomínaných bodov sa týka aj nález Ústavného súdu, z ktorého vyplýva, že vylúčenie sudcu z pojednávania o danom prípade je možné len v situácii, keď sa dá jasne preukázať jeho vzťah ku stranám, predmetu konania či právnym zástupcom a že nestačí len subjektívny pocit, že sa sudca cíti byť zaujatý. Okrem toho je v tomto prípade poukázané na fakt, že sudca patrí medzi reprezentantov moci verejnej a častokrát sa môže stať objektom kritiky zo strany verejnosti a médií a preto musí disponovať väčšou toleranciou a trpezlivosťou, než bežný občan a neporušovať tak princípy fungovania súdnej moci tým, že sa budú cítiť kritikou dotknutí a poruší tak princíp zákonného sudcu.⁷³

Sudcovia majú povinnosť zachovávať nezávislosť a nestrannosť súdnictva. To zahŕňa aj zdržanlivosť vo verejnom vyjadrovaní sa ku politickým otázkam, ktoré by mohli spochybniť ich nezávislosť alebo objektivitu. V nadväznosti na vyššie uvedené v rámci takzvaného súdneho sebaobmedzenia, by sa sudcovia pri svojom rozhodovaní nemali nechať ovplyvňovať vlastnými názormi na politiku a zároveň by si mali byť vedomí obmedzení v oblasti politiky pri výkone svojej funkcie. Takisto v rámci tohto princípu by sa mali vyhnúť súdnemu aktivizmu, ktorý môže spôsobiť preťaženie súdov.⁷⁴ Princíp súdneho sebaobmedzenia môžeme charakterizovať, ako „*maximálnu snahu o minimalizáciu zásahov do činnosti iných orgánov verejnej moci.*“⁷⁵

Do roku 2021, kedy sa zákonom č. 218/2021 Sb. zmenil zákon č. 6/2002 Sb., mohli byť sudcovia členmi politických strán a hnutí, nakoľko neexistovala žiadna právna úprava, ktorá by to zakazovala. Avšak aj keď sa stávalo, že sudca bol zároveň aj členom politickej strany len sporadicky, stále to nekorešpondovalo

⁷³ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 3.7. 2001, K nutnosti rozhodovat o vyloučení soudců na základě objektivního hlediska. sp. zn. II. ÚS 105/01.

⁷⁴ POSNER, Richard A. The Meaning of Judicial Self-Restraint. In: 59 Indiana Law Journal 1, 1983. [online]. [cit. 1.9. 2023]. Dostupné z t: <https://www.repository.law.indiana.edu/ilj/vol59/iss1/1>.

⁷⁵ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 22.1. 2008, Postup při určování výše náhrady škod důlních. sp. zn. Pl. ÚS 54/05.

s princípom nezávislosti a nestrannosti sudcu. Preto sa v rámci tejto novelizácie zákona vložil v § 80 za odstavce 1, 2 a 3, kedy sa posledným odstavcom zakázalo členstvo sudcov v politických stranách a hnutiach.⁷⁶ Dovtedy bolo jediným obmedzením v tejto oblasti ustanovenie § 80 spomínaného zákona, na základe ktorého sa sudcovia nesmú nechať ovplyvňovať okrem iného aj záujmami politických strán pri výkone svojej funkcie. Uvedené sa týka len sudcov všeobecného súdnictva, v prípade ústavných sudcov bol upravený zákaz členstva v politických stranách a hnutiach už od roku 1993 zákonom o Ústavnom súde.

V Českej republike je otázka správania sa sudcov upravená v dvoch kódexoch. Prvým z nich sú Etické zásady chovania sudcu prijaté Sudcovskou úniou. Pôsobnosť tohto dokumentu je však nejasná, nakoľko členstvo v únii je dobrovoľné a nevie sa, koľko má vlastne členov. Druhým je Etický kódex sudcu vypracovaný pod vedením predsedu Najvyššieho súdu ČR Petrom Angylossym, ktorý vychádza z Etických zásad chovania sudcu. Ani jeden z týchto dokumentov však nie je právne záväzný, aj napriek tomu, že všetky sudcovské rady v rámci súdov v Českej republike ho odsúhlasili. To znamená, že porušenie pravidiel obsiahnutých v kódexe nemusí bezpodmienečne viesť ku kárnemu konaniu, samozrejme, ak sa pri tom neporušia ustanovenia v zákone.

Podstatou tohto kódexu je, že sudca by mal byť zdržanlivý pri verejnom vyjadrovaní politických a iných názorov.⁷⁷ Z rozhodnutia kárného senátu Najvyššieho správneho súdu z roku 2016 vyplýva, že aj napriek tomu, že sudcovia majú na základe Listiny základných práv a slobôd a Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, právo na slobodu prejavu ako ktokoľvek iný, toto právo však nie je absolútne a sudcovia podliehajú zároveň určitým podmienkam a obmedzeniam, nevyhnutných pre zachovanie morálky, autority a nestrannosti súdnej moci.⁷⁸ Preto je nutné rozlišovať prejavy sudcov zasahujúce hlavne do politickej súťaže aj na miestnej úrovni, ktoré podliehajú výraznejšiemu obmedzeniu. Z toho vyplýva, že intenzity kárného previnenia budú dosahovať len prejavy, ktoré môžu znateľne narušiť dôstojnosť sudcovskej funkcie a ohroziť

⁷⁶ Zákon číslo 218/2021 Sb., zákon, kterým se mění zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

⁷⁷ ANGYALOSSY, Petr, HAVELEC, R. a kol. Etický kódex [online]. nsoud.cz. [cit. 31.8. 2023]. <https://www.nsoud.cz/eticky-kodex.pdf>

⁷⁸ Sdělení č. 209/1992 Sb., sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících.

dôveru v nezávislé, nestranné a spravodlivé súdnictvo.⁷⁹ V podobnom duchu sa nesie aj ďalšie rozhodnutie karného senátu Najvyššieho správneho súdu, na základe ktorého „sudca má právo vyjadrovať sa a verejne šíriť svoje občianske a politické postoje, ale toto právo na slobodu prejavu musí vykonávať s určitou dávkou zdržanlivosti.“⁸⁰ Z tohto dôvodu by sa mal sudca zamyslieť, či sa jeho vyjadrenie ku politickým či iným verejným témam, prípadne jeho účasť na demonštrácii a petícii nedotýka jeho rozhodovacej činnosti ako sudcu alebo či jeho mimosúdne aktivity nevyvolávajú pochybnosti o jeho nezávislosti. Takisto musí byť opatrný v prípade ostro sledovaných káz, ku ktorým sa vyjadrujú politici a ostatné zložky moci, aby nevyvolal pochybnosti, že podľahol nátlaku verejnej mienky, politikov či médií.⁸¹ Ako som uviedla, sudca má právo vyjadrovať sa ku politickým a konfliktným otázkam, avšak nesmie týmto svojim názorom priamo podporovať politické subjekty či programy, prípadne vyjadrovať názory, ktoré sú v rozpore s demokratickými princípmi⁸² a slušným správaním.⁸³ Sudcovia takisto nemôžu participovať na kampaniach politických strán, hnutí či konkrétnych politikov a ani svojimi prejavmi ovplyvňovať podobu vytvárajúcich sa koalíc.⁸⁴ S týmto súvisí aj podmienka, že aj napriek tomu, že sudcovia majú právo na realizáciu svojich politických práv, sú v tomto smere determinovaní. Aj napriek tomu sa však môžu zapájať do predvolebného diania v mieste svojho trvalého pobytu alebo mieste vlastníctva nehnuteľnosti, musia tak však činiť v súlade s vyššie uvedenými podmienkami a bez prvku autoritatívnosti.⁸⁵

V súvislosti s rozmachom sociálnych sietí a pôsobení ľudí na nich, Sudcovská únia vydala aj akýsi manuál správania sa sudcov na sociálnych sieťach. Mnoho sudcov, hlavne staršieho veku, nemá profil na sociálnych sieťach, no nájdu sa aj výnimky a práve im je spomínaný manuál určený. Manuál obsahuje

⁷⁹ Rozhodnutie karného senátu Najvyššieho správneho súdu z dňa 2.11. 2016, č. j. 13 Kss 5/2016-75.

⁸⁰ Rozhodnutie karného senátu Najvyššieho správneho súdu z dňa 20.5. 2015, č.j.13 Kss 1/2015-112.

⁸¹ ANGYALOSSY, Petr, HAVELEC, R. a kol. Etický kodex [online]. nsoud.cz. [cit. 31.8. 2023]. <https://www.nsoud.cz/eticky-kodex.pdf>

⁸² Rozhodnutie karného senátu Najvyššieho správneho súdu z dňa 6.6. 2016, č.j. 11 Kss 6/2015-53.

⁸³ Rozhodnutie karného senátu Najvyššieho správneho súdu z dňa 6.6. 2016, č.j. 11 Kss 6/2015-53.

⁸⁴ Nález Ústavného soudu ČR ze dne 5.9. 2016. Omezení svobody projevu soudce při komentování politické soutěže. sp. zn. I. ÚS 2617/15.

⁸⁵ Rozhodnutie karného senátu Najvyššieho správneho súdu z dňa 11.6. 2015, č.j. 16 Kss 7/2014-92.

viacero bodov, ktorými by sa mali sudcovia pre zachovanie svojej dôstojnosti, dôveryhodnosti, nezávislosti a nestrannosti riadiť. Okrem takzvaného „lajkovania“ stránok politických strán a hnutí a zapájania sa do internetových diskusií by sa mali sudcovia vyvarovať:

- 1) všetkých prejavov, ktoré by mohli vzbudzovať pochybnosti o ich nestrannosti či nezávislosti,
- 2) vytvárania vzťahov, ktoré by mohli vzbudiť dojem, že môžu ovplyvniť sudcovo rozhodovanie,
- 3) komentovania prebiehajúceho súdneho konania,
- 4) poskytovania právnych rád,
- 5) politickým hodnoteniam,
- 6) sudca by mal mať na pamäti, že si nemôže byť nikdy istý, kde všade sa jeho komunikácia môže objaviť.⁸⁶

Princíp nestrannosť môžeme rozdeliť na nestrannosť súdov a nestrannosť sudcov. Doteraz som približovala nestrannosť sudcov, nakoľko tá je vyslovene v Ústave ČR uvedená. Nestrannosť súdu je uvedená v čl. 36 Listiny a je možné ju chápať ako povinnosť štátu zabezpečiť pre súdy podmienky na poskytovanie súdnej ochrany.⁸⁷ V mnohých krajinách dohliada na nezávislosť a nestrannosť súdnej moci Najvyššia sudcovská rada, ktorá však v Českej republike absentuje. Síce na základe zákona o súdoch a sudcoch vznikli v Českej republike sudcovské rady, tie sú však súčasťou jednotlivých súdov, nemajú reálne právomoci a plnia len poradnú funkciu pre predsedu súdu. Naproti tomu Najvyššie sudcovské rady nevznikajú u určitého súdu, ale sú samostatným samosprávnym orgánom pre súdnu moc. Preto považujem zriadenie tohto druhu orgánu aj v Českej republike za potrebný.

⁸⁶ PASEKOVÁ, Eva. Soudci dostali manuál, jak se chovat na internetu. Nemají „lajkovat“ politiku nebo uzavírat podezřelá přátelství. [online].[cit. 31.8. 2023]. Dostupné z <https://www.ceska-justice.cz/2017/06/soudci-dostali-manual-jak-se-chovat-na-internetu-nemaji-lajkovat-politiku-nebo-uzavirat-podezrela-pratelstvi/>.

⁸⁷ WINTR, Jan. Principy českého ústavního práva: (s dodatkem principů práva evropského a mezinárodního). Praha: Eurolex Bohemia, 2006.

4.3 Nezávislosť súdov a sudcov

Ako som už v úvode práce spomínala, nezávislosť súdnej moci s princípom del'by moci a princípom brzd a protiváh. Nezávislosť sudcov je obmedzená zásadou legality, na základe ktorej sa sudcovia musia riadiť platnými právnymi predpismi. Sudcovia všeobecného súdnictva sú viazaní len zákonom a medzinárodnou zmluvou, ktorá je súčasťou českého právneho poriadku. Sudcovia Ústavného súdu sa musia riadiť ústavným poriadkom a zákonom o Ústavnom súde.⁸⁸ Súdny a sudcovia síce nie sú pri svojej činnosti na nikom závislí a rozhodujú na základe svojho vlastného uváženia, ale aj napriek tomu sa nejedná o absolútnu nezávislosť. To dokazuje aj samotný princíp brzd a protiváh a prepojenosť jednotlivých zložiek moci, ako som opisovala v kapitole Vzťah súdnej moci ku moci zákonodarnej a súdnej. Cieľom tejto zásady je zabezpečiť, že súdne rozhodnutia budú spravodlivé, objektívne a založené na právnych základoch. Nezávislosť súdov je základným predpokladom pre dodržiavanie základných práv a slobôd jednotlivcov a pre zachovanie právneho štátu.

Nezávislosť súdnej moci je kľúčovým konceptom v demokratických spoločnostiach. Znamená to, že súdna moc je oddelená od moci výkonnej a zákonodarnej a operuje nezávisle na politických tlakoch a zásahoch. Tento princíp je dôležitý pre zachovanie rovnováhy moci a zaistenie spravodlivosti v právnom systéme. Nezávislosť je akousi vnútornou systémovou podmienkou, ktorej výsledkom je vysoká miera autonómie, ktorá umožňuje rozhodovanie bez nežiadúcich vplyvov. To, že je zakotvená aj v Ústave ČR potvrdzuje jej dôležitosť.⁸⁹ Okrem Ústavy ČR je požiadavka nezávislosti, zakotvená aj v Listine základných práv a slobôd, judikatúre ÚS, zákone č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů, zákone č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců, státních zástupců a soudních exekutorů, občianskom súdnom poriadku, Trestnom zákone a na medzinárodnej úrovni v judikatúre Európskeho súdu pre ľudské práva a takisto sem môžeme zaradiť aj Základné princípy nezávislosti súdnictva prijaté Valným zhromaždením OSN v roku 1985. Vzhľadom ku spomínanému zakotveniu prestáva princíp nezávislosti a nestrannosti a vlastne aj všetky ostatné princípy opísané v tejto diplomovej práci pôsobiť len jako nejaké

⁸⁸ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. z dňa 16. decembra 1992, Ústava České republiky.

⁸⁹ KLÍMA, Karel. Komentář k Ústavě a Listině. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009.

prehlásenie obsahujúce vlastnosti súdnej moci. Stávajú sa všeobecne záväznými a vyjadrujú vlastnosti, ktoré by malo moderné súdnictvo v právnom štáte dodržiavať, aby zabezpečili právo na súdnu ochranu.⁹⁰ Fakt, že nezávislosť v zmysle plnenia nejakých príkazov, platí aj medzi súdmi navzájom potvrdzuje, že pre súdy v rámci sústavy súdov neplatí princíp nadradenosti a podriadenosti, ako je tomu v prípade štátnej správy.⁹¹ Princíp nezávislosti súdnictva je tak podstatný, že existuje jeho ochrana vytvorením pevnej súdnej sústavy, ktorej štruktúra sa dá zmeniť jedine prijatím ústavného zákona a tým sa aj zaručuje jeho stabilita.

Zásada nezávislosti súdov zahŕňa niekoľko dôležitých aspektov:

1. *Nezávislosť od výkonnej moci* - súdy by mali byť oddelené od vlády alebo akéhokoľvek výkonného orgánu. To znamená, že súdy by nemali byť ovplyvňované politickými záujmami alebo inými vnútornými tlakmi.
2. *Nezávislosť od legislatívy* - súdne rozhodnutia by nemali byť ovplyvňované zákonodarstvom, a naopak, súdy by mali mať právo zrušiť zákony, ktoré sú v rozpore s Ústavou ČR alebo inými vyššími právnymi princípmi.
3. *Nezávislosť od verejnej mienky* - súdy by mali rozhodovať na základe zákona a dôkazov, nie na základe tlaku verejnosti alebo médií.
4. *Nezávislosť medzi sudcami navzájom* - sudcovia by mali byť nezávislí od svojich kolegov a nemali by byť ovplyvňovaní vnútornými súdnymi dynamikami.
5. *Nestrannosť* - súdy by mali byť nestranné a rozhodovať na základe práva a faktu, nie na základe osobných alebo iných neopodstatnených dôvodov.

Nezávislosť súdnej moci môžeme rozdeliť na dve podskupiny a síce na nezávislosť súdov a nezávislosť samotných sudcov.

Nezávislosť súdov

Nezávislosť súdov tvorí jadro princípu právneho štátu. Princíp nezávislosti súdov je dôležitým princípom, ktorý je uvedený v Ústave ČR, Listine základných práv a slobôd a takisto aj v nálezoch Ústavného súdu. V článku 81 Ústavy je

⁹⁰ STAVINHOVÁ, Jaruška a Petr HLAVSA. Civilní proces a organizace soudnictví. Brno: Doplněk, 2003. ISBN 978-80-7239-155-4, str. 74-75.

⁹¹ HENDRYCH, Dušan a Cyril SVOBODA. Ústava České republiky: komentář. Praha: C.H. Beck, 1997. Komentované zákony (C.H. Beck). ISBN 80-7179-084-2, str. 130.

nezávislost' súdov charakterizovaná vetou „*Súdna moc vykonávajú menom republiky nezávislé súdy.*“⁹² To naznačuje, že nie len tie v rámci všeobecného súdnictva, ale aj Ústavný súd, ktorý stojí mimo túto sústavu.

Nezávislosť súdov môžeme špecifikovať hlavne ako inštitucionálnu nezávislosť od exekutívy a legislatívy.⁹³ Inštitucionálnou zárukou nezávislosti súdnej moci je, že je oddelená od ostatných zložiek moci a nie je súčasťou sústavy iných orgánov. Súdy však vytvárajú vlastnú špecifickú sústavu, ktorú som bližšie špecifikovala v predchádzajúcich kapitolách. Tento princíp znamená aj to, že súdna moc môže vykonávať len ku tomu Ústavou určený subjekt. Okrem nezávislosti od ostatných zložiek moci tento princíp zahŕňa aj nezávislosť medzi jednotlivými súdnymi orgánmi navzájom.⁹⁴ Ako som už spomínala, len Ústavný súd môže zrušiť rozhodnutie súdov prvej a druhej inštancie v prípade porušenia práv, ktoré sú garantované v rámci ústavného poriadku Českej republiky. Spolu so spomínaným princípom výkonu súdnictva v mene republiky, platí zásada nezávislosti rovnako pre všeobecné aj ústavné súdnictvo.

Z ústavného princípu nezávislosti súdu na základe nálezu ÚS 23/93 vyplýva tiež zásada voľného hodnotenia dôkazov. Zásada voľného hodnotenia dôkazov je dôležitým princípom, ktorý umožňuje súdom a iným orgánom rozhodovať o tom, aké dôkazy sú relevantné a spoľahlivé pri posudzovaní prípadu. Táto zásada poskytuje slobodu rozhodcom v tom, ako hodnotia dôkazy, a umožňuje im vyvodiť závery na základe svojho vlastného úsudku a profesionálneho skúsenostného poznania. Táto zásada okrem iného obsahuje aj úvahu súdu, či vykoná ten či onen navrhnutý dôkaz alebo nie. Vždy však musí zdôvodniť, z akého dôvodu danému návrhu vyhovel alebo nevyhovel a ktoré skutočnosti považuje za preukázané.⁹⁵ Na základe tohto nálezu ďalej vyplýva, že ak všeobecné súdy pri svojom rozhodovaní rešpektujú Občiansky súdny poriadok, nespadá do právomoci Ústavného súdu hodnotiť ich hodnotenie dôkazov, aj keby s nimi nesúhlasil.⁹⁶

⁹² Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. z dňa 16. decembra 1992, Ústava České republiky.

⁹³ ŠÍMÍČEK, Vojtěch. SUCHÁNEK, Radovan a kol. Ústava České republiky: komentář. Praha: Linde, 2010. ISBN 978-80-7201-814-7.

⁹⁴ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 9. 6. 1994. K atributům soudní moci. sp. zn. III. ÚS 26/94.

⁹⁵ KLÍMA, K., Komentář k Ústavě a Listině, Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005, s. 902, ISBN 80-86898-44-X.

⁹⁶ Nález Ústavního soudu z dňa 1.2. 1994, K oprávnění Ústavního soudu zasahovat do jurisdikční činnosti obecných soudů. III.ÚS 23/93.

Okrem spomínaného, nezávislosť súdov je zaručená tým, že:

- súdne obvody sú určené zákonom,
- existuje záruka pevného zloženia senátu a pevné pridelovanie agendy,
- zákaz mimoriadnych súdov.

Nezávislosť sudcov

Princíp nezávislosti sudcov je takisto uvedený Ústave ČR, konkrétne v článku 82, kde je napísané „*Sudcovia sú pri výkone svojej funkcie nezávislí*“⁹⁷. Na základe tohto článku je jasné, že nevyžaduje sa nezávislosť len súdov, ako inštitúcií, ale aj jednotlivých sudcov. Nezávislosť sudcu je základným prvkom pre zachovanie právnej istoty, dôvery občanov v súdny systém a ochranu individuálnych práv. Sudcovia sú povinní riadiť sa zákonmi a rozhodovať objektívne, a to bez ohľadu na osobné, politické alebo ekonomické záujmy.

Na základe čl. 95 Ústavy ČR tkvie nezávislosť sudcu v tom, že pri svojom rozhodovaní je viazaný zákonmi a medzinárodnými zmluvami, ktoré sú súčasťou právneho poriadku Českej republiky. Samozrejme okrem nich môže aplikovať aj iné právne predpisy, musí však najprv posúdiť ich súlad so zákonom a medzinárodnou zmluvou, ktorou je Česká republika viazaná.⁹⁸ Účelom tohto princípu nie je len nezávislosť ako taká, ale hlavne naplnenie hlavnej funkcie súdov a síce poskytovanie ochranu právam.⁹⁹ Naproti tomu sudcovia Ústavného súdu sú pri rozhodovaní viazaní len ústavným poriadkom a zákonom o Ústavnom súde.

V rámci tejto zásady je potrebné spomenúť aj zásadu, že nikto nesmie byť odňatý svojmu zákonnému sudcovi, ktorý je každému pridelený na základe rozvrhu práce pre konkrétny súd. Tento rozvrh musí byť transparentný a musí byť z neho jasné, ako sa jednotlivé agendy pridelujú. Za zákonného sudcu sa považuje sudca, ktorý je na základe zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, prípadne jednotlivých právnych poriadkoch príslušný určitú vec prejednať a rozhodnúť. Pod tento princíp okrem vymedzenia funkčnej, vecnej a miestnej príslušnosti patrí aj zákonné vymedzenie obsadenia súdu.

⁹⁷ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. z dňa 16. decembra 1992, Ústava České republiky.

⁹⁸ GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEK a Vladimír ZOUBEK. Ústavní systém České republiky. 6. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-865-5.

⁹⁹ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. z dňa 16. decembra 1992, Ústava České republiky.

Princíp nezávislosti spolu s princípom nestrannosti súdov a sudcov spolu tvoria dôležitý aspekt práva na spravodlivý proces, ktoré patrí medzi základné ľudská práva. Inštitucionálnou zárukou nezávislosti je právo na súdnu ochranu, ktoré predpokladá existenciu nezávislého a nestranného súdu. Požiadavka na nezávislú súdnu moc pramení z neutrality sudcov ako garancie spravodlivého, nestranného a objektívneho súdneho konania a zo zabezpečenia práv a slobôd jednotlivcov zo strany sudcov, ktorí sú oddelení od politickej moci.¹⁰⁰

Ústava ČR stanovuje záruky nezávislosti, ku ktorým patrí:

- a) menovanie sudcov,
- a) neodvolateľnosť a nepreložiteľnosť sudcu k inému súdu bez jeho povolenia,
- b) časová neobmedzenosť výkonu funkcie sudcov všeobecných súdov,
- c) inkompabilita funkcií,¹⁰¹
- d) predpoklady na výkon funkcie sudcu,
- e) vylúčenie sudcu z dôvodu zaujatosti,¹⁰²
- f) zodpovedajúci plat,¹⁰³
- g) taxatívne vymedzené dôvody zániku funkcie,¹⁰⁴
- h) sudcovská imunita
- i) viazanosť sudcu zákonom.

4.3.1 Menovanie sudcov

Ďalším princípom, ktorý vyplýva z Ústavy, ale zároveň je súčasťou princípu nezávislosti sudcov je ich menovanie. Menovanie sudcov tvorí potrebnú podmienku nezávislosti sudcu a je zárukou, že sudcom sa môže stať len človek, ktorý spĺňa radu podmienok. Postup, na základe ktorého sa sudca ustanovuje do svojej funkcie má viacero fáz, počas ktorých sa posudzuje, či daná osoba – justičný čakatel', spĺňa zákonné predpoklady pre výkon sudcovskej funkcie. Až po keď tieto podmienky splní, môže dôjsť ku menovaniu sudcu prezidentom republiky

¹⁰⁰ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 14.7. 2005, Platy soudců V - snížení tzv. dalších platů v roce 2003. sp. zn. Pl.ÚS 34/04.

¹⁰¹ GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEK a Vladimír ZOUBEK. Ústavní systém České republiky. 6. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-865-5, str. 232.

¹⁰² Zákon č. 99/1963 Sb. z dne 17. decembra 1963, Občanský soudní řád.

¹⁰³ Zákon č. 6/2002 Sb. z dne 11. januára 2002, o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích).

¹⁰⁴ Zákon č. 6/2002 Sb. z dne 11. januára 2002, o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích).

a jeho prideleniu ku určitému súdu ministrom spravodlivosti.¹⁰⁵ Aby bola zásada nezávislosti sudcov dodržaná, sudcov všeobecného aj ústavného súdnictva menuje prezident republiky.¹⁰⁶ V prípade menovania je treba rozlíšiť, či sa jedná o menovanie sudcov ústavného súdu alebo sudcov všeobecného súdnictva. Ako som už písala, ústavný súd tvorí 15 sudcov, ktorých menuje prezident republiky so súhlasom Senátu na dobu 10 rokov, pričom opakovanie mandátu nie je Ústavou zakázané. To naznačuje, že volenie sudcov nie je ani v rukách moci zákonodarnej, nakoľko by to ohrozilo spomínanú nezávislosť a narušila by sa tým aj rovnováha v rámci princípu delby moci.¹⁰⁷ Prezident si však môže sám rozhodnúť, koho z radov sudcov ústavného súdu vyberie a vymenuje za predsedu a podpredsedu ÚS. Keď súčasné požiadavky porovnáme s tými z čias federácie, došlo ku zvýšeniu vekovej hranice potrebnej pre menovanie za ústavného sudcu z 35 na súčasných 40 rokov. Nezmenené však ostali nároky na odbornosť ústavných sudcov a výber kandidátov zostal na prezidentovi a nie na právnych inštitúciách, ako je tomu v iných krajinách.¹⁰⁸

Ku požiadavkám na menovanie sudcov ústavného súdu na základe Ústavy ČR patrí bezúhonnosť, štátne občianstvo Českej republiky, voliteľnosť do Senátu, vysokoškolské právnické vzdelanie, najmenej 10 ročná prax v právnickom povolaní a zloženie sľubu.¹⁰⁹ Text sľubu sudcov Ústavného súdu je zakotvený v Ústave ČR, v čom môžeme vidieť rozdiel oproti zakotveniu sľubu sudcov, ktorý vychádza zo zákona a znie: *"Sľubujem na svoju česť a svedomie, že budem chrániť neporušiteľnosť prirodzených práv človeka a práv občana, riadiť sa ústavnými zákonmi a rozhodovať podľa svojho najlepšieho presvedčenia nezávisle a nestranne."*¹¹⁰ Ústavní sudcovia majú špeciálnu úlohu v ochrane základných práv občanov a ústavných princíпов a preto ich sľub obsahuje dôraz na dodržiavanie ústavnosti a ochranu základných práv a slobôd.

¹⁰⁵ KOCOUREK, Jiří a Jan ZÁRUBA. Zákon o soudech a soudcích: Zákon o státním zastupitelství : komentář. 2., dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2004. Beckovy texty zákonů s komentářem. ISBN 8071797618, str. 224.

¹⁰⁶ WINTR, Jan. Principy českého ústavního práva. 4. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-730-6., str. 119.

¹⁰⁷ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. z dne 16. decembra 1992, Ústava České republiky.

¹⁰⁸ GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEK a Vladimír ZOUBEK. Ústavní systém České republiky. 6. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-865-5, str. 240.

¹⁰⁹ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. z dne 16. decembra 1992, Ústava České republiky.

¹¹⁰ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. z dne 16. decembra 1992, Ústava České republiky.

V prípade sudcov všeobecného súdnictva, tí sú menovaní prezidentom republiky bez časového obmedzenia. Má sa však za to, že funkcia sudcu zaniká ku poslednému dňu 31.12. roku, kedy sudca dovŕšil 70. rok života. Toto menovanie vyžaduje kontrasignáciu predsedu vlády alebo ním povereného člena vlády a za toto vymenovanie nesie zodpovednosť vlády. Naopak, ku právomociam prezidenta bez kontrasignácie patrí menovanie predsedu a miestopredsedu Najvyššieho súdu z radov sudcov.¹¹¹

Požiadavkami na sudcov všeobecného súdnictva, ktoré vyplývajú z Ústavy ČR sú bezúhonnosť, vysokoškolské právnické vzdelanie a zloženie sľubu. Text sľubu znie: „*Sľubujem na svoju česť a svedomie, že sa budem riadiť právnym poriadkom Českej republiky, že ho bude vykladať podľa svojho najlepšieho vedomia a svedomia a že v súlade s ním budem rozhodovať nezávisle, nestranne a spravodlivo.*“ Aj v znení je zreteľne zakotvený princíp nezávislosti, nestrannosti a práva na spravodlivý proces. Zo zákona č.6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů, dále vyplývajú požiadavky a síce, sudcom môže byť štátny občan Českej republiky, ktorý je plne svojprávny a bezúhonný, jeho skúsenosti a morálne vlastnosti dávajú záruku, že bude svoju funkciu vykonávať riadne, v deň ustanovenia dosiahol najmenej 30. roku života a súhlasí so svojim ustanovením za sudcu a s pridelením k určitému súdu. Okrem toho na základe spomínaného zákona musí takisto dosiahnuť vysokoškolské magisterské vzdelanie v oblasti práva na území Českej republiky, zložiť odbornú justičnú skúšku a úspešne absolvovať výberové konanie. Pod pojmom odborná justičná skúška je myslená advokátna skúška, záverečná skúška právneho čakatel'a, notárska skúška, odborná exekútorská skúška, prípadne výkon funkcie sudcu Ústavného súdu aspoň dva roky.¹¹²

V súvislosti s vekovou hranicou potrebnou pre menovanie sudcu mi nedá nespomenúť rok 2005, kedy vtedajší prezident Václav Klaus odmietol vymenovať na funkciu sudcu až 32 justičných čakatel'ov. Ako dôvod uviedol, že na základe novely zákona o súdoch a sudcoch číslo 192/2003 Sb., ktorá posunula vekovú hranicu pre sudcov všeobecného súdnictva z 25 na 30 rokov, nesplňujú túto

¹¹¹ GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEK a Vladimír ZOUBEK. Ústavní systém České republiky. 6. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-865-5, str. 189.

¹¹² Zákon č. 6/2002 Sb. z dňa 11. januára 2002, o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích).

zákonem stanovenú podmienku. K ich nevymenovaniu došlo aj napriek tomu, že novela obsahovala výnimku v rámci prechodných ustanovení a preto niektorí z nevymenovaných justičných čakatel'ov podali ústavnú s'ťažnosť. Na základe kasačnej s'ťažnosti Najvyšší súd v danej veci rozhodol, že na menovanie na funkciu sudcu neexistuje právny nárok, čiže prezident nemusí osobu vymenovať, ak si myslí, že nedodržala jednu z podmienok menovania.¹¹³ Zároveň však musí svoje rozhodnutie dostatočne zdôvodniť a môže skúmať len také podmienky, ktoré vyplývajú z Ústavy a zákona.¹¹⁴

Môžeme povedať, že ani právomoc prezidenta republiky pri menovaní sudcov nie je nekonečná, nakoľko aj on je viazaný zákonmi a aj keď nemusí vymenovať každého justičného čakatel'a, svoje rozhodnutie musí vždy odôvodniť. Ako je vidieť, v podmienkach Českej republiky je právo menovania sudcov v rukách prezidenta republiky, čo môžeme vnímať ako záruku nezávislosti sudcov. Potvrďuje to aj fakt, že sudcovia nie sú zo svojej funkcie zodpovední prezidentovi republiky.¹¹⁵ V praxi však ani toto riešenie nie je ideálne, nakoľko aj prezident republiky môže stáť pred Ústavným súdom ako účastník konania, napríklad v prípade podania ústavnej žaloby proti nemu. Tak isto aj v prípade nezhody medzi prezidentom a Senátom môže jedna zo strán zablokovat' menovanie nových sudcov. Lepším riešením by mohlo byť rozloženie nominácií na sudcov Ústavného súdu medzi viaceré ústavné orgány bez možnosti blokácie.¹¹⁶

Okrem toho nezávislosti sudcov nenapomáha ani fakt, že sa funkcia predsedu a miestopredsedu súdu považuje za funkciu funkcionársku, kedy sa podieľajú na výkone štátnej správy, čo by môže ohroziť princíp nezávislosti. V článku 82 odst. 3 Ústavy ČR je výslovne uvedený zákaz zlučiteľnosti funkcie sudcu s akoukoľvek inou funkciou vo verejnej správe. V prípade spojenia funkcie sudcu s funkciou predsedu či miestopredsedu súdu sa jedná o jediný výkon verejnej moci, ktorý je zákonom dovolený. Okrem toho na základe § 106 zákona o súdoch a sudcoch predsedu súdu plus menuje a odvoláva prezident a predsedu okresného súdu a miestopredsedov minister spravodlivosti. Z toho dôvodu je

¹¹³ Rozsudok Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 4. 2006, čj. 4 Aps 3/2005-35

¹¹⁴ Rozsudok Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 5. 2008, čj. 4 Ans 9/2007-197

¹¹⁵ ZOULÍK, František. Soudy a soudnictví. Praha: C. H. Beck, 1995. ISBN 80-7179-005-2, str.102.

¹¹⁶ GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEJK a Vladimír ZOUBEK. Ústavní systém České republiky. 6. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-865-5, str. 240.

potrebné ich činnosť v rámci štátnej správy súdov a výkonu funkcie sudcu brať oddelene. Aj z týchto dôvod bolo vhodné, aby bol ich mandát pre výkon predsedu a miestopredsedu súdu časovo obmedzený. Ku tomu došlo na základe novelizácie spomínaného zákona o súdoch a sudcoch, na základe ktorej predseda súdu nemôže byť opakovane menovaný na túto funkciu u toho istého súdu a miestopredseda síce môže byť viackrát menovaný, ale nie po dvoch po sebe idúcich funkčných obdobiach.¹¹⁷ Okrem toho by bolo vhodné vytvorenie vlastného reprezentatívneho orgánu v rámci súdnej moci, mimo ministerstvo spravodlivosti, ktorý by však bol na úrovni ministerstva.

4.3.2 Neodvolateľnosť a nepreložiteľnosť sudcu

Neodvolateľnosť a nepreložiteľnosť sudcov patria ku ďalším dôležitým konceptom, ktoré zaisťujú nezávislosť súdnej moci a zároveň aj ochranu sudcov pred vonkajšími tlakmi a politickým vplyvom. Tieto zásady sú kľúčové pre správne fungovanie právneho systému a zaistenie nestrannosti a spravodlivosti v rozhodovaní súdov. V článku 82 Ústavy ČR je zdôraznený princíp nezávislosti a nestrannosti sudcov pri výkone funkcie aj tým, že „*Sudcu nie je možné proti jeho vôli odvolať, alebo preložiť k inému súdu.*“¹¹⁸ Avšak na základe zákona č. 6/2002 existujú dve výnimky, kedy je možné sudcu preložiť alebo odvolať proti jeho vôli. Prvou výnimkou je karná zodpovednosť sudcu a druhou zmeny v organizácii súdnej sústavy.¹¹⁹

Neodvolateľnosť sudcu znamená, že sudca nemôže byť odvolaný zo svojej funkcie bez vážneho dôvodu a prísneho postupu, ktorý spravidla zahŕňa etické alebo právne porušenie. Ako som už písala, zo svojej funkcie nie je nikomu zodpovedný a to ani prezidentovi, ktorý ho menuje, tým pádom ho nemôže odvolať. Takisto tento princíp súvisí aj so spomínanou zásadou, že nikto nesmie byť odňatý svojmu zákonnému sudcovi, jedine na základe karného konania. Tento princíp zaisťuje, že sudcovia môžu robiť slobodné a nezávislé rozhodnutia bez strachu z odvetných opatrení zo strany štátnych úradov či iných subjektov. Aj napriek tomu, že je sudca neodvolateľný, aj Ústava ČR odkazuje na zákon č.

¹¹⁷ Zákon č. 218/2021 Sb., z dňa 9. júna 2021, ktorým se mění zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

¹¹⁸ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. z dňa 16. decembra 1992, Ústava České republiky.

¹¹⁹ GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEK a Vladimír ZOUBEK. Ústavní systém České republiky. 6. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-865-5, str. 232.

6/2002 Sb., o soudech a soudcích, na základe ktorého sú stanovené výnimky, medzi ktoré patrí aj karná zodpovednosť sudcov, predsedov a miestopredsedov súdu, predsedu kolégia Najvyššieho a Najvyššieho správneho súdu. Karným previnením je v zmysle tohto zákona myslené porušenie povinností, zavinené správanie, prípadne konanie, ktorým sudca narušuje dôstojnosť svojej funkcie a ohrozuje dôveru v nezávislé, nestranné, odborné a spravodlivé rozhodovanie. Opatrenia, ktoré je možné uložiť za takéto previnenie sa ukladajú na základe závažnosti a sú nimi okrem odvolania z výkonu funkcie aj zníženie platu alebo takzvaná dutka.¹²⁰ Karným súdom je v zmysle zákona č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců, státních zástupců a soudních exekutorů Nejvyšší správní soud a návrh môže v zákonom stanovených prípadoch podať hlava štátu, minister spravodlivosti, ombudsman alebo predseda súdu, v ktorom obvinený sudca pôsobí.

Nepreložitelnosť sudcu znamená, že sudca nesmie byť bez vážneho dôvodu presunutý z jedného súdneho miesta na druhé. Tato zásada má za cieľ takisto ochrániť sudcov pred neprimeraným politickým či administratívnym tlakom, ktorý by mohol ovplyvniť ich rozhodovanie. Akonáhle sudcu vymenuje prezident republiky a zloží sľub, minister spravodlivosti ho s jeho súhlasom prideliť k výkonu funkcie spravidla ku niektorému z okresných súdov. Vo výnimočných prípadoch zaistenia riadneho chodu súdov, môže minister spravodlivosti sudcu prideliť s jeho súhlasom ku súdu vyššej inštancie a to buď krajskému, vrchnému či Najvyššiemu súdu. Toto je však možné len za predpokladu, že spomínaný sudca vykonával právnickú činnosť v prípade pridelenia ku krajskému alebo vrchnému súdu minimálne 8 rokov a v prípade Najvyššieho súdu minimálne 10 rokov.¹²¹ Ku súdu nižšej inštancie môže sudcu minister spravodlivosti preložiť len na základe jeho žiadosti. Avšak v prípade, že sudca spáchal karné previnenie, môže byť sudca preložený k inému súdu, na rovnakom alebo nižšom stupni, aj bez jeho súhlasu či žiadosti.

Dosadenie začínajúceho sudcu na okresný súd nepovažujem za najšťastnejšie, nakoľko aj napriek jeho nesporným vedomostiam, nemá za sebou

¹²⁰ Zákon č. 6/2002 Sb. z dňa 11. januára 2002, o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích).

¹²¹ Zákon č. 6/2002 Sb. z dňa 11. januára 2002, o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích).

žiadnu prax a vidím problém v tom, že rovno rozhoduje ako samosudca na veľmi obtiažnej a vyťažovanej funkcii.

V prípadoch zaistenia riadneho výkonu súdnictva môže byť sudca, ktorý už bol pridelený k určitému súdu s jeho súhlasom dočasne preložený k inému na maximálne 3 roky. O preložení rozhoduje buď predseda krajského súdu alebo minister spravodlivosti. Kedysi mohol minister spravodlivosti rozhodnúť o dočasnom pridelení sudcu k inému okresnému súdu a to aj bez jeho súhlasu. Tento paragraf však bol zrušený v roku 2009, aby neporušoval princíp nezávislosti.

K tejto téme by som chcela ešte uviesť dôvody, kedy je sudca považovaný za nespôsobilého k výkonu svojej funkcie. Medzi tieto dôvody patrí dlhodobý zlý zdravotný stav, ktorý mu nedovoľuje riadne vykonávať svoju funkciu, právomocné odsúdenie za trestný čin, prípadne, ak pod aspoň trikrát uznaný vinným za karné previnenie. Nespôsobilosť výkonu funkcie sudcu sa týka situácií, kedy sudca nie je dočasne schopný plniť svoje povinnosti z uvedených dôvodov a preto môže byť dočasne nahradený iným sudcom alebo sa jeho povinnosti rozložia medzi ostatných kolegov. O nespôsobilosti je rozhodnuté na základe návrhu, ktorý je oprávnený podať minister spravodlivosti alebo predseda súdu, ku ktorému bol pridelený prípadne preložený.¹²²

Oproti tomu zánik funkcie sudcu znamená trvalé ukončenie sudcovského úradu z dôvodov, ktoré zahrňujú viacero faktorov. Týmito dôvodmi sú uplynutie kalendárneho roku, v ktorom sudca dosiahol 70. roku života, z dôvodov uvedených v predchádzajúcich riadkoch o nespôsobilosti, spáchanie trestného činu úmyselne alebo z nedbanlivosti, odvolaním z funkcie za karné previnenie, obmedzenie svojprávnosti, strata štátneho občianstva, smrť a vzdanie sa funkcie.¹²³ Trochu odlišný je zánik funkcie sudcu Ústavného súdu, ktorí sú menovaní na 10 rokov a tým pádom ich funkcia zaniká uplynutím tejto doby, ďalej odsúdením za trestný čin, smrťou a rozhodnutím pléna Ústavného súdu na základe karného konania.¹²⁴

Spomínané princípy sú dôležité pre zabezpečenie spravodlivého súdneho procesu a nezávislosti sudcov. Nezávislý súdny systém je základom princípu

¹²² Zákon č. 6/2002 Sb. z dňa 11. januára 2002, o sodech, soudcích, přisedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o sodech a soudcích).

¹²³ Zákon č. 6/2002 Sb. z dňa 11. januára 2002, o sodech, soudcích, přisedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o sodech a soudcích).

¹²⁴ GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEJK a Vladimír ZOUBEK. Ústavní systém České republiky. 6. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-865-5, str. 240.

právneho štátu a zaručuje občanom rovnosť pred zákonom, ktorý môžeme tiež zaradiť k princípom súdnictva. Nezaistenie nezávislosti sudcov by mohlo vytvoriť riziko politického zneužitia justície a narušenia rovnováhy medzi jednotlivými zložkami moci. Na základe popísaných skutočností môžeme povedať, že cieľom tohto princípu je, aby funkcia sudcu bola trvalá a kontinuálna.

4.3.3 Inkompabilita funkcií

Inkompatibilita v kontexte funkcie sudcu sa týka situácie, kedy je sudcovi zakázané zastávať určité verejné funkcie, činnosti a postavenia, ktoré by mohli ohroziť jeho nezávislosť, nestrannosť a dôveryhodnosť pri výkone sudcovského úradu. Tieto obmedzenia majú za cieľ zachovania integrity súdnej moci a zaistenie, že sudcovia budú rozhodovať nezávisle a spravodlivo.

V podmienkach Českej republiky je inkompatibilita funkcie sudcu upravená v prvom rade v článku 82 Ústavy ČR, ktorý hovorí, že funkcia sudcu nie je zlučiteľná s funkciou prezidenta republiky, člena parlamentu a s funkciami vo verejnej správe.¹²⁵ Podrobnejšie je inkompabilita špecifikovaná zákonom č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích. Na základe tohto zákona sudcovia nemôžu vykonávať:

1. *Politická činnosť* - sudcovia nesmú byť členmi politických strán a hnutí, aby nebola ohrozená ich nezávislosť na politických vplyvoch.
2. *Zastávať verejné funkcie* - sudcovia nesmú zastávať žiadnu inú verejnú funkciu okrem sudcovského úradu, špecificky v tomto zákone aj v orgánoch územnej samosprávy.
3. *Platené a iné zárobkové činnosti* - sudca nesmie zastávať funkciu v štatutárnom, riadiacom ani kontrolnom orgáne podnikajúcej právnické osoby, nesmie byť ani zvereneckým správcom alebo inou osobou určenou k dohľadu nad správou zvereneckého fondu, ktorého cieľom je výkon obchodného závodu. Okrem toho sudca nesmie poskytovať platené ani neprofesionálne právne poradenstvo, poskytovať advokátsku činnosť ani verejnú obhajobu a takisto nesmie zverejňovať informácie, ktoré sa pri svojej práci dozvedel a ani tie, ktoré by mohli poškodiť dobré meno justície alebo dôveru verejnosti v súdnictvo. Táto zásada platí aj po skončení funkcie sudcu.

¹²⁵ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. z dňa 16. decembra 1992, Ústava České republiky.

Ku poslednému bodu treba poznamenať aj výnimky, ktoré sa vzťahujú na správu vlastného majetku, členstvo v orgánoch bytových družstiev, spoločenstve vlastníkov jednotiek a iných právnických osôb, ktorých hlavným predmetom činnosti je uspokojovanie bytových potrieb členov, činnosti vedecké, pedagogické, literárne, publicistické, umelecké a aktívneho športovca. Ďalej sem patria aj činnosti v poradných orgánoch ministerstva, vlády a v orgánoch oboch komôr Parlamentu. Vymenované činnosti sú povolené za predpokladu, že nenarušujú dôstojnosť sudcovskej funkcie.¹²⁶

Samozrejme, je trochu rozdiel v nezlučiteľnosti funkcie sudcu a sudcov Ústavného súdu, nakoľko Ústavný súd stojí mimo sústavu všeobecných súdov a nevzťahuje sa na neho spomínaný zákon č. 6/2002 Sb. Napriek tomu je aj v zákone o Ústavnom súde inkompabilita vymedzená podobne, akurát na základe tohto zákona bola nezlučiteľnosť funkcie sudcu ÚS s členstvom v politickej strane alebo hnutí vymedzená skôr. Až od 1. januára 2022 táto podmienka začala platiť pre všetkých sudcov bez rozdielu.¹²⁷

Je dôležité si uvedomiť, že tieto pravidlá majú za cieľ zachovanie nezávislosti a dôveryhodnosti v české súdnictvo. Inkompabilita funkcie sudcov je navrhnutá v zmysle minimalizovania možností stretu záujmov a zaistenia, že sudcovia budú svoje rozhodovanie vykonávať nestranne, v súlade s právom a nebudú ovplyvňovať iné zložky moci.

4.3.4 Plat sudcov

Plat sudcov nie je vyslovene upravený Ústavou ČR, táto zodpovednosť je v rukách zákonodarcov, ale patrí ku zárukám nezávislosti a preto ho považujem za dôležité zmieniť. Hmotné zabezpečenie sudcu má za úlohu zaistenie finančného zázemia pre sudcov, výkon ich funkcie a zabezpečenie ich nezávislosti. Táto myšlienka je zakotvená aj v zákone číslo 6/2002 Sb., kde je písané, že „*štát zabezpečuje nezávislosť sudcov tiež hmotným zabezpečením.*“¹²⁸ V tomto samostatnom zákone je však zmienka o platoch sudcov zosobnená len

¹²⁶ Zákon č. 6/2002 Sb. z dňa 11. januára 2002, o súdech, sudcích, prísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o súdech a soudcích).

¹²⁷ GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEK a Vladimír ZOUBEK. Ústavní systém České republiky. 6. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-865-5, str. 232.

¹²⁸ Zákon č. 6/2002 Sb. z dňa 11. januára 2002, o súdech, sudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o súdech a soudcích).

jednou vetou a ďalej len odkazuje na zákon číslo 236/1995 Sb., o platu a ďalších náležitostech spojených s výkonem funkce predstaviteľů státní moci a některých státních orgánů a soudců a poslanců Evropského parlamentu, kde je otázka hmotného zabezpečenia rozobraná konkrétnejšie.

Systém platov sudcov je stanovený v spomínaných právnych predpisoch, ktoré zároveň obsahujú aj platové tabuľky, ktoré zahrňujú rôzne platové stupne, zodpovedajúce rôznym úrovniam a kariérnym postupom sudcov. Platy predstaviteľov štátnej moci sa určujú ako súčin platovej základne, ktorá do konca roka 2023 činí pre sudcov 113709 korún českých a platového koeficientu, odvodeného na základe náročnosti danej funkcie. Platová základňa od začiatku do konca roka predstavuje trojnásobok priemernej mesačnej nominálnej mzdy v národnom hospodárstve. Výšku platovej základne pre daný rok vyhlasuje Ministerstvo práce a sociálnych vecí Českej republiky v Zbierke zákonov.¹²⁹ Sudcovia Ústavného súdu majú plat zložený z platovej základne a platového koeficientu 2,06, ktorý sa môže zvýšiť v závislosti na výkone funkcie predsedu alebo miestopredsedu Ústavného súdu. Sudcom všeobecného súdnictva prísluší plat na základe súčinu platovej základne a platového koeficientu podľa funkcie a počtu odpracovaných rokov.

okresního soudu	krajského soudu	vrchního soudu	
0,88	0,96	1,05	do ukončení 5. roku
1,01	1,09	1,17	od počátku 6. roku
1,14	1,26	1,33	od počátku 9. roku
1,22	1,35	1,47	od počátku 12. roku
1,30	1,44	1,60	od počátku 15. roku
1,35	1,53	1,68	od počátku 18. roku
1,39	1,56	1,72	od počátku 21. roku
1,43	1,59	1,75	od počátku 24. roku
1,46	1,64	1,80	od počátku 27. roku
1,51	1,67	1,84	od počátku 30. roku.

Obrázok č. 2 - Platové koeficienty sudcov¹³⁰

Uvedené koeficienty sa okrem odpracovaných rokov zvyšujú aj na základe počtu senátov, funkcie predsedu a miestopredsedu súdu, prípadne samosudcu a

¹²⁹ Zákon č. 236/1995 Sb., o platu a ďalších náležitostech spojených s výkonem funkce predstaviteľů státní moci a některých státních orgánů a soudců a poslanců Evropského parlamentu.

¹³⁰ Zákon č. 236/1995 Sb., o platu a ďalších náležitostech spojených s výkonem funkce predstaviteľů státní moci a některých státních orgánů a soudců a poslanců Evropského parlamentu.

pod. V prípade sudcov Najvyššieho súdu a Najvyššieho správneho súdu sa platová základňa násobí koeficientom 1,84 a ich predsedom koeficientom 2,50.¹³¹

Základnými aspektami hmotného zabezpečenia sudcov sú pravidelné, zákonom stanovené platy na základe kariérneho postupu, ktoré by mali byť chránené pred vplyvom vonkajších tlakov a politiky; dôchodky, ktoré im zaisťujú ekonomickú stabilitu aj po skončení ich aktívneho sudcovského pôsobenia; sociálne a zdravotné poistenie; ďalej náhrady výdajov; naturálne plnenie a odchodné.¹³² Ako je vidieť, hmotné zabezpečenie v sebe zahŕňa množstvo aspektov, z ktorých by nemal byť žiaden opomenutý či uprednostnený na úkor druhého, aby sa zachovala jeho celistvosť s minimálnymi externými zásahmi, najmä zo strany zákonodarstva. Vo výsledku majú tieto aspekty vytvoriť predpoklady pre to, „*aby súdy mohli plniť svoje úlohy a povinnosti hlavne v oblasti práv a slobôd človeka a občana.*“¹³³ Ako som už písala, moc zákonodarná vydáva zákony, ktorými sa musí aj súdna moc a jej vykonávatelia pri svojej činnosti riadiť. Zákonodarná moc má ako jediná oprávnenie prostredníctvom zákonov upravovať platy sudcov, avšak aj táto jej právomoc má obmedzenia. Ohľadne platov sudcov sa dlhodobo vedú diskusie a spory hlavne medzi výkonnou, respektíve zákonodarnou a súdnou mocou. Ústavný súd vydal v tejto oblasti celú radu nálezov, ktoré poukazujú na vzťah medzi hmotným zabezpečením sudcov a ich nezávislosťou od ostatných zložiek moci.

Ku dôležitým nálezom patrí najmä ten z roku 2011, ktorým Ústavný súd zrušil zníženie platov sudcov, nakoľko považoval svojvôľu zákonodarnej moci bez odôvodnenia výnimočnými udalosťami za porušenie princípov demokratického právneho štátu. Z tohto nálezu vyplýva, že v prípade, kedy platové reštrikcie sudcov nie sú dostatočne odôvodnené výnimočnými udalosťami, tak predstavujú zásah do materiálneho aspektu sudcovskej nezávislosti a sú tým pádom v rozpore s článkom 1 odstavec 1 a článkom 82 odst. 1 Ústavy ČR.¹³⁴ Výnimočnými okolnosťami sa v tomto zmysle chápe napríklad zložitá finančná situácia štátu,

¹³¹ Zákon číslo 236/1995 Sb., o platu a ďalších náležitostiach spojených s výkonom funkcie predstaviteľů státní moci a některých státních orgánů a soudců a poslanců Evropského parlamentu

¹³² Zákon číslo 236/1995 Sb., o platu a dalších náležitostiach spojených s výkonom funkcie predstaviteľů státní moci a některých státních orgánů a soudců a poslanců Evropského parlamentu

¹³³ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 15.9. 1999, Platy soudců I - odejmutí tzv. dalšího platu za druhé pololetí roku 1998. sp. zn. Pl.ÚS 13/99.

¹³⁴ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 2.8. 2011, Snížení a zmrazení platové základny v letech 2011 až 2014. sp. zn. Pl. ÚS 16/11.

pričom aj keď dôjde ku naplneniu tejto podmienky, musí sa zohľadniť odlišnosť jednotlivých sudcovských funkcií a predstaviteľov moci zákonodarnej a výkonnej. Z ústavného hľadiska však za výnimočnú udalosť nemôžeme považovať zníženie sudcovských platov z dôvodu nutnosti úspor verejných financií, plus ak je sprevádzané dlhodobým zvyšovaním platov vo verejnej sfére.¹³⁵ Takisto takýto zásah nesmie povzbudiť ku obavám zo straty sudcovskej dôstojnosti, prípadne tlaku zo strany zákonodarnej a výkonnej moci na moc súdnu¹³⁶, a môže byť realizovaný len na základe princípu proporcionality a v prípade „celkovej úpravy platov v sfére štátnych predstaviteľov a zamestnancov.“¹³⁷

Na druhej strane nálezom z roku 2000 vo veci odoprenia ďalšieho platu sudcu Ústavný súd poukázal na to, že na jednej strane síce princíp nezávislosti sudcu zahrňuje množstvo aspektov, ku ktorým patrí aj hmotné zabezpečenie, to je však v prvom rade zaisťované formou pravidelného mesačného platu, ktoré majú sudcovia pomerne vysoké. Vzhľadom na zlú ekonomickú situáciu, v ktorej sa Česká republika v roku 1997 nachádzala, Ústavný súd vyslovil názor, že „sudcovia sa nenachádzajú v právnom a ekonomickom vákuu, ktoré by ich izolovalo od hospodárskej a sociálnej reality“ a preto ani oni nemajú právo v takejto situácii na nedotknuteľnosť ich platu.¹³⁸ S týmto tvrdením súhlasil Ústavný súd aj v náleze Pl. ÚS 16/2000, avšak s pripomienkou, že „plat sudcov nesmie byť pohyblivým faktorom podľa momentálneho vládneho zoskupenia,“¹³⁹ len z toho dôvodu, že mu prídu platy sudcov vzhľadom ku platom ostatných zamestnancov štátu vysoké. „Usilovanie o takúto rovnosť vybočuje z kategórie ústavnosti, jedná sa o politický cieľ, ktorý nemá oporu v ústavne chápanom princípe rovnosti v zmysle „rovnaké nesmie byť upravované ľubovoľne nerovnako, avšak zároveň nerovnaké nesmie byť upravované ľubovoľne rovnako“.¹⁴⁰ Z toho vyplýva, že Ústavný súd vykladá

¹³⁵ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 3.5. 2012, Platy soudců XIII - obecné snížení platové základny na 2,5 násobek průměrné měsíční mzdy a její přechodné snížení v letech 2012 – 2014. sp. zn. Pl.ÚS 33/11.

¹³⁶ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 16.1. 2007, Platy soudců VIII - zmrazení (pozastavení růstu) platů soudců v roce 2004. sp. zn. Pl.ÚS 55/05.

¹³⁷ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 3.7. 2000, Platy soudců III - odejmutí dalšího platu soudcům za druhé pololetí roku 1999 a za druhé pololetí roku 2000. sp. zn. Pl. ÚS 16/2000.

¹³⁸ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 3.7. 2000, Platy soudců II - odejmutí tzv. dalšího platu za druhé pololetí 1997. sp. zn. Pl. ÚS 18/99.

¹³⁹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 3.7. 2000, Platy soudců III - odejmutí dalšího platu soudcům za druhé pololetí roku 1999 a za druhé pololetí roku 2000. sp. zn. Pl. ÚS 16/2000.

¹⁴⁰ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 11.6. 2003, Platy soudců IV - odejmutí tzv. dalšího platu za II. pololetí 2001 a snížení dalšího platu v roce 2002. sp. zn. Pl.ÚS 11/02.

princíp rovnosti nie ako vyrovnanie rozdielnych platov vo výsledku, ale ako garanciu rovnakej štartovacej čiary. V tomto zmysle je potrebné od seba odlíšiť ústavné postavenie sudcov od postavenia predstaviteľov ostatných zložiek moci, vzhľadom na princíp del'by moci a princíp nezávislosti sudcov. Z uvedeného vyplýva, že zákonodarca má rozdielnu dispozíciu v oblasti obmedzovania platov sudcov, na rozdiel od ostatných oblastí verejnej moci.¹⁴¹

Dôvodom, prečo je nutné zamedziť svojvoľnému zásahu zákonodarnej moci do platov sudcov tým, že sa zaradí pod princíp nezávislosti sudcov je, že síce nezávislosť sudcov je podmienená ich morálnou integritou a odbornosťou, ale takisto sa na tomto princípe podieľa aj primerané platové zabezpečenie. Okrem toho je potrebné v čo najväčšej miere vylúčiť možnosť nátlaku ostatných zložiek moci voči sudcom za ich rozhodovanie.¹⁴² Ku porušeniu princípu súdnej nezávislosti nepríde v prípade krátkodobého a odôvodneného pozastavenia rastu sudcovského platu, pokiaľ sa samozrejme nejedná o zníženie, respektíve odňatie už dosiahnutej úrovne materiálneho zabezpečenia.¹⁴³ Takisto sa za porušenie spomínaného princípu nepovažuje ani krátenie platov sudcov v dobe dočasnej pracovnej neschopnosti.¹⁴⁴

Ku ďalším podstatným nálezom patrí ten z roku 2016. Medzi rokmi 2012-2014 došlo ku sporu o spätné doplatenie peňazí sudcom v dôsledku stanovenia nesprávneho platového koeficientu. Koncom roka 2014 Najvyšší súd vydal rozhodnutie v rozpore s právnymi názormi Ústavného súdu, v ktorom potvrdil, že Ministerstvo práce a sociálnych vecí nepoužíva správny štatistický údaj pre stanovenie platovej základne sudcov a tým im priznal dorovnanie ich platov aj v obdobných prípadoch. Začiatkom roka 2015 došlo v tejto otázke ku zhode s vládnymi predstaviteľmi. Avšak v roku 2016 došlo ku zrušeniu jednej z častí rozhodnutia Najvyššieho súdu Ústavným súdom, na popud ústavnej sťažnosti. Táto časť sťažnosti sa týkala spomínaného spätného dorovnania príjmov. Ústavný súd sťažnosti vyhovel aj z dôvodu, že spätné doplatenie týchto súm by znamenalo

¹⁴¹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 14.7. 2005, Platy soudců V - snížení tzv. dalších platů v roce 2003. sp. zn. Pl.ÚS 34/04.

¹⁴² Nález Ústavního soudu ČR ze dne 14.7. 2005, Platy soudců VI - snížení tzv. dalšího platu za I. pololetí 2004. sp. zn. Pl.ÚS 43/04.

¹⁴³ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 2.3. 2010, Platy soudců X - zmrazení (pozastavení růstu) platů pro léta 2008 - 2010. sp. zn. Pl.ÚS 13/08.

¹⁴⁴ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 15.5. 2012, Platy soudců XIV - materiální zabezpečení soudce v případě dočasné pracovní neschopnosti. sp. zn. Pl.ÚS 23/09.

neočakávaný zásah do štátneho rozpočtu, čo by mohlo viesť ku napätiu medzi sudcami a verejnosťou. V rámci tohto sporu Ústavný súd na margo sťažovateľky ako predstaviteľky organizačnej zložky štátu, ktorá však v tomto prípade vystupovala ako subjekt právneho vzťahu súkromnoprávneho charakteru ďalej uviedol, že v tomto prípade „štát nevystupuje v pozícii „vrchnostenskej“, ale v postavení rovnom, respektíve zrovnateľnom s iným zamestnávateľom, a stáva sa preto nositeľom základných práv a slobôd.“¹⁴⁵

O uvedenej situácii ohľadne platov sudcov medzi rokmi 2011-2014 rozhodoval aj Európsky súd pre ľudské práva, na ktorý sa obrátili niektorí sudcovia všeobecného súdnictva, z dôvodu opakovaného znižovania platovej základne sudcov. Títo sudcovia odmietli mimosúdne vyrovnanie so štátom a požadovali spätné doplnenie platu o trojnásobok. ESLP v tomto prípade rozhodol, že české súdy neporušili právo na spravodlivý proces a svoje rozhodnutia v tejto veci dostatočne odôvodnili. Ďalej ESLP potvrdil tvrdenie Ústavného súdu, že spätné dorovnanie týchto súm by znamenalo neočakávaný zásah do štátneho rozpočtu a takisto nevidel vplyv zníženia platovej základne na súdnu nezávislosť a nestrannosť.¹⁴⁶

Čo sa týka posledných rokov, po zmrazovaní platov sudcov, štátnych zástupcov a ústavných činiteľov medzi rokmi 2021-2022, platová základňa za rok 2023 vzrástla o cca 12,7%. Aj v momentálnej situácii znižovania schodku štátneho rozpočtu sa diskutuje o zmrazovaní platov sudcov v rámci konsolidačného balíčku vlády.¹⁴⁷ V máji tohto roku pozval minister spravodlivosti Pavel Blažek, v zmysle požiadavky, že by malo byť vypočítané aj stanovisko reprezentantov súdnej moci,¹⁴⁸ sudcov a štátnych zástupcov na jednanie ohľadne možnosti budúceho zmrazenia ich platov. Momentálne sa čaká v akej forme prejde zákon ohľadne ich platov, principiálne však panuje nesúhlas sudcov s predkladaným návrhom zákona, ktorý by podľa nich mal zmraziť ich platy už navždy. Návrh vládneho zákona na rok 2024 chce zmeniť trojnásobok plnej priemernej hrubej mzdy na trojnásobok jej 94%, čo

¹⁴⁵ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 19.7. 2016, Platy soudců XVI - nárok na zpětné dorovnání platů. sp. zn. Pl.ÚS 20/15.

¹⁴⁶ <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3595454-cesko-podle-strasburku-neporusilo-prava-soudcu-kdyz-zasahlo-do-jejich-platu>

¹⁴⁷ <https://www.ceska-justice.cz/2023/06/prehledne-jak-ustavni-soud-rozhodoval-o-zasazich-do-platu-soudcu/>

¹⁴⁸ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 10.7. 2014, Platy soudců XV - stanovení platové základny na 2,75násobek průměrné měsíční mzdy. sp. zn. Pl.ÚS 28/13.

spôsobí stagnáciu sudcovských plátov. Viacerí to považujú za neústavné z dôvodu nedodržania podmienok pre zmrazovanie plátov, nakoľko ku tomu môže dôjsť až v prípade, keď sa znížia aj platy ostatných ľudí v národnom hospodárstve. Preto niektorí odborníci navrhujú ako riešenie komplexnú legislatívnu úpravu vo forme samostatného zákona tak, aby platy sudcov neboli viazané na platy politikov.

4.3.5 Sudcovská imunita

Sudcovská imunita je v Českej republike považovaná za právny princíp, ktorý poskytuje sudcom určitú ochranu a imunitu v zmysle ich súdnych rozhodnutí a činov vykonávaných v súvislosti so súdnou funkciou. Tento princíp je dôležitý pre zachovanie nezávislosti súdnej moci a zaistenie, aby sudcovia mohli svoje povinnosti plniť bez obáv z následkov ich rozhodnutí.

Sudcovská imunita v Českej republike je upravená v článku 82 Ústavy ČR, ktorý stanoví, že sudca je nezávislý pri výkone svojej funkcie a nesmie byť za svoje súdne rozhodnutia postavený mimo súd a ani trestne stíhaný bez toho, aby sám porušil zákon. To znamená, že sudcovia sú chránení pred trestným stíhaním za rozhodnutia učené v rámci ich súdnej právomoci, pokiaľ jednajú v súlade so zákonom, Ústavou ČR, prípadne medzinárodnou zmluvou, ktorou je Česká republika viazaná.

Táto imunita sa týka výlučne rozhodnutí, ktoré súvisia s ich sudcovskou činnosťou a vzťahuje sa na všetky súdy, občianskoprávne, trestné, správne či Ústavný súd. Preto je dôležité poznamenať, že táto imunita nechráni sudcu v prípade, že sa dopustí porušenia zákona, závažného pochybenia vo výkone svojej funkcie a spáchania trestného činu aj mimo jeho právomoc, ale v nadväznosti na princíp nezávislosti zaisťuje, že sudcovia môžu nezávisle a bez strachu z postihu vykonávať svoju funkciu.

V Českej republike rozoznávame ešte aj trestnoprávnu imunitu, ktorá je upravená primárne zákonom č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích a v prípade ústavných sudcov Ústavou ČR. U sudcov Ústavného súdu je to obdobne, ako v prípade poslancov a senátorov. Na základe Ústavy ich je možné trestne stíhať len so súhlasom Senátu Parlamentu ČR. Ak Senát odoprie súhlas, tak trestné stíhanie počas trvania funkcie sudcu Ústavného súdu je vylúčené. Zadržat' ho je možné len v prípade, ak je prichytený priamo pri páchaní trestného činu alebo bezprostredne potom. O toto úkone je príslušný orgán povinný informovať predsedu Senátu.

Sudca Ústavného súdu je prepustený na slobodu, ak predseda Senátu nedá do 24 hodín súhlas ku jeho odovzdaniu súdu. O prípustnosti trestného stíhania rozhodne Senát definitívne na najbližšej schôdzi.¹⁴⁹

Obmedzená trestnoprávna imunita sa týka aj sudcov všeobecného súdnictva. Ak sa jedná o trestné činy, nespáchané v súvislosti s ich sudcovskou funkciou, neexistuje žiadne obmedzenie pre trestné stíhanie. Ak však ide o trestný čin spáchaný v súvislosti s výkonom funkcie, sudcu je možné trestne stíhať, prípadne vziať do väzby len so súhlasom prezidenta republiky. O trestnom stíhaní proti sudcovi musí príslušný orgán informovať ministerstvo a predsedu príslušného súdu. V prípade trestného stíhania príslušného sa musí o tom informovať predsedu príslušného súdu a zastupiteľstvo, ktoré príslušného zvolilo.¹⁵⁰

4.3.6 Vylúčenie sudcu z dôvodu zaujatosti

Princíp nezaujatosti sudcu takisto nadväzuje na zásadu neustrannosti, ktorá hovorí, že sudca by mal byť nestranný a mal by svoju funkciu vykonávať bez akýchkoľvek predsudkov či osobného zaujatia. Táto zásada zabezpečuje právo na spravodlivý a objektívny proces rozhodovania. Nezaujatosť sudcu môže byť ohrozená v situáciách osobného zaujatia, kedy má sudca vzťah ku niektorému z účastníkov, či už pozitívny alebo negatívny, ak má záujem na výsledku rozhodovania o danej veci, ak už pred tým rozhodoval v danom prípade a verejne vystúpil s názormi, ktoré naznačili jeho neustrannosť.

V prípadoch, kedy by mohlo prísť ku narušeniu neustrannosti a nezaujatosti sudcu sa vec presunie buď ku sudcovi toho istého súdu alebo inému súdu. V tomto prípade už podľa spomínaného nálezu ÚS č.105/01 je vec presunutá ku inému súdu len v prípade, že sa dokáže, že pôvodný súd nie je nestranný a nezaujatý ako celok. V prípade nepreukázania by na základe tohto nálezu mohlo dôjsť ku porušeniu práva na zákonného sudcu.¹⁵¹

Nezaujatosť sudcu je dôležitým princípom v českom právnom systéme a je zakotvená v zákone č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích. Sudca, ktorý je v akýchkoľvek prípadoch zaujatý alebo vnímaný ako stranný, by mal byť z daného prípadu vylúčený. Sudca musí vystupovať voči stranám konania nezaujato a bez

¹⁴⁹ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. z dňa 16. decembra 1992, Ústava České republiky.

¹⁵⁰ Zákon č. 6/2002 Sb. z dňa 11. januára 2002, o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích).

¹⁵¹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 3.7. 2001, K nutnosti rozhodovat o vyloučení soudců na základě objektivního hlediska. sp. zn. II. ÚS 105/01.

ekonomických, sociálnych, rasových, etnických, sexuálnych, náboženských alebo iných predsudkov. V prípade všeobecného súdnictva rozhoduje o vylúčení sudcu zásadne jemu nadriadený súd a to v senáte. V prípade vylúčenia sudcu Najvyššieho a Najvyššieho správneho súdu rozhoduje senát odlišného súdu.¹⁵² Na základe zákona o Ústavnom súde je z prejednávania veci vylúčený sudca, ak sú opodstatnené obavy o jeho nezaujatosti voči účastníkom konania, ich zástupcom alebo samotnej veci. Okrem toho je sudca vylúčený, ak bol už v tej istej veci činný pri výkone inej funkcie či povolania, než je funkcia sudcu Ústavného súdu.¹⁵³ Do týchto činností ale nespadá účasť na príprave, pojednávaní a schvaľovaní právnych predpisov. V prípade rozhodovania v pléne, tak o vylúčení sudcu rozhodne plénum, samozrejme bez sudcu, o ktorom sa rozhoduje. Ak prebieha rozhodovanie v senáte, rozhoduje o vylúčení sudcu iný senát, určený rozvrhom práce. V prípade vylúčenia asistenta sudcu, zapisovateľa, znalca alebo tlmočníka platí spomínané ustanovenie obdobne, ale o vylúčení rozhoduje v prípade pléna predseda Ústavného súdu, a ak sa rozhoduje vo veci senátu, tak jeho predseda.¹⁵⁴

Sudca musí pred začiatkom prvého konania poučiť účastníkov o možnosti podania námietky voči zaujatosti sudcu, aby mali zákonnú možnosť na nápravu tohto stavu. V prípade, že jedna zo strán sporu má takéto podozrenie, môže podať námietku zaujatosti sudcu. Účastník konania má možnosť najneskôr na začiatku prvého ústneho pojednania prehlásiť, že určitého sudcu odmieta z dôvodu zaujatosti. Toto tvrdenie musí byť dostatočne zdôvodnené a odmietnutý sudca sa ku danému odmietnutiu musí vyjadriť.¹⁵⁵

Na základe nálezu ÚS č.105/01 môže byť sudca vylúčený až keď je preukázaná taká intenzita vzťahu sudcu ku danej veci, že je ohrozené právo na spravodlivý proces. Takisto je tam uvedená aj skutočnosť, že síce sudca má právo

¹⁵² GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEJK a Vladimír ZOUBEK. Ústavní systém České republiky. 6. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-865-5, str. 251.

¹⁵³ GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEJK a Vladimír ZOUBEK. Ústavní systém České republiky. 6. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-865-5, str. 243.

¹⁵⁴ Zákon č. 182/1993 Sb. z dne 29. júna 1993, o Ústavním soudu.

¹⁵⁵ Zákon č. 182/1993 Sb. z dne 29. júna 1993, o Ústavním soudu.

na základe zákona 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, prehlásiť, že sa vo veci cíti byť zaujatý, toto tvrdenie však musí dostatočne odôvodniť.¹⁵⁶

V rámci tejto témy by som rada zmienila aj rozhodnutie Ústavného súdu z konca roku 2010, v ktorom je obsiahnutá argumentácia, vďaka ktorej je možné uplatniť námietku zaujatosti voči konkrétnemu sudcovi vzhľadom na jeho minulosť v KSČ. Dôležité je však spomenúť, že len táto okolnosť sama o sebe nie je dôvodom jeho vylúčenia z rozhodovania o danom prípade.

Na základe Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach je zaručené právo na súkromie. V článku 17 je okrem iného uvedené, že je zakázané „svojoľné zasahovanie do súkromného života.“¹⁵⁷ Na základe uvedeného môžeme predpokladať, že nejaká forma zásahu do tohto práva je prípustná. Na ústavnej úrovni je toto právo garantované Listinou základných práv a slobôd v článku 7: „nedotknuteľnosť osoby a jej súkromia je zaručená a obmedzená môže byť len v prípadoch stanovených zákonom.“¹⁵⁸ Na to nadväzuje článok 10 „každý má právo na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do súkromného života a neoprávneným zhromažďovaním, zverejňovaním a zneužívaním osobných údajov.“¹⁵⁹

Právo na súkromie a ochranu osobných údajov patrí ku všeobecným princípom a preto sú možné ich určité obmedzenia potrebné pre vzájomnú existenciu všetkých zaručených práv a slobôd. Aby sa však mohlo do týchto práv zasiahnuť, musí byť takýto zásah v súlade so zákonom¹⁶⁰ a byť v záujme ochrany verejného poriadku, morálky, práv a slobôd, či národnej a verejnej bezpečnosti.¹⁶¹ Právo na súkromie je ďalej upravené v Občianskom zákonníku, na základe ktorého nie je možné šíriť obrazové, zvukové záznamy, či osobné písomnosti

¹⁵⁶ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 8. 3. 2001 sp. zn. II. ÚS 105/01, pod č. 98. In: Ústavní soud České republiky.

¹⁵⁷ Předpis 120/1976 Sb., Vyhláška ministra zahraničních věcí o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech.

¹⁵⁸ Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb. z dne 16. decembra 1992, o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky.

¹⁵⁹ Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb. z dne 16. decembra 1992, o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky.

¹⁶⁰ Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb. z dne 16. decembra 1992, o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky.

¹⁶¹ Sdělení č. 209/1992 Sb., sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících

človeka bez jeho povolenia. Ak už dôjde ku zákonnému dôvodu ku obmedzeniu tohto práva, musí byť realizovaný primeraným spôsobom.¹⁶²

V tomto duchu sa v minulosti nieslo aj zisťovanie, či zverejňovanie informácií o minulosti sudcov, hlavne čo sa týka ich členstva v KSČ, je zákonné. V tejto veci Ústavný súd v roku 2010 rozhodol, že zverejňovanie údajov o členstve sudcov v KSČ pred rokom 1989 je dôležitým podkladom pre diskusiu verejnosti o nezávislosti a nestrannosti justície.¹⁶³ Ďalej Ústavný súd vyslovil názor, že členstvo sudcu v KSČ môže ohroziť aj aktuálne myslenie a nestrannosť sudcu v tom zmysle, že uctieva odlišné hodnoty, než demokratický právny štát. Ústavný súd v náleze dospel ku záveru, že v danom prípade dochádza ku kolízii práva na informácie a práva na ochranu súkromia a z vyššie uvedených dôvodov uprednostnil právo na informácie. Týmto krokom tak zrušil predchádzajúce rozhodnutie Najvyššieho správneho súdu, ktorý takýto zásah do súkromia sudcov odmietol z dôvodu, že súdy nedisponujú informáciami o členstve sudcov v KSČ.¹⁶⁴ Toto odôvodnenie však Ústavný súd považoval za nedostatočné a vyslovil názor, že práve súdy by sa mali snažiť o získanie týchto informácií. Informácie nakoniec zverejnilo ministerstvo spravodlivosti aj napriek tomu, že z nálezu Ústavného súdu vyplynulo, že ho majú poskytovať aj jednotlivé súdy.¹⁶⁵

Danou problematikou sa zaoberal aj Úrad na ochranu súkromia, ktorý však nevidel ani tak problém v samotnom zverejnení zoznamu o príslušníkoch KSČ z radov sudcov, ale v chybách, ktoré obsahoval a mohol tak určitých sudcov poškodiť.

Otázka členstva sudcov v KSČ rezonuje verejným priestorom aj v dnešných dňoch, kedy súčasný prezident Petr Pavel nominoval JUDr. Roberta Fremra na post ústavného sudcu, no ten sa z dôvodu tlaku verejnosti kvôli jeho minulosti v KSČ rozhodol kandidatúry na tento post vzdať.

¹⁶² Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník.

¹⁶³ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 15.11. 2010, Poskytování informací o členství soudců v KSČ. sp. zn. I.ÚS 517/10.

¹⁶⁴ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 6. 1. 2010 č. j. 3 As 10/2009-77.

¹⁶⁵ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 15.11. 2010, Poskytování informací o členství soudců v KSČ. sp. zn. I.ÚS 517/10.

4.3.7 Viazanosť sudcu zákonom, Ústavou a medzinárodnou zmluvou

Pre všetky zložky štátu bez rozdielu platí, že sa musia riadiť zásadou legality, teda že musia postupovať na v súlade s platnými právnymi predpismi a v rámci nich. Viazanosť sudcu v podmienkach Českej republiky odkazuje na záväzok sudcu rozhodovať v súlade s právom, zákonmi a ďalšími právnymi predpismi. Sudca je povinný pri svojom rozhodovaní dodržiavať platné právne normy a predpisy a rozhodovať objektívne a nezáujato na základe relevantných faktov a dôkazov. Oproti tomu občania môžu na základe Ústavy ČR „Činiť všetko to, čo nie je zákonom výslovne zakázané a nikto nesmie byť nútený činiť to, čo zákon neukladá.“¹⁶⁶ Táto zásada sa samozrejme nevzťahuje len na zákony, ale aj na iné právne predpisy a rozhodnutia. Spomínaná stanovuje limity štátnej moci a jej uplatnenie kladie nároky okrem iného aj na činnosť súdov.

V Českej republike sú sudcovia viazaní Ústavou ČR, zákonmi, medzinárodnými zmluvami a ďalšími právnymi predpismi. V čl. 90 Ústavy ČR stojí, že „Súdy sú povolané predovšetkým k tomu, aby zákonom stanoveným spôsobom poskytovali ochranu právam“. Na tento článok ďalej nadväzuje čl. 95, kde je písané, že sudca je pri svojom rozhodovaní viazaný zákonom a medzinárodnou zmluvou, ktorá je súčasťou českého právneho poriadku. Sudca však môže posúdiť, či podzákonný právny predpis je v súlade s právnym predpisom vyššej právnej sily a v prípade, že nie je, nemusí sa ním riadiť a ak sa jedná o nesúlad zákona s Ústavou, vec musí predložiť Ústavnému súdu.¹⁶⁷ Naproti tomu sudcovia Ústavného súdu sú na základe čl. 88 Ústavy viazaní len ústavným poriadkom ČR, ktorý okrem Ústavy tvorí Listina základných práv a slobôd a ústavné zákony,¹⁶⁸ a zákonom o Ústavnom súde.

Viazanosť sudcu zaisťuje, že súdne rozhodnutia sú predvídateľné, súdny systém je založený na princípe spravodlivosti a transparentnosti, a základní práva a slobody sú rešpektované. Uplatňuje sa tu princíp legality, kedy v rámci tejto viazanosti zákonom sudca vykonáva interpretáciu a aplikáciu práva na konkrétne situácie, ktoré sa ocitnú pred súdom. Pri tomto procese sa opiera o platné právne

¹⁶⁶ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. z dňa 16. decembra 1992, Ústava České republiky.

¹⁶⁷ GERLOCH, Aleš. Teorie práva. 6., aktualiz. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-454-1, str. 188.

¹⁶⁸ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. z dňa 16. decembra 1992, Ústava České republiky.

normy, predchádzajúce rozhodnutia, relevantné dôkazy a argumenty strán v spore. Zásada legality je dôležitou súčasťou spravodlivého súdneho procesu a právneho štátu, pretože zabezpečuje, že rozhodnutia súdov budú predvídateľné a založené na jasných a objektívnych pravidlách. Tento princíp bráni samovôli súdov, zamedzuje ich neoprávnenému rozhodovaniu a zvyšuje dôveru občanov v spravodlivosť systému. V Českej republike sa uplatňuje zákonnosť dvoma spôsobmi, prvým je, že štátna moc zabezpečuje právnu reguláciu dôležitých vzťahov v spoločnosti prostredníctvom moci zákonodarnej alebo ústavodarnej a druhým je realizácia práva prostredníctvom moci súdnej. Nakoľko zákonodarca v procese tvorby práva nemôže predpokladať všetky možné situácie a tým pádom interpretačné a výkladové postupy nemajú pre daný prípad evidentné riešenie, sudcovia si právo môžu sami dotvoriť. Samozrejme pri dotváraní práva musia dodržiavať zákon, zásady a právom stanovené limity.¹⁶⁹ Ku týmto zásadám patrí princíp demokratického a právneho štátu, princíp legality, ústavnosti, princíp rovnosti, princíp riadneho odôvodnenia, princíp spravodlivosti a princíp zákazu diskriminácie.¹⁷⁰

Súdy majú povinnosť dodržiavať a uplatňovať zákony a iné právne predpisy pri rozhodovaní vo veciach súdnictva. Týmto spôsobom sa zabezpečuje, že rozhodnutia súdov budú mať právnu istotu a budú založené na objektívnych kritériách. V praxi to znamená, že súdy v ČR musia overiť, či konkrétne prípady a argumenty strán v súdnom konaní sú v súlade so zákonom a právnymi normami. Ak súd dospel k záveru, že niektorý aspekt konania alebo rozhodnutie strán nie je v zhode s platnými právnymi predpismi, môže rozhodnutie zrušiť, zmeniť alebo upraviť.

Viazanosti sudcu zákonom zaisťuje, že súdny systém je pevne ukotvený v právnych normách a predpisoch a že súdne rozhodnutia sú v súlade s princípmi právneho štátu.

Ako som už na začiatku písala, zdrojom štátnej moci v demokratickom právnom štáte je ľud. Právny štát v dnešnom svete musí naplňovať nie len princíp legality ale aj princíp suverenity ľudu. Pod pojmom právny štát je myslený štát,

¹⁶⁹ GERLOCH, Aleš. Teorie práva. 6., aktualiz. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-454-1, str. 183-189.

¹⁷⁰ GERLOCH, Aleš, Jan TRYZNA a Jan WINTR, ed. Metodologie interpretace práva a právní jistota. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380-388-9, str. 233.

v ktorom je zásada legality spojená so suverenitou ľudu, ľudskými právami, princípom delby moci a demokraciou.¹⁷¹ Na základe odôvodnenia v náleze Ústavného súdu ÚS 16/93, v ktorom je uvedené, že „*Ku definičným znakom právneho štátu patrí tiež princíp právnej istoty a ochrany dôvery občanov v právo, ktorých súčasťou je tiež zákaz retroaktivity právnych noriem*“¹⁷² vyplýva, že princíp právnej istoty a zákaz retroaktivity okrem Listiny zakotvuje aj Ústava ČR hneď v prvom článku, kde je napísané, že „*Česká republika je zvrchovaný, jednotný a demokratický právny štát založený na úcte k právam a slobodám občanov.*“¹⁷³ Preto by som rada priblížila aj tieto princípy.

4.4 Princíp právnej istoty

Princíp právnej istoty má širší kontext a je základným konceptom v právnom štáte, ktorý sa týka predvídateľnosti a stability práva. Jeho cieľom je zabezpečiť, aby ľudia mali istotu a presvedčenie o tom, ako sa bude právo uplatňovať a meniť v budúcnosti. Tento princíp je zvlášť dôležitý pre fungovanie spravodlivého právneho systému a zabezpečenie dôvery verejnosti v právne inštitúcie. Z princípu spravodlivosti a právnej istoty vyplýva požiadavka na jednotné riešenie rovnakých prípadov zo strany súdov.¹⁷⁴

Princíp právnej istoty sa týka tvorby práva, jeho aplikácie a interpretácie. Ľudia v dobrej viere očakávajú, že im bude poskytnutá ochrana a realizácia ich zákonných práv zo strany štátu a v tomto prípade ku tomu príslušných a nestranných súdov, ktoré budú rozhodovať bez zbytočných priet'ahov a v prípade porušenia právnych predpisov, osobu postihne sankcia.¹⁷⁵

Kľúčové aspekty princípu právnej istoty zahŕňajú okrem transparentnosti, konzistentnosti, predvídateľnosti aj princíp zákazu retroaktivity a ochranu nabytých práv.

4.4.1 Zákaz retroaktivity

Ako som už spomínala, princíp zákazu retroaktivity vyplýva z článku 1 Ústavy Českej republiky. Konkrétne opísaný je ale v článku 40 odstavec 6 Listiny

¹⁷¹ GERLOCH, Aleš. Teorie práva. 2. rozšířené vydání. Dobrá voda: Aleš Čeněk, 2000. str. 193.

¹⁷² Nález ÚS ČR z dňa 24.5. 1994 sp. zn. Pl. ÚS 16/93

¹⁷³ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. z dňa 16. decembra 1992, Ústava České republiky.

¹⁷⁴ WINTR, Jan. *Říše principů: obecné a odvětvové principy současného českého práva*. Praha: Karolinum, 2006. ISBN 80-246-1246-1, str. 55.

¹⁷⁵ KNAPP, Viktor. Teorie práva. Vyd. 1., 3. dot. Praha: C.H. Beck, 1995. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7179-028-1, str. 205 - 206.

základných práv a slobôd a znie „Trestnosť činu sa posudzuje a trest sa ukladá podľa zákona účinného vo dobe, kedy bol čin spáchaný. Neskorší zákona sa použije, ak je to pre páchatel'a priaznivejšie.“¹⁷⁶ Na základe nálezu ÚS spomínaný článok Listiny vymedzuje predmet zákazu retroaktivity na trestnosť činu a ukladanie trestov.¹⁷⁷ Aj napriek tomu, že princíp zákaz retroaktivity právnych noriem je Listinou upravený len pre trestné právo, zo spomínaného článku 1 Ústavy ČR môžeme predpokladať jeho pôsobenie aj na ďalšie odvetvia práva.¹⁷⁸

V Trestnom zákone je zákaz retroaktivity ďalej špecifikovaný ako: „Čin je trestný, len ak jeho trestnosť bola zákonom stanovená skôr, než bol spáchaný.“ Ak by došlo ku zmene zákona behom páchania trestnej činnosti, tak sa použije zákon účinný pri dokončení jednaní. V tomto prípade je podstatné, že čin je spáchaný v dobe konania prípadne opomenutia a nie v dobe, kedy nastal následok. Trestnosťou činu sa rozumie možnosť byť za stíhaný, uznaný vinným a potrestaný za trestný čin. Aby mohol byť človek trestne zodpovedný, musí byť trestný čin aj s jeho znakmi presne definovaný, nakoľko platí princíp *nullum crimen sine lege*.¹⁷⁹

4.5 Rozhodovanie v senáte alebo samosudcom

Pod pojmom obsadenie súdu si treba predstaviť súbor osôb, ktoré sú oprávnené jednať a rozhodovať za súd ako inštitúciu. Čo sa týka tohto princípu, rozdiel je v tom, či v danom prípade rozhoduje jedna alebo viac osôb. Samosudca predstavuje jedného sudcu, ktorý v súdnom konaní vec pojednáva a vydá o nej rozhodnutie. V prípade, že o veci rozhoduje viacero osôb, tieto osoby vytvárajú senát, v ktorom sa v rámci ústavnej úpravy, môžu na rozhodovacej činnosti podieľať aj sudcovia laici, ktorých poznáme pod pojmom prísediaci.¹⁸⁰

Tento princíp všeobecných súdov nájdeme obsiahnutý v čl. 94 Ústavy ČR, v ktorom sa píše: „Zákon stanoví prípady, kedy sudcovia rozhodujú v senáte a aké

¹⁷⁶ Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb. z dňa 16. decembra 1992, o vyhlásení Listiny základných práv a slobod jako součástí ústavního pořádku České republiky.

¹⁷⁷ GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEJK a Vladimír ZOUBEK. Ústavní systém České republiky. 6. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-865-5, str. 489.

¹⁷⁸ Nález Ústavního soudu z dňa 13.6. 2002, Zákaz retroaktivity právních norem. III.ÚS 611/01.

¹⁷⁹ Nález Ústavního soudu z dňa 24.5. 1994, K otázce rozdílu mezi restitucí a vyvlastněním z hlediska právních důvodů a právních účinků. sp. zn. Pl. ÚS 16/93.

¹⁸⁰ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. Civilní právo procesní. 2., aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. Právnícké učebnice. ISBN 978-80-7380-571-5, str. 68.

je jeho zloženie. V ostatných prípadoch rozhodujú ako samosudcovia.“¹⁸¹ V tomto prípade Ústava odkazuje na zákony o konaní pred súdom, ktoré stanovujú, kedy sudca rozhoduje sám, kedy v senáte a v akom zložení.

V súčasnosti platí, že v civilných veciach v konaní pred okresnými aj krajskými súdmi prvého stupňa jedná a rozhoduje spravidla samosudca a senát len výnimočne. Výnimkou v prípade okresného súdu, kedy rozhoduje senát a nie samosudca sú napríklad pracovnoprávne vzťahy. V trestných záležitostiach rozhodujú okresné sudy väčšinou v senátoch a krajské sudy tak rozhodujú vždy. O opravných prostriedkoch rozhodujú senáty vždy a v prípade Najvyššieho súdu aj veľké senáty a v prípade Najvyššieho správneho súdu rozšírené a zvláštne senáty.¹⁸²

Zo zákona č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád, vyplýva, že všetci členovia senátu sú si pri rozhodovaní rovní a len rozvrh práce prideli určitý senát alebo samosudcu ku rozhodovaniu. Senát okresného súdu sa skladá zo sudcu, ktorý súdu predsedá a dvoch prísediacich, pričom predsedom môže len sudca.¹⁸³ Senát krajského súdu sa skladá tiež z predsedu senátu a dvoch prísediacich, ak rozhodujú na prvom stupni, v ostatných prípadoch z predsedu senátu a dvoch sudcov. Vrchný súd aj Najvyšší súd rozhodujú výhradne v senátoch zložených zo sudcov, čiže bez prísediacich. Senáty vrchných súdov sú zložené z predsedu a dvoch sudcov, senát Najvyššieho súdu takisto, plus veľké senáty tvorí deväť členov. Najvyšší správny súd vytvára tiež trojčlenné senáty a zvláštne sedemčlenné senáty.¹⁸⁴

Aj napriek tomu, že to nevyplýva priamo z Ústavy, ale zo zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, nedá mi nespomenúť zloženie Ústavného súdu. Ako som už spomínala, Ústavný súd je zložený z 15 sudcov, ktorí rozhodujú buď ako plénum alebo v senátoch. Plénum je tvorené všetkými sudcami Ústavného súdu, ktorí sú spravidla uznášaniaschopní za prítomnosti minimálne desiatich z nich. Plénum prijíma rozhodnutie, ak sa na ňom zhodla väčšina prítomných sudcov. Vo

¹⁸¹ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. z dňa 16. decembra 1992, Ústava České republiky.

¹⁸² GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEJK a Vladimír ZOUBEK. Ústavní systém České republiky. 6. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-865-5, str. 251.

¹⁸³ Zákon č. 99/1963 Sb. z dňa 17. decembra 1963, Občanský soudní řád.

¹⁸⁴ GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEJK a Vladimír ZOUBEK. Ústavní systém České republiky. 6. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-865-5, str. 251.

veciach rozhodnutia o zrušení zákona, jeho časti, ústavnej žaloby na prezidenta a podobne musí udeliť súhlas minimálne deväť z nich. V pléne rozhodujú o záležitostiach spomenutých v kapitole o Ústavnom súde, v ostatných prípadoch v rámci ich právomoci rozhodujú v štyroch trojčlenných senátoch. Senáty sú uznášaniaschopné za prítomnosti všetkých sudcov a súhlasu väčšiny z nich.¹⁸⁵

Skladba sudcov, ktorí majú rozhodovať o danom prípade, môže mať značný vplyv na konečné rozhodnutie jednak v zmysle právnych argumentov aj tak osobných a kultúrnych faktorov. Čím viac sudcov, ktorí sa podieľajú na rozhodovaní, tým viac prichádza k stretu právnych názorov, interpretácie práva a zákonov a pohľadu na určité situácie, a ku o to väčšiemu kompromisu a následnému konsenzu musí prísť. Zvýrazňuje to dôležitosť objektivity, profesionality a spravodlivosti sudcov pri ich rozhodovaní.

4.6 Zásada rovnosti účastníkov

Zásada rovnosti pred súdom je základným princípom právneho systému, ktorý zaručuje, že všetci jednotlivci majú právo zo strany súdov a orgánov štátnej moci na rovnaké a spravodlivé zaobchádzanie, bez ohľadu na ich osobné charakteristiky, sociálne postavenie, pohlavie, rasu, náboženstvo alebo iné rozlišujúce faktory. Táto zásada zaručuje, že pri súdnych konaniach budú všetci ľudia posudzovaní na základe rovnakých pravidiel a nebudú znevýhodňovaní ani znevýhodňovaní.

Na základe rozdelenia rovnosti Johna Stuarta Milla rozoznávame dva druhy rovnosti a síce rovnosť pred zákonom, ktorá hovorí, že na všetkých majú byť aplikované právne predpisy rovnako, a druhou je rovnosť v právach.¹⁸⁶ Princíp rovnosti pred zákonom nadväzuje na princíp spravodlivosti a patrí ku všeobecným právnym princípom. V prípade ústavného zakotvenia princípu rovnosti v procesnom zmysle, ten je obsiahnutý v čl. 96 odsek 1 Ústavy ČR, kde stojí „*Všetci účastníci konania mají před soudem rovnaké práva*“.¹⁸⁷ V rámci civilného procesu rovnosť účastníkov konania okrem Ústavy ČR upravuje aj §18 odst. 1

¹⁸⁵ Zákon č. 182/1993 Sb. z dňa 29. júna 1993, o Ústavním soudu.

¹⁸⁶ MILL, John Stuart, Jeremy BENTHAM, John AUSTIN, Mary WARNOCK a John Stuart MILL. *Utilitarianism: and, On liberty : including Mill's Essay on Bentham' and selections from the writings of Jeremy Bentham and John Austin.* 2nd ed. Malden, MA: Blackwell Pub., c2003. ISBN 978-0-631-23351-0, str. 301.

¹⁸⁷ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. z dňa 16. decembra 1992, Ústava České republiky.

Občianskeho súdneho poriadku, kde sa píše, že všetci účastníci v občianskom súdnom konaní majú rovnaké postavenie, ďalej § 7 správneho poriadku, kde je zakotvené, že dotknuté osoby majú pri uplatňovaní procesných práv rovnaké postavenie aj v rámci správneho konania a všeobecne tento princíp upravuje aj zákon o súdoch a sudcoch, kde je stanovené, že všetci sú si pred súdom rovní.¹⁸⁸ V tomto zmysle je princíp rovnosti chápaný tak, že účastníci majú pred súdom rovnaké práva bez ohľadu na to, či je jedna zo strán fyzická osoba, právnická osoba alebo štát. Všetci bez rozdielu môžu predkladať súdu návrhy, dôkazy a vyjadrenia ku daným skutočnostiam.¹⁸⁹

Zásada rovnosti pred súdom je kľúčovým prvkom v demokratických spoločnostiach a základným prvkom spravodlivosti. Okrem toho sa táto zásada týka aj práva na spravodlivý súdny proces, ktorý zahŕňa právo na riadne informovanie, právo na obhajobu, právo na získanie nestranného rozhodnutia od nezávislých súdov, zásadu verejnosti a zákaz súdnych priet'ahov a je obsiahnuté aj v článkoch 36-40 Listiny základných práv a slobôd. V článku 37 Listiny sa píše, že „Všetci účastníci sú si v konaní rovní“.¹⁹⁰

Princíp rovnosti patrí ku základným a dôležitým princípom vychádzajúcich z ústavného poriadku. Tento princíp zabezpečuje rovné procesné podmienky a postavenie účastníkov. Prípadná faktická nerovnosť môže nastať v prípade, že jeden z účastníkov konania neovláda jazyk. V tom prípade sa uplatňuje čl. 37 odstavec 4 Listiny, na základe ktorého súd túto nerovnosť odstráni ustanovením v tomto prípade a v prípade dieťaťa alebo osoby s obmedzenou svojprávnosťou sa jedná o ustanovenie opatrovníka.¹⁹¹

V rámci tejto zásady by mali byť všetky osoby považované za rovnocenné pred súdom, a to bez ohľadu na akékoľvek individuálne charakteristiky. Jej cieľom je zaistiť, aby súdny systém bol nestranný, férový a v súlade s princípom spravodlivosti. Na základe ústavného nálezu ÚS č.79, 140/2002 však zásadu

¹⁸⁸ GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEJK a Vladimír ZOUBEK. Ústavní systém České republiky. 6. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-865-5, str. 479.

¹⁸⁹ ŠVARC, Zbyněk. Základy obchodního práva. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-144-1, str. 381.

¹⁹⁰ Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb. z dne 16. decembra 1992, o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky.

¹⁹¹ ZOULÍK, František. Soudy a soudnictví. Praha: C. H. Beck, 1995. ISBN 80-7179-005-2, str. 125-126.

rovnosti nie je možné argumentovať vo vzťahu ku výsledku sporu, lebo vydanie rozhodnutia v danej veci neporučuje daný princíp.¹⁹² Takisto túto zásadu nemôžeme chápať v zmysle, že súd je povinný vyhovieť všetkým návrhom, ktoré účastníci podajú.¹⁹³

4.7 Zásada ústnosti a verejnosti

Zásada ústnosti a verejnosti súdneho pojednania je právnym princípom vychádzajúcim z čl. 96 ods. 2 Ústavy ČR, ktorý stanovuje, že súdne pojednanie by malo byť verejné a prístupné verejnosti, pokiaľ si to situácia a zákon nevyžaduje inak. Pojednávanie pred súdmi je v súčasnosti ústne, nakoľko tu dochádza ku interakcii účastníkov so sudcom a to napomáha ku zrýchleniu procesu a lepšiemu zisťovaniu skutkového stavu. Niektoré procesné úkony, akým je ku príkladu žaloba majú písomnú formu a súd musí takisto prihliadať k obsahu písomností, ktoré strany predložili. Hlavne pri dokazovaní sa uplatňuje okrem princípu ústnosti, do ktorého spadá napríklad výsluch svedka, aj princíp písomnosti, do ktorého spadá napríklad znalecký posudok alebo rôzne listiny. V prípade ústneho pojednania pred Ústavným súdom, tie sú zásadne verejné, ale so súhlasom účastníkov je možné od nich upustiť, ak sa od nich neočakáva ďalšie objasnenie veci.¹⁹⁴

Zásada verejnosti pojednania má za cieľ zaistenie transparentnosti, spravodlivosti a dôvery verejnosti v súdne procesy. V rámci transparentnosti otvorenosť súdneho pojednania zaisťuje, že verejnosť má možnosť sledovať, ako sa súdne pojednanie vyvíja, aké fakty a dôkazy sú predkladané a akým spôsobom sudcovia prijímajú rozhodnutia. To napomáha ku udržaniu procesov pod verejným dohľadom a tak zabrániť skrytým a nekalým praktikám. Otvorenosť súdnych pojednaní zabraňuje možnosti zneužitia moci súdov alebo nedodržiavaniu zásad spravodlivosti, pretože rozhodovanie je verejne viditeľné a môže byť skúmané nie len zo strany iných sudcov, ale aj verejnosťou a médiami. Táto zásada je základnou zárukou nezávislého rozhodovania súdov. V ústavnom náleze ÚS 28/04 stojí, že princíp verejnosti súdneho pojednania je „*nástroj verejnej kontroly*

¹⁹² Nález Ústavního soudu z dňa 24.6. 2002, K rovnosti účastníků řízení. sp. zn. IV. ÚS 140/02.

¹⁹³ Nález Ústavního soudu ČR z dňa 21. 5. 1996, K ochraně základních práv a svobod obviněného (obžalovaného) v trestním řízení a k soudcovské nezávislosti. sp. zn. I. ÚS 32/95.

¹⁹⁴ GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEJK a Vladimír ZOUBEK. Ústavní systém České republiky. 6. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-865-5, str. 242.

*justície“.*¹⁹⁵ Takisto sa k danej veci vyjadril aj Európsky súd pre ľudské práva, ktorý v svojom rozhodnutí uviedol „*Verejnosť konania pred súdnymi orgánmi podľa článku 6 ods.1 chráni účastníkov pred tajným výrokom spravodlivosti vymykajúcim sa kontrole verejnosti. Je tiež jedným z procesných prostriedkov, ako zachovať dôveru verejnosti voči súdom. Zabezpečuje priehľadnosť výkonu spravodlivosti a tým prispieva k dosiahnutiu cieľa sledovaného článkom 6 ods.1: spravodlivý proces, ktorého záruka patrí medzi základné princípy demokratickej spoločnosti tak, ako ju chápe Dohovor.*“¹⁹⁶

Zásada verejnosti môže mať aj vedľajšie účinky, ako je prevencia proti neprimeranému správaniu strán v súdnom konaní, pretože sú si vedomí toho, že budú pod drobnohľadom verejnosti. Okrem toho je veľmi dôležité spomenúť aj výchovný faktor, kedy prítomné osoby vidia priebeh jednania a v prípade trestného konania vidia aj následky páchania trestnej činnosti a bezprostrednú reakciu odsúdeného.

Čo sa týka porady a hlasovania členov senátu, tie sú neverejné a tajné. V prípade súkromnoprávných sporov nie je častá prítomnosť obecnstva, na rozdiel od trestného konania, v ktorom sa vyskytuje verejných jednaní viac. V trestnom konaní je verejné zásadne hlavné pojednávanie a verejné zasadanie. Toto však neplatí v prípravnom konaní, kde sa uplatňuje opačná zásada, nakoľko to priamo súvisí s odhaľovaním a vyšetrovaním trestnej činnosti.¹⁹⁷

Na základe zákona 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, sa rozsudky vyhlasujú menom republiky vždy verejne a konanie pred súdmi je ústne a verejné s tým, že výnimky stanoví zákon.¹⁹⁸ Existujú výnimky, kedy vo výnimočných situáciách môže byť súdne jednanie uzatvorené alebo obmedzené pre verejnosť, napríklad pri ochrane citlivých informácií, súkromí strán, detí alebo národnej bezpečnosti. Na základe zákona č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád, může být veřejnost vylúčená buď pre celé jednanie alebo len jeho časť, len v prípade, že by verejné

¹⁹⁵ Nález Ústavního soudu ČR z dňa 8. 11. 2005, Vyloučení veřejnosti v trestním řízení proti mladistvému (ochrana soukromí mladistvých delikventů vs. právo na informace) sp. zn. Pl. ÚS 28/04.

¹⁹⁶ Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Pretto a ostatní proti Taliansku z 8. decembra 1983.

¹⁹⁷ GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEJK a Vladimír ZOUBEK. Ústavní systém České republiky. 6. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-865-5, str. 483.

¹⁹⁸ Zákon č. 6/2002 Sb. z dňa 11. januára 2002, o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích).

prejednanie veci ohrozilo utajované informácie chránené zvláštnym zákonom, obchodné tajomstvo, dôležitý záujem účastníkov alebo mravnosť. Súd ale môže v takomto prípade povoliť jednotlivým osobám, aby boli prítomné za zachovania mlčanlivosti o všetkom, o čom sa pri jednaní dozvedeli. Takisto môže súd nariadiť, že na jednaní sa nemôžu zúčastniť maloleté osoby z dôvodu rušenia dôstojného priebehu jednania.¹⁹⁹ Trestný poriadok tento výčet dopĺňa o vylúčenie verejnosti z dôvodu bezpečnosti alebo iného dôležitého záujmu svedkov a v prípade, že je ako svedok o okolnostiach, ktoré by mohli ovplyvniť jej duševný vývoj vypočúvaná osoba mladšia ak osemnásť rokov bez utajenia totožnosti, verejnosť je z hlavného pojednávania vylúčená vždy.²⁰⁰ Na základe zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, sa verejnosť vylúči aj v prípade, že je to na prospech mladistvého.

Právo na verejné pojednanie o veci a súdne rozhodnutie bez zbytočných prieťahov vychádza zo zákona č. 6/2002 Sb., je konkretizovaný Občianskym súdnym poriadkom a Trestným poriadkom, ale takisto je zakotvený aj v Listine základných práv a slobôd v rámci práva na súdnu a inú právnu ochranu hlavy piatej Listiny a hlavy šiestej Listiny základných práv Únie. V Listine základných práv a slobôd v čl. 38 môžeme nájsť aj ústavne zaručené právo vyjadriť sa ku všetkým predvádzaným dôkazom, *„Každý má právo, aby bola jeho vec prejednaná verejne, bez zbytočných prieťahov, v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým predvádzaným dôkazom“*.²⁰¹

4.8 Zásada výlučnosti súdnej moci

Výlučnosť súdnej moci je základným princípom právneho štátu, ktorý zabezpečuje nezávislosť a samostatnosť súdnej moci voči ostatným mociam v štáte. Túto výlučnosť je potrebné chápať aj v zmysle, že nikto nie je oprávnený zobrať spravodlivosť takzvane do vlastných rúk, nakoľko sú k výkonu spravodlivosti oprávnené len súdy zriadené štátom, prípadne medzinárodné súdy.

Významným cieľom výlučnosti súdnej moci je zabezpečiť spravodlivé rozhodovanie vo veciach trestného práva, civilného práva a iných prípadov, ktoré stanoví zákon alebo medzinárodná zmluva, ktorou je Česká republika viazaná. Na

¹⁹⁹ Zákon č. 99/1963 Sb. z dňa 17. decembra 1963, Občanský soudní řád.

²⁰⁰ Zákon č. 141/1961 Sb. z dňa 9. decembra 1961, o trestním řízení soudním (trestní řád).

²⁰¹ Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb. z dňa 16. decembra 1992, o vyhlášení Listiny základných práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky.

rozhodovacích a iných činnostiach súdov sa však okrem menovaných sudcov podieľajú v rozsahu stanovenom zvláštnym právnym predpisom aj justiční kandidáti, asistenti sudcov, vyšší súdni úradníci, súdni tajomníci a súdni vykonávatelia.²⁰²

V Českej republike je výlučnosť súdnej moci zakotvená v čl. 90 Ústavy ČR, kde sa píše, že „*Len súd rozhoduje o vine a treste za trestné činy*“, ďalej v článku 4 Ústavy „*Základné práva a slobody sú pod ochranou súdnej moci*“, to znamená, že súdy majú exkluzívne právo rozhodovať vo veciach práva a spravodlivosti a iné štátne orgány nemajú právo zasahovať do ich rozhodnutí. Výlučnosť súdnej moci zabezpečuje nezávislosť súdov a zaručuje, že súdy budú rozhodovať na základe zákonných pravidiel a bez ovplyvnenia zo strany iných mocí.

Okrem toho je táto zásada vyjadrená aj v zákonoch, ktoré nadväzujú na Ústavu a upravujú činnosť súdov, akými je zákon č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád, na základe ktorého súdy v občianskom súdnom konaní prejednávajú a rozhodujú o veciach, ktoré vyplývajú z pomerov súkromného práva a pokiaľ o nich na základe zákona nerozhoduje iný orgán.²⁰³ Ďalej zákon číslo 150/2002 Sb., Soudní řád správní, v súlade s ktorým v rámci správneho súdnictva „*poskytujú súdy ochranu verejným subjektívnym právam fyzických i právnických osôb*“ a rozhodujú „*v ďalších veciach, o ktorých tak stanoví tento zákon.*“ Ako som už uviedla, v rámci správneho súdnictva pôsobí Najvyšší správny súd a krajské súdy.²⁰⁴ Súdnictvo, týkajúce sa trestných záležitostí vykonávajú okresné súdy, krajské súdy, vrchné súdy a Najvyšší súd.²⁰⁵ Takisto Listina základných práv slobôd subsumuje niektoré základné zásady trestného konania a v článku 40 odstavec 1 je zakotvené, že „*len súd rozhoduje o vine a treste za trestné činy.*“²⁰⁶ Na základe Listiny sa tiež nesmú súdy vylúčiť z prieskumu rozhodnutí ohľadne základných práv a slobôd. Ústavný súd je zas jediným a výlučným orgánom ústavnosti, v čom spočíva jeho nezastupiteľnosť v systéme delby moci.

Tento princíp tiež znamená, že súdy majú právo preskúmať a hodnotiť zákonnosť a ústavnosť rozhodnutí a konaní iných štátnych orgánov, ako napríklad

²⁰² Zákon č. 6/2002 Sb. z dňa 11. januára 2002, o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích).

²⁰³ Zákon č. 99/1963 Sb. z dňa 17. decembra 1963, Občanský soudní řád.

²⁰⁴ Zákon č. 150/2002 Sb. z dňa 17. apríla 2002, Soudní řád správní.

²⁰⁵ Zákon č. 141/1961 Sb. z dňa 9. decembra 1961, o trestním řízení soudním (trestní řád).

²⁰⁶ Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb. z dňa 16. decembra 1992, o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky.

vlády alebo parlamentu. V prípade, že sa zistí porušenie právnych noriem alebo Ústavy ČR, súd má právo zasiahnuť a zrušiť takéto rozhodnutia alebo konania. Výlučnosť súdnej moci je dôležitým základným kameňom demokratického právneho štátu, pretože zabezpečuje ochranu práv a slobôd občanov, poskytuje nástroj na riešenie konfliktov a zaručuje, že štátna moc bude riadená pravidlami a procedúrami stanovenými v zákonoch.

Záver

Ústavné princípy súdnictva predstavujú pevný základ demokratického právneho štátu a tvoria esenciálny rámec pre fungovanie spravodlivého a nestranného súdneho systému v rámci Českej republiky. Behom analýzy ústavných princíпов a ich aplikácie sa ukázal ich významný vplyv na organizáciu súdov, procesné pravidlá a práva občanov. Táto diplomová práca prispieva ku hlbšiemu pochopeniu toho, ako tieto princípy ovplyvňujú súdny systém, ktorého hlavnou úlohou je zaisťovať právnu istotu, ochranu ľudských práv a dodržovanie zásad právneho štátu.

Nezávislosť súdov a sudcov sa ukázala byť kľúčovým prvkom, ktorý zabezpečuje nestrannosť a objektivitu súdneho rozhodovania. Právo na verejný súdny proces, ktorý vychádza tak ako z Ústavy, tak aj z Listiny základných práv a slobôd zaisťuje transparentnosť a dôveru verejnosti v súdny systém. Zásada rovnosti pred súdom zas dbá na to, aby každý občan bol posudzovaný podľa rovnakých pravidiel a štandardov, bez ohľadu na jeho osobné charakteristiky. Zákaz retroaktivity, ktorý je uvedený v závere práce zas zabezpečuje, že právne normy budú uplatňované s ohľadom na historický kontext a princíp spravodlivosti.

Počas analýzy uvedených princíпов som prišla k záveru, že význam týchto princíпов v súdnej praxi by sa nemal podceňovať. Súdny systém však nie je statickou entitou, a preto je dôležité aj naďalej sledovať jeho vývoj a prispôsobovanie sa meniacim sa spoločenským a právnym okolnostiam, samozrejme so zreteľom na komplikovanosť zmien v rámci Ústavy. Na základe analýzy ústavných princíпов som identifikovala niekoľko oblastí, v ktoré je možné zlepšiť, aby bol súdny systém ešte efektívnejší a zodpovedal aktuálnym potrebám občanov.

Celkovo môžem konštatovať, že ústavné princípy súdnej moci majú zásadný význam pre stabilitu právneho poriadku a kvalitu súdneho procesu v Českej republike. Ich správna implementácia a rešpektovanie predstavuje nielen záruku spravodlivosti a právnej istoty, ale takisto podporuje dôveru občanov v právny štát a jeho inštitúcie. Princípy v rámci súdnej moci by nemali byť chápané ako samoučelné, ale mali by slúžiť ako základné zásady a smernice, ktoré umožňujú spravodlivý a účinný súdny systém. Takisto ich nemôžeme považovať za samostatne existujúce, ale v rámci konceptu širšieho mechanizmu del'by moci v

demokratickom štáte a preto by sme ich mali aj v tomto zmysle vnímať. Zásadným prvkom del'by moci je jej rozdelenie medzi exekutívu, legislatívu a súdnictvo takým spôsobom, aby sa boli vzájomne oddelené, samostatné a nezávislé. Zároveň však medzi nimi musí fungovať aj nejaký vzťah v zmysle kontroly a vyváženosti, s cieľom zamedziť koncentrácii moci v rukách jednotlivcov a jej eventuálnemu zneužitiu.

Hlavnou úlohou súdov a sudcov je rozhodovanie o zákonnosti a spravodlivosti v súlade so zákonom a Ústavou. Princíp nezávislosti, nestrannosti súdnictva a spravodlivého procesu ako celku sú nevyhnutné pre to, aby mohli plniť svoju úlohu v rámci princípu del'by moci. Ako aj viaceré nálezov Ústavného súdu ukázalo, princípy súdnej moci a ich záruky majú podporovať spomínané fungovanie triády moci a nie uprednostňovať či potlačovať jednu alebo druhú, prípadne slúžiť k jej ovplyvňovaniu a zneužívaniu či už zo strany sudcov alebo exekutívy respektíve zákonodarstva. Princípy upravujúce súdnu moc sú v prvom rade obsiahnuté v Ústave a Listine základných práv a slobôd, ako súčasť právneho poriadku, čo vyzdvihuje dôležitosť ich dodržiavania. Aj napriek tomu, že sú bližšie rozvinuté v ďalších právnych predpisoch, nie všetky pojmy, ako nezávislosť či nestrannosť sú výslovne špecifikované. V tomto zmysle je podľa môjho názoru problematická otázka platov sudcov, ako jedna zo záruk ich nezávislosti a nestrannosti, ktorá však nie je riešená samostatných zákonom. Potrebu zmeny v tomto zmysle podľa môjho názoru dokazuje aj množstvo nálezov Ústavného súdu v rámci tejto problematiky, ktorá znie verejnosťou aj v dnešnej dobe, kedy vláda chce sudcom v rámci úsporného balíčku siahnuť na platy, s čím oni samozrejme nesúhlasia. Takisto by sa princípy súdnej moci nemali zneužívať pri menovaní sudcov a slúžiť ako prostriedok zneužitia moci zo strany exekutívy pre „dosadenie“ svojich kandidátov prípadne pre neopodstatnené odmietnutie iných. Ale naopak by mali byť využité pre nájdenie sudcov, ktorí budú čo najlepšie reprezentovať súdnu moc.

Aj napriek tomu, že daný systém má množstvo dier, ktoré je potrebné vyplniť a nikdy nedospeje ku úplnej dokonalosti som názoru, že je vo svojej podstate nastavený správne, s výnimkou istých výhrad, ktoré som vo svojej práci navrhla zmeniť. Princípy, ktoré som v svojej práci priblížila, sú kľúčové pre zaistenie právneho štátu, ochranu občianskych práv a slobôd a zabezpečenie spravodlivého a efektívneho súdneho systému, ktorý chráni práva a slobody

jednotlivcov a posilňuje právny štát. Preto ich chápať ako samoučelné by mohlo viesť ku zneužitiu moci a oslabeniu dôvery verejnosti v súdny systém. Táto diplomová práca mala za cieľ poskytnúť ucelený pohľad na ústavné princípy súdnictva v Českej republike, ale je potrebné si uvedomiť, že táto téma je rozsiahla a komplexná.

Zoznam použitej literatúry

Knižné publikácie a monografie

[1] GERLOCH, Aleš, Jiří HŘEBEJK a Vladimír ZOUBEK. Ústavní systém České republiky. 6. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2022. ISBN 978-80-7380-865-5.

[2] WINTR, Jan. Principy českého ústavního práva. 5. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2020. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-822-8.

[3] KLÍMA, Karel. Ústavní právo. 5. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-606-4

[4] WINTR, Jan. Principy českého ústavního práva: (s dodatkem principů práva evropského a mezinárodního). Praha: Eurolex Bohemia, 2006. ISBN 80-86861-75-9.

[5] MALÝ, Karel. Dějiny českého a československého práva do roku 1945. Praha: Linde, 1997. ISBN 80-7201-045-x.

[6] SCHELLEOVÁ, Ilona a Karel SCHELLE. Soudnictví: (historie, současnost a perspektivy). Praha: Eurolex Bohemia, 2004. ISBN 80-86432-65-3.

[7] STAVINHOVÁ, Jaruška a Petr HLAVSA. Civilní proces a organizace soudnictví. Brno: Doplněk, 2003. ISBN 978-80-7239-155-4.

[8] GERLOCH, Aleš. Teorie práva. 6., aktualiz. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-454-1.

[9] HENDRYCH, Dušan a Cyril SVOBODA. Ústava České republiky: komentář. Praha: C.H. Beck, 1997. Komentované zákony (C.H. Beck). ISBN 80-7179-084-2.

[10] ŠIMÍČEK, Vojtěch. SUCHÁNEK, Radovan a kol. Ústava České republiky: komentář. Praha: Linde, 2010. ISBN 978-80-7201-814-7.

- [11] KOCOUREK, Jiří a Jan ZÁRUBA. Zákon o soudech a soudcích: Zákon o státním zastupitelství : komentář. 2., dopl. a přeprac. vyd. Praha: C.H. Beck, 2004. Beckovy texty zákonů s komentářem. ISBN 8071797618.
- [12] ZOULÍK, František. Soudy a soudnictví. Praha: C. H. Beck, 1995. ISBN 80-7179-005-2.
- [13] GERLOCH, Aleš, Jan TRYZNA a Jan WINTR, ed. Metodologie interpretace práva a právní jistota. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380-388-9.
- [14] WINTR, Jan. Říše principů: obecné a odvětvové principy současného českého práva. Praha: Karolinum, 2006. ISBN 80-246-1246-1.
- [15] KNAPP, Viktor. Teorie práva. Vyd. 1., 3. dot. Praha: C.H. Beck, 1995. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7179-028-1.
- [16] ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. *Civilní právo procesní*. 2., aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. Právnické učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-571-5.
- [17] MILL, John Stuart, Jeremy BENTHAM, John AUSTIN, Mary WARNOCK a John Stuart MILL. Utilitarianism: and, On liberty : including Mill's Essay on Bentham' and selections from the writings of Jeremy Bentham and John Austin. 2nd ed. Malden, MA: Blackwell Pub., c2003. ISBN 978-0-631-23351-0.
- [18] ŠVARC, Zbyněk. Základy obchodního práva. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-144-1.

Odborné články

- [19] OSTERKAMP, Jana. Ústavní soudnictví v meziválečném Československu. Právník, 2007, č. 6, str. 592.

Vedecko-kvalifikačné práce

- [20] TRYZNA, Jan. Právní principy a jejich použití v procesu aplikace práva: disertační práce . Praha: Univerzita Karlova, 2006.

Zákonná úprava

[21] Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. z dne 16. decembra 1992, Ústava České republiky.

[22] Zákon č. 121/1920 Sb. Národního shromáždění z dne 6. marca 1920, kterým se uvozuje ústavní listina Československé republiky.

[23] Zákon č. 6/2002 Sb. z dne 11. januára 2002, o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích).

[24] Zákon č. 150/2002 Sb. z dne 17. apríla 2002, Soudní řád správní.

[25] Zákon č. 424/1991 Sb. z dne 1. novembra 1991, o sdružování v politických stranách a v politických hnutích.

[26] Zákon č. 218/2021 Sb., z dne 9. júna 2021, kterým se mění zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

[27] Sdělení č. 209/1992 Sb., sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících.

[28] Zákon č. 182/1993 Sb. z dne 29. júna 1993, o Ústavním soudu.

[29] Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb. z dne 16. decembra 1992, o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.

[30] Zákon č. 236/1995 Sb., o platu a dalších náležitostech spojených s výkonem funkce představitelů státní moci a některých státních orgánů a soudců a poslanců Evropského parlamentu.

[31] Předpis 120/1976 Sb., Vyhláška ministra zahraničních věcí o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech.

[32] Zákon č. 99/1963 Sb. z dne 17. decembra 1963, Občanský soudní řád.

[33] Zákon č. 141/1961 Sb. z dne 9. decembra 1961, o trestním řízení soudním (trestní řád).

Súdne rozhodnutia

[34] Nález Ústavního soudu ČR z dne 27. 6. 2001, Zrušení části páté občanského soudního řádu - správní soudnictví. Sp. zn. Pl. ÚS 16/99.

[35] Nález Ústavního soudu ČR ze dne 15.9. 1999, Platy soudců I - odejmutí tzv. dalšího platu za druhé pololetí roku 1998. sp. zn. Pl.ÚS 13/99.

[36] Nález Ústavního soudu ČR ze dne 2.8. 2011, Snížení a zmrazení platové základny v letech 2011 až 2014. sp. zn. Pl. ÚS 16/11.

[37] Nález Ústavního soudu ČR ze dne 3.5. 2012, Platy soudců XIII - obecné snížení platové základny na 2,5 násobek průměrné měsíční mzdy a její přechodné snížení v letech 2012 – 2014. sp. zn. Pl.ÚS 33/11.

[38] Nález Ústavního soudu ČR ze dne 16.1. 2007, Platy soudců VIII - zmrazení (pozastavení růstu) platů soudců v roce 2004. sp. zn. Pl.ÚS 55/05.

[39] Nález Ústavního soudu ČR ze dne 3.7. 2000, Platy soudců III - odejmutí dalšího platu soudcům za druhé pololetí roku 1999 a za druhé pololetí roku 2000. sp. zn. Pl. ÚS 16/2000.

[40] Nález Ústavního soudu ČR ze dne 3.7. 2000, Platy soudců II - odejmutí tzv. dalšího platu za druhé pololetí 1997 . sp. zn. Pl. ÚS 18/99.

[41] Nález Ústavního soudu ČR ze dne 11.6. 2003, Platy soudců IV - odejmutí tzv. dalšího platu za II. pololetí 2001 a snížení dalšího platu v roce 2002. sp. zn. Pl.ÚS 11/02.

[42] Nález Ústavního soudu ČR ze dne 14.7. 2005, Platy soudců V - snížení tzv. dalších platů v roce 2003. sp. zn. Pl.ÚS 34/04.

[43] Rozsudok Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 4. 2006, čj. 4 Aps 3/2005-35

[44] Rozsudok Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 5. 2008, čj. 4 Ans 9/2007-197

- [45] Nález Ústavního soudu ČR ze dne 14.7. 2005, Platy soudců VI - snížení tzv. dalšího platu za I. pololetí 2004. sp. zn. Pl.ÚS 43/04.
- [46] Nález Ústavního soudu ČR ze dne 2.3. 2010, Platy soudců X - zmrazení (pozastavení růstu) platů pro léta 2008 - 2010. sp. zn. Pl.ÚS 13/08.
- [47] Nález Ústavního soudu ČR ze dne 15.5. 2012, Platy soudců XIV - materiální zabezpečení soudce v případě dočasné pracovní neschopnosti. sp. zn. Pl.ÚS 23/09.
- [48] Nález Ústavního soudu ČR ze dne 19.7. 2016, Platy soudců XVI - nárok na zpětné dorovnání platů. sp. zn. Pl.ÚS 20/15.
- [49] Nález Ústavního soudu ČR ze dne 10.7. 2014, Platy soudců XV - stanovení platové základny na 2,75násobek průměrné měsíční mzdy. sp. zn. Pl.ÚS 28/13.
- [50] Nález Ústavního soudu ČR ze dne 3.7. 2001, K nutnosti rozhodovat o vyloučení soudců na základě objektivního hlediska. sp. zn. II. ÚS 105/01.
- [51] Nález Ústavního soudu ČR ze dne 15.11. 2010, Poskytování informací o členství soudců v KSČ. sp. zn. I.ÚS 517/10.
- [52] Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 6. 1. 2010 č. j. 3 As 10/2009-77.
- [53] Nález Ústavního soudu ČR z dne 13.6. 2002, Zákaz retroaktivity právních norem. III.ÚS 611/01.
- [54] Nález Ústavního soudu ČR z dne 24.5. 1994, K otázce rozdílu mezi restitucí a vyvlastněním z hlediska právních důvodů a právních účinků. sp. zn. Pl. ÚS 16/93.
- [55] Nález Ústavního soudu ČR ze dne 3.7. 2001, K nutnosti rozhodovat o vyloučení soudců na základě objektivního hlediska. sp. zn. II. ÚS 105/01.
- [56] Nález Ústavního soudu ČR ze dne 22.1. 2008, Postup při určování výše náhrady škod důlních. sp. zn. Pl. ÚS 54/05.
- [57] Rozhodnutie karného senátu Najvyššieho správneho súdu z dňa 2.11. 2016, č. j. 13 Kss 5/2016-75.
- [58] Rozhodnutie karného senátu Najvyššieho správneho súdu z dňa 20.5. 2015, č.j.13 Kss 1/2015-112.

[59] Rozhodnutie karného senátu Najvyššieho správneho súdu z dňa 6.6. 2016, č.j. 11 Kss 6/2015-53.

[60] Nález Ústavního soudu ČR ze dne 5.9. 2016. Omezení svobody projevu soudce při komentování politické soutěže. sp. zn. I. ÚS 2617/15.

[61] Rozhodnutie karného senátu Najvyššieho správneho súdu z dňa 11.6. 2015, č.j. 16 Kss 7/2014-92.

[62] Nález Ústavního soudu ČR ze dne 9. 6. 1994. K atributům soudní moci. sp. zn. III. ÚS 26/94.

[63] Nález Ústavního soudu z dňa 1.2. 1994, K oprávnění Ústavního soudu zasahovat do jurisdikční činnosti obecných soudů. III.ÚS 23/93.

[64] Nález Ústavního soudu ČR z dňa 24.6. 2002, K rovnosti účastníků řízení. sp. zn. IV. ÚS 140/02.

[65] Nález Ústavního soudu ČR z dňa 21. 5. 1996, K ochraně základních práv a svobod obviněného (obžalovaného) v trestním řízení a k soudcovské nezávislosti. sp. zn. I. ÚS 32/95.

[66] Nález Ústavního soudu ČR z dňa 8. 11. 2005, Vyloučení veřejnosti v trestním řízení proti mladistvému (ochrana soukromí mladistvých delikventů vs. právo na informace) sp. zn. Pl. ÚS 28/04.

[67] Rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Pretto a ostatní proti Taliansku z 8. decembra 1983.

Webové a elektronické zdroje

[68] POSNER, Richard A. The Meaning of Judicial Self-Restraint. In: 59 Indiana Law Journal 1, 1983. [online]. [cit. 1.9. 2023]. Dostupné z t: <https://www.repository.law.indiana.edu/ilj/vol59/iss1/1>.

[69] ANGYALOSSY, Petr, HAVELEC, R. a kol. Etický kodex [online]. nsoud.cz. [cit. 31.8. 2023]. <https://www.nsoud.cz/eticky-kodex.pdf>

[70] PASEKOVÁ, Eva. Soudci dostali manuál, jak se chovat na internetu. Nemají „lajkovat“ politiku nebo uzavírat podezřelá přátelství. [online].[cit. 31.8. 2023].

Dostupné z <https://www.ceska-justice.cz/2017/06/soudci-dostali-manual-jak-se-chovat-na-internetu-nemaji-lajkovat-politiku-nebo-uzavirat-podezrela-pratelstvi/>.

[71] KOVÁŘOVÁ, KOCHOVÁ, Ingrid. Právní principy. [online]. [cit. 7.7. 2023]. Dostupné z https://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2008/files/pdf/civil/kovarova%20kochova_ingrid.pdf.

[72] BusinessInfo.cz: Základy občanského soudního řízení [online]. [cit. 01.08.2023]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/navody/zaklady-obcanskeho-soudniho-rizeni-ppbi/2/>

[73] ČTK: Česko podle Štrasburku neporušilo práva soudců, když zasáhlo do jejich platů [online]. [cit. 31.08.2023]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/3595454-cesko-podle-strasburku-neporusilo-prava-soudcu-kdyz-zasahlo-do-jejich-platu>

[74] Česká justice: Přehledně: Jak Ústavní soud rozhodoval o zásazích do platů soudců? [online]. [cit. 01.08.2023]. Dostupné z: <https://www.ceska-justice.cz/2023/06/prehledne-jak-ustavni-soud-rozhodoval-o-zasazich-do-platu-soudcu/>